

YU ISSN 0021-6933

**JEZIK IN
SLOVSTVO**

letnik XXXIII – leto 1987/88 – št. 4

Jezik in slovstvo

Letnik XXXIII, številka 4

Ljubljana, januar 1987/88

Časopis izhaja mesečno od oktobra do maja (8 številke)

Izdaja ga Slavistično društvo Slovenije v Ljubljani

Glavni in odgovorni urednik: Gregor Kocijan, Ljubljana, Aškerčeva 12

Uredniški odbor: Gregor Kocijan (slovstvena zgodovina), Hermina Jug-Kranjec (jezikoslovje),

Aleksander Skaza (primerjalna slavistika), Franc Žagar (metodika)

Lektor in korektor: Jože Sever

Tehnični urednik: Ivo Graul

Svet časopisa: Marjeta Vasič (predsednica), Marjan Javornik, Marko Juvan, Mira Medved,

Jože Munda, Pavle Vozlič, France Vurnik in uredniki

Tisk Aero, kemična, grafična in papirna industrija, Celje

Opremila inž. Dora Vodopivec

Naročila sprejema uredništvo JiS, Ljubljana, Aškerčeva 12

Tekoči račun: Slavistično društvo Slovenije, Ljubljana 50100-678-45265

Letna naročnina 4.000.– din, polletna 2.000.– din, posamezna številka 500.– din

Za dijake in študente, ki dobivajo revijo pri poverjenikih, 1.000.– din

Za tujino celoletna naročnina 10.000.– din

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo JiS, Ljubljana, Aškerčeva 12

Revijo gmotno podpirajo Kulturna skupnost SRS, Znanstvenoraziskovalni center SAZU

in Izobraževalna skupnost SRS za družboslovje

Naklada 2.400 izvodov

Vsebina četrte številke

Razprave in članki

81 *Franc Zadavec*, Literatura maloštevilnega naroda, komparativistika in literarna teorija

V spomin

91 *Gregor Kocijan*, In memoriam akademiku Janezu Logarju (1908–1987)

Jubileji

93 *Ada Vidovič-Muha*, Ob življenjskem jubileju prof. dr. Brede Pogorelec

97 *Hermina Jug-Kranjec, Gregor Kocijan, Aleksander Skaza, France Žagar*, Ob življenjskem jubileju našega Iva Graula

Metodične izkušnje

98 *France Žagar*, Razpravljanje v osnovni šoli

Literarnozgodovinsko gradivo

102 *Stanko Šimenc*, Prispevek k Andričevi biografiji

Bibliografija

107 *Marko Kranjec* s sodelovanjem *Alenke Logar-Pleško* in *Anke Sollner-Perdih*, Slovenistika v letu 1986

Ocene in poročila

123 *Sonja Hrovat*, Publikacije Evropskega lingvističnega atlasa

127 *Jelka Morato-Vatovec*, Vprašanje poimenovanja naselij in zaselkov v izolski občini

Zapiski

4/III *Jože Toporišič*, Predlogi za izboljšanje položaja slavistov na šolah

4/IV **Prejeli smo v oceno**

Franc Zadavec

Filozofska fakulteta v Ljubljani

UDK 886.3.09:82.091:82.01

LITERATURA MALOŠTEVILNEGA NARODA, KOMPARATIVISTIKA IN LITERARNA TEORIJA

Maloštevilni narodi radi sprejemajo umetniške in duhovne inovacije in vrednote večjih narodov, medtem ko je nasprotnega poslušna sorazmerno manj ali pa ga sploh ni, saj veliki komaj kdaj začutijo potrebo po duhovnih in umetniških studencih malih. Ti se zato kar naprej srečujejo z nadvlado ali vsaj s težnjo po nadvladi večjih, včasih pa nadvladi tudi podlegajo. Podoben pojav je moč opazovati tudi v komparativistiki in literarni teoriji maloštevilnega naroda, trajna radovednost manjše skupnosti za duhovne in umetniške dosežke večje skupnosti potiska tudi komparativista in literarnega teoretika v primerjave, ki potekajo bolj v smeri veliki – mali, manj pa v nasprotni smeri, še manj na ravni mali – mali, skoraj nič pa iz literature maloštevilne nacije ne prihaja v literarno teorijo. O tem pove marsikaj tudi skromna količina primerjalnih in literarnoteoretskih knjig, ki postavljajo pred Evropo specifičnosti jugoslovanskih literatur in ki opozarjajo na njihove potencialne za literarno teorijo.

Komparativistika kajpada upravičeno opozarja na duhovna in umetniška gibanja, ki se spočno pri velikih, in spremlja njihove odmeve v drugih, tudi v »malih« literaturah. Problematično pa je (bi bilo) stališče, da so literature malih narodov a priori podrejene razvojnim tokovom velikih, pa se mora zato tudi njihov raziskovalec ravnati po teorijah, ki so zrastle na »velikih« literaturah. Raziskovalca »male« literature nikakor ne more in ne sme ovirati pomisel, da česar ni v »velikih« literaturah, ne more biti tudi v njegovi in da zato »velikim« nima česa pokazati. Slovensko resignacijo te vrste je moč obvladati že z mislijo Josipa Stritarja, ki pravi: »Ko bi se sklicali narodi pred sodni stol, naj se izkažejo, kako so gospodarili z izročeniimi talenti; kako se je vsak po svoje udeležil vesoljne človeške omike: smel bi se mali slovenski narod brez strahu pokazati med drugimi z drobno knjigo, kateri se pravi: Prešernove poezije.« (*Prešernove Poezije*, 1866).

K tej splošno znani in priznani resnici se vračam zaradi neprijetne izkušnje iz polpreteklega časa, ki me opozarja, da nekateri znanstveniki radi precenjujejo »velike« in podcenjujejo »male« literature, delajo literarnoteoretične sklepe le na prvih oziroma neomejeno priznavajo teoretske modele, ki so nastali na večjih literaturah, ter z njimi zmanjšujejo ali celo izničujejo pomen in vrednost svojega nacionalnega gradiva tako za teorijo kot za komparativistiko. Neljuba izkušnja me pelje do slovenskega komparativista in literarnega teoretika Antona Ocvirka, učenca predvojne pariške komparativistične šole, in še k poljskemu raziskovalcu južnoslovanskih jezikov in bralcu njihovih literatur.

A. Ocvirk je med nekim univerzitetnim predavanjem v retoričnem zanosu posmehljivo zamahnil čez slovenskega realističnega pripovednika Josipa Jurčiča, ob njem pa zamaknjeno povzdignil Johanna W. Goetheja. Glede na Goethejev svetovni sloves ter na duhovno in umetniško potenco obeh je to storil celo upravičeno, vendar hkrati tudi neodpustljivo za znanstvenika, ki v predavateljski zagnanosti pozabi na različnost umetnikov, s tem pa tudi že na dejstvo, da ti ne dovoljujejo podcenjujočih primerjav, ko pa vsak zase nudijo teoretiku svoje specifično umetniško gradivo. Poljski raziskovalec je želel prebrati

nekaj iz novejšje slovenske novelistike, pa je zviška zavrnil predlog, naj bere novele Prežihovega Voranca, češ Poljaki imajo vendar Reymontove *Kmete* in jim zato novelistika Prežihovega Voranca s kmetjsko tematiko in motiviko ne more povedati ali razkriti ničesar novega in drugačnega, kar jim ne bi bilo znano iz Reymonta. Slepa samozadostnost je zavrгла resnico, da v literarni umetnosti ne odločata snov in motiv, ampak umetniška obdelava obeh, ta pa je od umetnika do umetnika enkratna, individualna in zato tudi za teorijo vsakič drugače produktivna.

Ocvirk in Poljak – dva tipa miselnosti: prvega označuje resignacija malega, drugega ošabna samozadostnost velikega ter z njo povezan hegemonizem, kakor hitro ju presojava s stališča, kaj sme in mora biti gradivo za literarno teorijo in komparativistiko in kaj ne more biti takšno gradivo. Prvo miselnost spremlja nevarnost, da znanstvenik literaturo malega naroda podreja tujim modelom, kar ga pripelje nazadnje do absurda, da knjigo o slovenskem verzu prej napiše tuji znanstvenik, kakor pa on sam; da značilnosti slovenskega realizma, simbolizma in ekspresionizma meri le po tujih modelih, po francoskih in nemških dognanjih in umetniških tekstih ter enako ravna tudi pri posameznih pesniških oblikah, dokler se vsa »mala« literatura nazadnje ne znajde v senci posnemanja, odvisnosti in zamudništva. Ko stilne in oblikovne posebnosti svoje literature podreja tujim modelom, pride pri nacionalni kajpada le do točke, kjer ti modeli niso več uporabni, neha torej na točki, kjer bi moral šele prav začeti, da bi lahko nekaj svojega postavil v druge modele. Resigniranec ne najde v svoji literaturi skoraj ničesar, kar bi mogel in moral ponuditi mednarodni javnosti za obogatitev komparativistike in literarne teorije. In hegemonist? Ta dovoli, da ga njegov nacionalni model ovira do stopnje, ko se več ni zmožen ali pa se noče vživeti v tipološko strukturalne posebnosti druge, »male« literature, saj po njegovem prepričanju ta ne nudi ničesar, kar bi bilo mogoče in celo nujno upoštevati za celovitejšo teorijo novele, romana, stilne smeri ter drugih literarnoteoretskih vprašanj in estetskih kategorij.

Hegemonistična samozadostnost, ki v Evropi dvajsetega stoletja ni zanemarljiva, in spremljajoča jo resignativnost sta skrajnosti, ki nas prepričujeta, da v literarni vedi vseh vrst ravnajo objektivno le tisti, ki so odprti za značilnosti vseh literatur, tedaj raziskovalci, ki tudi pri maloštevilnih narodih poiščejo gradivo, s katerim znajo obogatiti literarno teorijo, skratka, tisti, ki si prizadevajo, da je njihov razgled kolikor mogoče vseobsegljiv in zanesljiv za teoretične sklepe.

Komparativist in teoretik, ki dela znotraj manjše literature, nima za kaj biti v zadregah pred večjimi literaturami, najti mora le njene specifičnosti in z njimi bogatiti, poglobljati, dopolnjevati mednarodno vedenje o literarnih stilih, oblikah in drugem. In tudi ni v zadregi, če se ne pusti kolonizirati s tujim modelom in če z njim in izključno z njim ne meri na primer svojega simbolizma in ekspresionizma; če tujega modela ne sprejme kot jeklen modul, ampak le kot odprt, dinamičen način, ki ga je mogoče in ga tudi mora dopolniti z dognanji na domačem gradivu, če k značilnostim francoskega in ruskega realizma in simbolizma doda tudi značilnosti srbskega in slovenskega realizma in simbolizma; če ve in izhaja iz spoznanja, da sta francoski in ruski realizem in simbolizem med seboj vsaj tako različna, kot sta srbski in slovenski do obeh, pa je kljub različnostim v vseh teh literaturah najti tudi tipične skupne značilnosti, ki jih pokrivata termina realizem in simbolizem. Samo »giblјivost« modela osvobajata teoretika, ki dela znotraj manjše literature in ki more kaj iz nje vgraditi v »model« njene specifičnosti; samo s kreativnim dopolnjevanjem modela je moč na eni strani ustvarjati svojo ali »nacionalno« literarno teorijo, hkrati pa ugotavljati, kaj nacionalna literatura s posebnostmi svojih oblik in stilov pomeni v svetovnem slovstvenem orkestru, zato pa tudi za splošno literarno teorijo. Šele kdor upošteva na primer tudi Prešernovo poezijo, lahko pravilno dogleda in razloži sistem evropske romantike, poznavanje Župančičeve in Cankarjeve literature pa mu omogoči dopolniti teorijo in vedenje o razponih evropskega simbolizma.

Komparativist in teoretik znotraj »male« literature je po vsem tem po logiki stvari same dolžan značilnosti, zakonitosti njenih izjemnih umetniških stvaritev primerno vgraditi v komparativistiko in literarno teorijo.

V nadaljevanju tvegam nekaj primerov iz slovenske literature, ki bi morali že zdavnaj vstopiti v evropsko vednost oziroma v vednost evropskih komparativistov in literarnih teoretikov. Gre kajpada le za bežno skico o tem, kako se v slovenski literaturi obnašajo simbolizem, impresionizem, ekspresionizem in konstruktivizem in katere literarne oblike vsebujejo še neizrabljene potenciale za literarno teorijo.

Primerjave z evropskimi literarnimi tokovi povejo, da so pritok in obraz estetskih idej pogojevale in modificirale velike ustvarjalne osebnosti, poleg njih pa tudi nacionalni kulturni in ideološki dejavniki. Pri umetnikih je vsakič najti podobna občutja časa, razmer, idej in teorij o človeku in socialnih razmerjih, kot pri nekaterih istodobnih evropskih pesnikih. Vendar so ravno resnične umetniške osebnosti vsakič dotoke tudi prerasle, hkrati pa premagale tudi organizirane dejavnike, ki so dotoke ovirale v nacionalni kulturi.

Slovenska moderna literatura od Prešerna do leta 1941 se je npr. morala prebijati med drugim tudi skozi ideološko blokado, se pravi skozi nazor in tezo, da je bit slovenstva katoliška. Ta teza je poskušala zaustaviti razmah romantičnega subjekta, ovirala je razmah realizma in naturalizma, poskušala zmanjšati visoki pomen slovenskih simbolistov in impresionistov in njihove estetike, kasneje je podprla religiozni ekspresionizem, vendar spet nergala zoper krščanski eksistencialistični subjektivizem, zlasti pa se v času med prvo in drugo svetovno vojno upirala, da bi se v Sloveniji uveljavil marksistični vpliv tako na literaturo kot v teoriji in filozofiji umetnosti, še posebej v teoriji realizma. Predstavniki ideologije o slovenski katoliški biti so celo stoletje poskušali ohromiti nekatere motive in teme, na primer ljubezensko liriko pa novelo in roman, omiliti vsakršno stvarnejšo in radikalno stilizacijo, priporočali so nekakšno kultiviranje jezikovnih sredstev in podobno. Pod pritiskom te ideologije so padali manjši talenti in nekateri sposobni katoliški kreativci, ki so pristali nanjo.

Ob koncu stoletja sta Cankar in Župančič vsak zase zlomila to oviro s pesniškima zbirkami s provokativnima naslovoma *Erotika* in *Časa opojnosti* (obe leta 1899). Cankarjev ciklus *Dunajski večeri* in Župančičev *Bolne rože* sta bila udarec upornega subjekta proti opisani ideološki blokadi. Ker pa slovenski pesniški subjekt tudi nacionalno ni bil svoboden, se nista zadovoljila samo z revolto, ki je spadala tudi v okvire tedanje evropske dekadence.

Slovenski impresionizem je bil revolta, odprl je možnost za osebno in zgodovinsko afirmacijo subjekta v slovenski likovni in literarni umetnosti. Katoliška filozofija umetnosti ga je zavračala kot nesprejemljivi evolucionizem in relativizem v estetiki. Toda tudi nemška umetnostna kritika je tedaj morala ugotoviti, da so slovenski impresionisti prinesli svojo osebno in narodno tipiko v evropsko likovno umetnost, svojski južnjaški kolorit, se pravi, ustvarili so gradivo za estetiko impresionizma. Še bolj specifična je slovenska impresionistična lirika na črti Josip Murn – Oton Župančič – Srečko Kosovel: poleg »čiste impresije« ali zgolj estetične razpoloženske pesmi, ki je nabita z barvno–svetlobno–zvočno snovjo, z občutjem pokrajine in vesolja, sta zanjo značilna še melanholično tragični in radoživi vitalistični ton. Uvodni lepotni zanos v pesmi, radostna vibracija pesniškega subjekta v pokrajini je komaj kaj več kot poetični kontrast tragičnemu trenutku, ki je rezerviran za sklepno poanto pesmi, in nasprotno, takšen začetek uvaja kdaj tudi v osrčje pesmi, ki je nabita s silovito življenjsko energijo, je optimistična življenjska himna sredi vesolja.

Še več samosvojega prinaša slovenska simbolistična literatura, posebno Cankarjeva in Župančičeva.

Francoski simbolisti so za pojavi slutili skrivnostno moč ali pravo duhovno substanco, ki nevidno obdaja človekovo bivanje, ruski pa so vedeli za »vsedušo«, za »vesoljsko dušo«, za misterij sveta zunaj človeka in zgodovine, nekateri so ga družili celo z religiozno mistiko. Tudi Aleksander Blok je sprva poznal »drugi svet« in hotel biti teurg, ki gleda skrivnost in ve za skrivnostno dejanje, ki se bo nekoč razodelo. To skrivnost je imenoval tudi »zračni lik«, in še v pesmi globokega razočaranja *Neznanka* (1906) je poslušal »šumenje svile« ter gledal prikazen lepote-lutke.

Priznati velja, da je tudi pri Cankarju in Župančiču mestoma srečevati »dušo« in »vesoljnega duha« in da je Cankar večkrat zapisal sintagmo »drugi svet« –, vendar je ta svoj drugi svet izvajal iz nacionalne in socialne stvarnosti, ne pa iz simbolistične »Ideje«. Cankar in Župančič v svojih simbolističnih delih nista iskala abstraktne duhovne substance, abstraktne lepote, abstraktnega etosa in »zračnih likov«. Bistvo njunega simbolizma zagledamo, če se popolnoma zavemo, da se njun pojem resnice, resničnosti in lepote razlikuje od resnice, resničnosti in lepote, od »drugega sveta« francoskih in ruskih simbolistov. Cankarjev »svet slutenj in sanj«, imenovan tudi »oni kraji«, »čisto drugo življenje«, »novo življenje... onkraj smrti« – nikakor ne izraža volje in vizije po abstraktnem idealu in substanci, ki se kdaj v prihodnosti ne bi mogla tudi uresničiti. Cankarjev »svet slutenj in sanj« je dialektično razvojni privid stvarnosti, ki mora priti, zato pa je tudi simbolika, ki ga napoveduje, pripeta na zgodovinsko stvarnost zdaj in tukaj. Gre za dialektično projekcijo kot posledico nesvobodnega subjekta, kot glasnika nesvobodnega naroda oziroma »naroda proletarca«.

Da gre za prav takšen tip simbolizma, določno pove tudi Cankarjeva avtobiografska epizoda v povesti *Grešnik Lenart* (1915). Tukaj pripoveduje, da se je ob materini smrtni postelji spomnil sanjskega prizora iz zgodnjega otroštva, v katerem je bajeslovnega kralja Matjaža v imenu vseh revnih zaprosil kruha: »Daj nam kruha, daj nam veselja, da nas ne bo strah!« Matjaž pa mu je odgovoril: »'Na kruha in veselja!' in je položil preko zibke svoj dolgi železni meč.« Motiv pove, da je Cankar naravo svoje literature, zato pa tudi naravo svoje simbolistične literature motiviral s simbolom boja, ne pa z »onim tam zadaj«, z onim »v temi«, kot je na primer Andrej Beli motiviral svojo. In če bi A. Blok napisal pregled evropskega simbolizma, kot je napisal pregled ruskega, bi moral Cankarjev »drugi svet« navesti kot primer resnično revolucionarne vizije slovenskega simbolista o nujnosti drugega sveta ali »novega življenja«. Opazil bi tudi, da je Cankar svojo dialektično zgodovinsko substanco izrazil tudi z nekaj svojimi temeljnimi simboli, kakršna sta nemočni velikan Peter Klepec kot simbol blokirane, zavrte narodne in osebne individuacije, ter »hlapec Jernej« kot simbol socialne revolte, oba pa kot simbola hrepenenja po svobodi. Slovenski angažirani simbolist je razvil tudi posebno anketno tehniko, s katero njegov simbolni junak neovirano vstopa v vsakršne strukture posvetne in cerkvene oblasti, v središča civilne in cerkvene moči, da jim face en face odpove nadaljnjo pokorščino.

Cankarjev in Župančičev subjekt se tudi ne umikata na pasivni kontinent lepote, kot se nanj umika na primer subjekt Oskarja Wilda, njun simbolizem skratka ni izraz estetičnega odpora niti boj za »čisto duhovno substanco«, njun simbolizem je tudi in predvsem napor za dosegljivo lepoto, za »substance réalisable«, je graditeljska literatura, dejavni privid človečnosti »onkraj življenja«, kakršno je zdaj in tukaj.

In kaj je specifična v poetiki besede obeh simbolistov?

Na kratko: Njuna poetika besede priznava muzikalno načelo Verlainovega tipa, melodiozni stavek in verz, svobodni ritem, besedno lepoto. Toda nič manj ne priznava tudi racionalno ali pojmovno pomensko plast besede, poleg emocionalne njeno duhovno sporočilnost.

Ali podrobneje: Po Mallarméju rabi pesnik besedo tako, da zatajuje snovno, po zatajitvi snovnega pride do čiste Ideje ali do neizgovorljivega. Vjačeslav Ivanov pa trdi, da ni simbolist, čigar besede so le sebi enake, niso pa odmev tujih glasov, o katerih ne veš, kot ne veš o Duhu, od kod prihajajo in kam so namenjene. Francoski in ruski simbolisti so razmišljali o zaumnem jeziku, ki ne bi bil enopomenski, natančen, neposredno sporočilen, neposredno komunikativen, ampak bi bil nejasen, večpomenski, zabrisan. Takšne jezikovne filozofije in morale slovenska simbolista še zdaleč nista priznavala, pa naj sta zapisovala tudi simbole in simbolične podobe, kot sta »kelih mistične rože« in »roža čudotvorna.«

Na poetiko njune besede je močno vplivalo tudi dejstvo, da je nemščina po šolah uničevala izrazno bogastvo slovenščine ter zlasti izobraženca in pisatelja opazno ovirala pri stvaritvah v maternem jeziku. O tej blokadi je pisal Cankar v črtici *Realka* (1914). Zaradi ogrožene slovenščine si slovenski simbolist nikakor ni mogel privoščiti, da bi besedo delal esoterično dvoumno, hoteno temno, le uganjevalno in zgolj nakazujočo. Tudi zaradi ogroženosti sta Cankar in Župančič ravnala z njo kot z »luč-jo«, ki naj ustvarja jasna razmerja med ljudmi. To seveda ne pomeni, da sta se popolnoma odpovedala »magiji«, »bajnosti«, »tajnosti« in sugestivnosti pesniške besede, prisegala le na njeno enopomenskost in neposredno sporočilnost, da sta torej v celoti odklonila simbolično poetiko besede; zlasti se nista odpovedala »wagnerizmu« ali estetski težnji kolikor mogoče »poglasbiti« pesniško besedo. Pomeni pa, da jima je zaradi logike zgodovinskega trenutka bila beseda veliko bolj sredstvo za preživetje, kot estetski poligon ali vprašanje čiste estetike, »čiste poezije«, da sta njeni pojmovni in zvočni naravi priznavala enakovredno mobilizacijsko moč in jo rabila kot povezovalni »most« od »duše do duše« ne le v čisto človeškem, ampak tudi v zgodovinskem pomenu. Župančič jo je zlasti rad označeval z verba aktonis, razlagal kot stvariteljsko moč: beseda »hodi med národi«, »vodi«, »budi«, »tvori«, »ločuje« kaos na dan in noč, torej omogoča prepoznati, kar je na videz nespoznatno, geniji v njej »dišejo«, z njo izražajo zakone snovi, bivanja, beseda »vzdržuje« življenje, njegovo smer in cilje, je »Alfa in Omega« osebne in nadosebne, narodne bitnosti. In vendar: Ko je ob samospetih Huga Wolfa (v črtici *Mařenka*) zapisal, da ni vedel, »ali nosijo besede glasove ali glasovi besede, tako je bilo oboje prepleteno in harmonično združeno«, ali ko je leta 1939 dejal, da je Cankarjeva »beseda rojena iz muzike, plava v muziki, izdihava muziko«, je skoraj natančneje opisal estetski ideal francoskih wagneristov oziroma Mallarméjev in Dujardinov »wagnérisme«, kot sta ga Francoza sama.

Cankarja je upošteval tudi pri teoriji pripovednih vrst. Na prelomu stoletja je razmišljal, kako »čas« vpliva na nastanek novih pripovednih in drugih literarnih oblik, se zavedal internacionalnosti oblik ter opisal južnoslovansko držo do »posnemanja« tujih literarnih oblik. V eseju *Skizzen* je leta 1900 zapisal tudi naslednje:

»Wer vorurteilslos und mit Liebe für den Aufschwung unseres Schrifttums die neuen Erscheinungen begleitet, wird erkennen, dass eben wir Südslaven weniger als irgendeine Nation zur blinden Nachahmung des Fremden neigen. Fast die gesammte heutige deutsche Literatur könnte man ziemlich leicht in eine russisch-deutsche, eine französisch-deutsche und eine skandinavisch-deutsche einteilen. Deutschland borgt sich in der Fremde nicht bloss die Form, sondern auch den Inhalt, den Geist. Unsere »Moderne« entlehnt oft die Form, in ihrem innersten Gehalte aber, in ihren Gedanken und Empfindungen bleibt sie durch und durch slavisch, und zwar südslavisch. . . Die künstlerische Form ist nicht Eigentum einer Literatur, sie ist Gemeingut wie eine technische Erfindung und wie diese gewöhnlich eine Forderung und ein Bedürfnis der Zeit. . . Jetzt bekommen wir allmählich unser modernes gesellschaftliches Drama und unsere Skizze. Der gegenwärtigen Epoche der Morgen-, Mittag- und Abendblätter, des Telegraphen, des allgemeinen Hastens und Nurnichtstehenbleibens musste sich natürlich auch der künstlerische Stil anbequemen. Er wurde knapp, epigrammatisch zugespitzt. Der Erzähler strebt danach, in

möglichst wenigen Worten äusserst viel zu sagen, dabei durch das Beziehungsvolle, metaphorisch Andeutende dem Kunstbedürfnisse des Lesers zu genügen.«

Cankar je odlično opisal pogoje za nastanek črtice, vendar že potem ko je najprej sam pisal kratko prozo po zgledu slovenskega »listka« (feljtona), »obraza« in Gogoljeve »arabeske«, nato pa leta 1897 prebral knjigo Petra Altenberga *Wie ich es sehe*. Altenbergovega stila ali izraznega načina pa ni maral, imel ga je za nenaravnega in zavitega (»unnatürliche, gewundene Ausdrucksweise«).

Prvi reprezentant slovenske črtice (skice) je zlasti po letu 1910 tehnopoetsko in problemsko daleč presegel Altenberga, v pripovedni obliki impresionističnega sistema je opravil etične poglobitve v sebe, v človeka, v živalski ali »tuji svet«, v simbolističnem ciklusu črtic *Podobe iz sanj* (1917) pa zagrabil v poslednja človekova vprašanja, v etično moč in nemoč ter tragične bivanjske razpone evropskega človeka v prvi svetovni vojni. Če je prvi val njegovih črtic okrog leta 1900 nastal kot izraz razdrobljene zavesti, v duhu »des allgemeinen Hastens«, je kasnejšo črtico pisal s simbolistično tehniko, jo spremenil v »kondenzirani roman« tesnobe, poguma, dobrote in zla. Stilni premik od impresije k simboliki in še naprej k fantastičnemu in utopičnemu skice ni le estetsko prenovil, ampak jo je spremenil v zahtevno umetniško refleksivno prozo, da zdaj kot simbolistična črtica ali sinkretistična proza iz dveh estetik, impresionistične in simbolistične, predstavlja upoštevanja vredno inovacijo za teorijo pripovednih vrst.

Cankar ponuja teoriji tudi prvi slovenski impresionistično-simbolistični roman *Nina* (1906). Roman ima monološkega analitičnoretrospektivnega pripovedovalca, ki spominsko obnavlja poslušalki njene in svoje minule pripetljaje, njeno in svojo minulost skicira skoraj s filmsko naglico. Udejanja estetsko načelo, ki včasih tudi le metaforično nakazuje prelomne dogodke, odstira osebe »sence« in tudi z gramatikalnimi sredstvi impresionistično organizira časovne loke, prostor in podeče se dogodke. Tehnika je sorodna tudi retrospektivi, kot jo pozna zadnji veliki evropski impresionistični roman *À la recherche du temps perdu* Marcela Prousta. A ta roman je začel izhajati šele leta 1913.

Skratka, Cankarjeva črtica in impresionistični roman sta dovolj pomembno gradivo za teorijo pripovednih oblik in njihovih stilnih metamorfoz, hkrati pa neznana evropski literarni teoriji. Isto velja tudi za njegovo farso o umetniku in družbi *Pohujšanje v dolini šentflorjanski* iz leta 1907. Zakaj bi teorija farse morala vedeti tudi za ta Cankarjev tekst?

Ta farsa sicer res vključuje tudi demona, vendar ni demonična šala, ampak resnična ironija na resnično stanje, je agresivni humor in svojska fantastična simbolika, s katero je Cankar osmešil krščansko farizejsko družbo, ki blokira umetnika, ker razkriva njene nрави, njeno dekadenco; farsa je produkt dramatikovega duhovnega bogastva in zaveda poleg teze o slovenski krščanski biti še druge duhovne probleme sodobnosti. V njej sicer je nekaj subjektivnega, celo nekaj avtobiografskega, a to subjektivno je sekundarno, farsa ne ostaja v mejah naključnega, zasebniškega, malenkostnega, ampak zajema daleč v tisto stvarnost, kar bi mogli imenovati substancialno med umetnikom in družbo in kar se zakonito ponavlja v ideologiziranih, zmoraliziranih sistemih evropskih nacionalnih kultur XX. stoletja. Gre za umetniški prototip konfliktov med totalitarnimi sistemi in umetniki, kot so kmalu izbruhnili v Italiji, Nemčiji in Sovjetski zvezi po prvi svetovni vojni in kakršni nastajajo v totalitarnih sistemih sploh. Margret Dietrich je to farso sicer upoštevala, vendar je bolj reproducirala njeno fabulo kot poudarila pravo idejo, saj med Shawovo in Cankarjevo filozofijo o poslanstvu umetnosti ni take razlike, kot jo je opisala ta znanstvenica (*Das moderne Drama*, 57/58. Stuttgart, 1961).

In mesto slovenskega ekspresionizma v evropskem?

V poeziji je slovenski ekspresionizem deloma izraz tesnobe religioznega subjekta, ki hoče neposredno doživljati boga (»borivec z bogom«), svojo bivanjsko tesnobo razrešiti znotraj

krščanske slike sveta. Slovenski pesniški ekspresionizem pa je tudi akcijski vstop osebnega in narodnega v občečloveško, in takšen je celo izrazitejši, kakor pa v umikanju v osebni religiozni razdor. Posebno radikalen je motiv boja za reetizacijo Evropejca, ki ga je duhovno in moralno »obžgala« vojna, ter motiv o svetovnem bratstvu, ki naj odstrani dvojni razdor človeka, eksistencialnega in esencialnega. Kosovelova *Ekstaza smrti*, vizija o koncu evropske civilizacije, je antologijski primer akcijske lirске ekspresije.

Drugače je z ekspresionističnim romanom, ki radikalizira konflikte med duhom in snovjo, dušo in krvjo, bogom in satanom in s tragiko protestantskega duhovnika dokazuje, da »slovenska verna duša« ne prenese »tujega duha«, kar je v dvajsetih letih zvenelo kot opomin, da ta »duša« ne bi prenesla tudi marksističnega pogleda na človeka in zgodovino.

Največ skupnega in hkrati različnega pa nudi primerjava slovenske ekspresionistične dramatike z nemško in hrvaško. Kaj je sorodnega in kaj različnega v temah in idejah treh nacionalnih dramatik te stilne strukture?

Skupna sta jim negacija vojne in spopad med generacijami. Toda slovenska protivojna drama ne oznanja pacifizma, saj je bil slovenski narod paradokсна žrtev vojne: bojeval se je za tuje interese, nato so ga še temeljito razkosali. Skupen jim je globinski spor v človeku, razdor med razumom in čustvom, med tehnikom in pesnikom, med vita activa in vita contemplativa. Pesnik – prerok se pojavlja tudi v slovenski in hrvaški dramatiki (kot seveda pri Sorgeju in drugih), vendar se slovenski hitro umakne načelu skupnosti, predvsem pa si iz gledališča ne napravi prižnice. V vseh treh nacionalnih dramskih sklopih je človek tudi poligon svetosti in demonije ter dualistično zasnovan po krščanski sliki sveta. Precej skupnega je tudi v njihovem konceptu razmerja med revolucionarnim posameznikom in množico, le da sta slovenski in hrvaški revolucionarni junak radikalnejša, slovenski pa se zaradi nacionalne katastrofe odloča še za razredno spravo, ali pa zdrsi v fatalizem. Do nemške ekspresionistične dramatike pa so prav polemični tisti slovenski teksti, ki spodbijajo materinski mit in zagotavljajo, da je tako imenovana renesansa krvi le prazna rasna utopija. V to polemiko spadajo tudi teksti, ki soglašajo ali s Strindbergovo metafiziko ženske ali s Freudovo teorijo osebnosti.

Najvišji umetniški dosežek v tem tematskem sklopu in v slovenski ekspresionistični dramatiki sploh je Grumova farsa *Dogodek v mestu Gogi* (1930). Gre za umetniško prepričljiv tekst na meji ekspresionizma in nadrealizma oziroma za sintezo obeh. Grum je poironiziral večino odrešilnih receptov, ki jih je dajala ekspresionistična dramatika, ter človeka postavil na podzavestni »Id« in na njegove spopade z »Egom« in »Superegom«. Njegove dramske osebe so sicer tudi izraz mestne tesnobe, njihovo temeljno tesnobo, grozo, blaznost in hudodelstvo pa povzročajo ali neizživete ali pa prezgodaj doživete erotične moči. Gledališče je spremenil v kraj, kjer se gibljejo lutke, polblazni mehanizmi, škodoželjni zmaličenci, ki sicer »hrepenijo po odrešilnem dogodku, vendar brez upa zmage. Psihoanalitična sproščanja so sicer možna, »glavna« junakinja na videz premaga pregnanjalskega nasilnika in se odreši erotičnega gnusa, a samo na videz. Ta farsa se kajpada stika z nekaterimi evropskimi teksti, npr. s Strindbergovo *Sonato strahov*, a je hkrati toliko samosvoja, da teorija o evropski dramatiki po prvi svetovni, zlasti tista, ki govori o vplivih Freudove teorije osebnosti na koncepte dramskih oseb, ne bi smela mimo nje, saj najbrž nobena freudistično koncipirana drama o urbanem človeku ne premore toliko dosledno grotesknega obnašanja oseb – lutk, kot Grumov »Dogodek«. Margaret Dietrich in njen informator o slovenski dramatiki sta to farso neupravičeno spregledala.

In kakšne so estetske sorodnosti in razločki treh nacionalnih ekspresionističnih dramskih sestavov?

Nemški ekspresionisti so odpravili stališče, da mora nosilec dramskega dejanja biti individualizirana osebnost, komaj kje so pustili znamenja posameznika, da učinkuje kot po-

sebna enota. Menili so, da osebne poteze zastirajo duhovno »bistvo« osebe, drama pa mora pokazati prav to »bistvo«, biti mora – po Husserlovo – »čisto gledanje v bistvo«. Ko so odpravili psihološko motivirano in razvito osebo, so jim ostali »oče« nasploh, »mati« nasploh, »sin« nasploh, »človek kot tak« – brez osebnih imen. Odtod le še vrstna imena: ženska, moški, ljubimec, mornar, milijarder, plavač, glas, prvi, drugi molivec in podobno. Miran Jarc je »jaz« razdvojil na Vergerija in inženirja, da donita drug poleg drugega dva glasova istega »jaza«. Redukcija individualnega se je zgodila tudi z groteskno tipizacijo, ali pa z naglimi obrati iz stvarnega v mitološko bitje. Po idealistični subjektivistični sliki sveta se lahko poljubljata tudi nebo in zemlja, človek in bog pa se spopadeta kot prabitji. Idejnega tribuna obkrožajo velikanske množice, prav tako tudi religioznega ekstatika. Nekateri so namesto aktov uveljavili tehniko dramskih postaj, zaporednih slik in precej aktivirali monolog. Na lirskih mestih so vdrle v tekste pravljичne simbolistične prvine, sanjsko, iracionalno, mistično. Prizorišče samo velikokrat stopnjuje duševni in besedni izraz, v slovenski dramatikii so taka prizorišča sodnijsko dvorišče, vojaški bunker sredi goreče fronte, ladja na razburkanem morju, bolnišnica, Kozmos, Orient. Ob ekstatični duševnosti in telesnosti donijo v takih prostorih tudi simbolični glasovi, ali pa jih preseka-vajo kriki kot znamenja izmučenega človeka.

Za celoto te dramatike pa velja, da zaradi temperamenta slovenska ni tako burna in silovita, kot na primer hrvaška, pa je zato v njej tudi manj eksplozivnega kot v hrvaški. V slovenski tudi ni toliko filozofsko razpravljalskega in spekulativnega kot v nemški. Svojega ekspresionističnega »Fausta« je poskušal ustvariti le Miran Jarc, pa mu je apokaliptični val surovih evropskih ideologij v začetku tridesetih let iztrgal zastavo ekspresionističnega iskanja človeka in njegovega bistva zunaj družbenih razredov.

In slovenski pesniški konstruktivizem?

Konstruktivistična estetska ideja izvira kajpada iz Sovjetske zveze, od Tatlina, El Lissitzkega, Ilije Erenburga, od gledaliških scenografov in še naprej iz weimarske šole arhitektov in slikarjev, kjer je tudi slovenski slikar Avgust Černigoj poslušal predavanja, z novo estetiko seznanjal pesnika Srečka Kosovela, ki pa se je razgledoval tudi po reviji Zenit, ki je bila mestoma most do konstruktivistične šole. Kosovel je poznal tudi futuristično in deloma tudi nadrealistično estetiko in poetiko, Erenburgovo konstruktivistično prozo, deloma tudi Zamjatinovo ter za svoje »integrale« vzel izraz integral morda prav iz njegovega romana *Mi*. Primerjava njegovih konstrukcij ali integralov s poezijo Zelinskega, Selvinskega, Bagrickega, Ušakova, Inberove in drugih pa poleg nekaj sorodnih črt pokaže tudi vrsto razločkov, še posebej v vsebinskih plasteh.

Selvinski, Ušakov in drugi so občudovali stroj, tehnični inteligenci so pripisali odrešilno vlogo. Tudi Kosovel je sprejel v pesem stroje, brzovlak, letalo, avtomobil, vrtni stroj –, zdaj kot simbol hitrosti, drugič kot sredstvo, ki demistificira vesolje, z »rdečim atomom« pa začel tudi »atomski vek« v slovenski poeziji. A tehniko je hkrati močno problematiziral. Verza »Avtomobili 4 km, misli 1 km, / stremljenje 100 m« povesta na primer, da je svaril tudi pred katastrofično močjo tehnike, ki lahko človeka duhovno ohromi. V središčnem motivu konstruktivizma se Kosovel potemtakem razhaja z ruskimi konstruktivisti, opozarja na dvovalentnost tehnike in jo omejuje s principom »humanum esse«. Kosovel je tudi znotraj konstruktivistične poezije forsiral personalno katarzo; prihajal je iz ekspresionizma ter z načelom »Človek ni avtomat« tudi v svoje destruktivske integrale vgradil humanistično revolto kot tisti konstruktivni princip, ki prevladuje v vsej njegovi poeziji. V njegovih konstruktivističnih pesmih se, skratka, menjujeta dva tona: na eni strani rušiti vse, kar je v meščanski družbi postavljeno na umorih, hudodelstvih, odstraniti dolarizacijo ali amerikanizacijo zavesti, odstraniti policijske režime, zlagano Društvo narodov, ki je organizacija močnih, da zakrito zatirajo male. Na drugi strani doni humani, konstruktivni princip. Kosovelov konstruktivizem je groszovska akcija v poeziji zoper evropsko buržoazijo in hkrati za počlovečenje človeka sploh.

In Kosovelova tehnopoetska sfera? Zbirka *Rekordi* Selvinskega je sicer prava demonstracija oblikovnih možnosti konstruktivistične poezije (»taktovik« – tro- in dvotaktna proizvodnja, ki menjuje akcentski interval od enega do treh zlogov, izvira pa iz ruskih bilin), toda izšla je v letu Kosovelove smrti, tedaj 1926. Kosovelova konstruktivistična poetika mu je sicer sorodna, vendar zato nič manj originalna. Izdaja voljo, ki hoče opozoriti na bistvo stvari, izraziti ga z nekaj potezami, zato da se tem bolj zasluti celota. V največkrat nerimanih, potrganih verzih vrsta podečih se slik, ki hitijo druga za drugo, lepljenje različnih snovnih motivov, lakonični slog iz alogičnih in paradoksalnih zvez in slik, mestoma močna infinitivnost, v glavnem pa v ospredju samostalniki, da je moč govoriti tudi o posebnem nominalnem stilu. Ob evropski konstruktivistični estetiki in poetiki izrazito individualizirani pesniški sistem, ki ga evropska literarna teorija – tudi zaradi vse pogostejših prevodov Kosovelove poezije v evropske jezike – več ne more prezreti niti zamolčati.

In še »socialni« realizem. Za del slovenske proze, dramatike in lirike je literarna kritika v tridesetih letih uporabljala namreč termin »socialni realizem«, nato ga je prevzela tudi že literarna zgodovina (ob vzporednem terminu »novi realizem«). Ta termin nima ničesar skupnega z doktrino socialističnega realizma ždanovske vrste, izoblikoval se je znotraj razmišljanj o »socialni umetnosti« ali takšni, ki bi poleg človekove osebne, enkratne, posebne realnosti bolj upoštevala tudi njegovo družbeno realnost. Kritika je menila namreč, da je pripovednikova in dramatikova podoba človeka enostranska, ozka, kaj hitro tudi dogmatična, če pisatelj skritega duševnega dogajanja ne zna združiti z njegovo družbeno dialektiko oziroma s povezanostjo z ljudmi, če torej ne zna združiti osebnega in tipičnega. Po tem terminu mora dramski karakter na primer združevati neomejeno osebno ambicijo z neogibno družbeno ali zgodovinsko motiviranostjo, biti izraz lastnih razvojnih moči in družbeno razvojnega trenutka, biti mora zgodovinsko nujni karakter.

Socialni realist je potemtakem umetnik z estetsko in tematsko signaturo: človeka ne opisuje kot status quo, kot večno nespremenljivo, ampak kot rezultanto zgodovinskih razvojnih moči; opisuje ga v njegovem razvoju, v zapletenih razmerjih, v njegovih nasprotjih, razskrivnosti njegovo razvojno težnjo ter zbujajo dvom nad večno veljavo obstoječega. Zanimivo je termin socialni realizem opisal zlasti Ivo Brnčič: »Izraz pomeni po eni strani, da presoja pisatelj človeka predvsem kot družbeno bitje, ki funkcionira – naj bo zavestno ali ne – v območju določenih socialnih nujnosti, po drugi plati pa, da hkrati skuša najti in v vsej njihovi neposrednosti uveljaviti tiste pristne človeške prvine v njem, ki šele dajejo neki osebnosti njeno živost, individualnost in prepričevalnost. Naloga je kajpada sila težavna in ji more biti kos edinole pisatelj, ki se v njem v popolnem soglasju družita resničen umetnik in temeljit sociolog.« (*Prežihov Voranc, Požganica*. Ljubljanski zvon, 1939). To soglasje je Brnčič upravičeno pripisal Prežihovemu Vorancu. Nekateri so ta termin soočali tudi s kritičnim realizmom 19. stoletja ter ugotavljali, da gre tokrat za realizem, ki vsebuje rušilno kritiko meščanskega reda in njegovih moralnih posledic, da načenja in razkrajajo individualistično načelo. Soočenja obeh vrst realizma so slonela tudi na evropskem ozadju podobnih soočenj, le da niso toliko poudarjala romantične perspektive v realizmu, kakor je storil Maksim Gorki za »socialistični realizem«. O pravi naravi tega termina in njegovem slovenskem pojmovanju veliko pove zlasti asimetrična opozicija, ki so jo slovenski pripovedniki postavljali proti Hamsunovemu idejnemu obrazcu o zemlji: proti njegovemu »blagoslovu zemlje« so namreč postavljali prav nasprotno zamisli in novelske naslove: »Prekleta zemlja«, »Boj na požiravniku« in podobne.

Če na Poljskem, v ZSSR, v Nemčiji, v Franciji in drugod v tridesetih letih ni bilo socialnega realizma, je bil pač v slovenski literaturi in kritiki. Literarna teorija ga zato ne more kratko in malo izbrisati iz teorije stilov in stilnih nians, ter za slovenske realiste tega obdobja vsiliti termin, ki velja za druge literarne regije. Nasilno odstranjevanje enih terminov in posploševanje drugih je precej komodno opravilo, ki ga povrh nič ne moti, da za-

brisuje prav tisto, kar je v nacionalni literaturi specifično in česar objektivna literarna teorija ne more in tudi ne sme zatajiti in zanemariti. Skratka, tega segmenta slovenske literature ni mogoče pokriti ne s terminom »avantgarda« niti s terminom »postmodernizem«.

Summary

THE LITERATURE OF A SMALL NATION, COMPARATIVE STUDIES AND LITERARY THEORY

The literatures of small nations have their typological-structural and thematic features which have to be considered in comparative studies and the theory of genres, styles, forms, as well as other aesthetic categories and problem points. A comparatist is able to comprehend and explain the system of European Romanticism only by taking into account the poetry of France Prešeren. Thus, the critical view of European symbolism cannot be complete without the specific features of Ivan Cankar's narrative and dramatic works or Zupančič's poetry. This study deals with a few concrete kinds of poetry, such as the impressionist poem with a tragic note, symbolist sketch, impressionist novel, the farce of the writer's conflict in a Jansenist environment, who anticipates the conflicts of artists with other ideologies of the 20th century, the type of Kosovel's constructivist poetry which restricts the technological euphoria by »humanum esse«, the expressionist-surrealist farce of Slavko Grum and several other specific features of Slovene literature in this century, which have the right of entry upon the international scene of comparative studies and literary theory. The author of this study wants to establish a productive confrontation of the national with international literary science and, at the same time, wants both fields of science to take a deeper interest in artistic and problem features in the literature of small nations; he further desires both fields to be decolonized, to avoid a non-differentiated transfer of foreign terms, models and authoritative theories, without overlooking the potentials of national works of art. As the principle of differentiation is valid inside a national literature, so it is even more true between national literatures. With its works of art, a small nation can participate on an equal basis in the international literary theoretic scene; such works engage us in securing the best possible scientific approach to literary theory and comparative studies.

IN MEMORIAM AKADEMIKU JANEZU LOGARJU (1908–1987)

Ko smo se v začetku jeseni na seji uredniškega odbora Jezika in slovstva pogovarjali o jubilejih slavistov, o katerih moramo pisati v letniku 1987/88, povsem razumljivo nismo pozabili na profesorja Janeza Logarja, ki bi 3. februarja 1988 praznoval svoj 80. rojstni dan. Jubilejni članek naj bi napisal jaz, češ, pisal sem že ob 70-letnici, ukvarjam se z istimi avtorji in obdobjem itd. In zdaj? Namesto slavnostno intoniranega jubilejnega članka moram pisati *in memoriam*. Neizprosna resnica, grenak občutek, žalostno slovo! Bil sem eden tistih slavistov, ki so se radi zatekali k prijaznemu profesorju po nasvet; znal je svetovati, poiskati gradivo, ga tolmačiti, izbrskati podatek in sploh iz svojega bogatega znanja odkrhniti košček in ga ponuditi lačnemu. Tega ni mogoče pozabiti ... Toda – odslej bo praznina ... *Grobovi tuljijo* ...

Profesor Janez Logar sodi v tisto generacijo slovenskih slavistov, ki je po Kidriču in Prijateljju dobrega utrdila temelje slovenski literarni vedi. To je storila še zlasti s tem, ko je napisala prve celostne preglede slovenskega slovstva, se lotila monografij, pripravila znanstvene izdaje pomembnejših slovenskih klasikov, poskrbela za mnoge bibliografske preglede, nadaljevala s Slovenskim biografskim leksikonom itd., itd.

Profesor Logar se je po diplomi na ljubljanski slavistiki izpopolnjeval v Pragi, nato pa je služboval na srednjih šolah v Ljubljani, Novem mestu in spet v Ljubljani. Vojna vihra mu ni prizanesla: zapori, taborišči Visco in Dachau. Po vojni je opravljal pomembne dolžnosti pri organiziranju slovenskega prosvetnega in kulturnega življenja (visoko šolstvo, znanost), toda informbirojevski zapleti so ga za dve leti vrgli iz normalnega življenjskega tira in mu onemogočili tako družbeno kot strokovno-znanstveno delovanje. Ko je to minilo, se je posvetil delu v bibliografskem oddelku (vodja) Narodne in univerzitetne knjižnice, tam ostal do upokojitve in nato še nekaj let, potem pa prevzel rokopisni oddelek v isti ustanovi in ga vodil do leta 1976. Dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti je postal 1978, leta 1983 pa je bil izvoljen za rednega.

Literarnozgodovinska razprava *Levstik v boju s prvaki*, ki jo je mladi slavist Logar objavil v Levstikovem zborniku 1933. leta, je napovedovala njegovo znanstvenoraziskovalno pot. Nadaljnje njegovo pisanje je pokazalo, da mu je bila najbolj pri srcu druga polovica 19. stoletja, ki ji je ostal zvest vse življenje. Že pred drugo svetovno vojno je uredil Jakličeve *Izbrane spise* (I.), po vojni pa se je z urejanjem Trdinovega *Zbranega dela* uvrstil med urednike slovenskih klasikov (*Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*). V zorno urejenim dvanajstim knjigam Trdinovega ZD (1946–1959) so sledile štiri knjige (1961–1966) Mencingerjevih del, nato pa je dopolnil in pripravil drugo izdajo Jurčičevega *Zbranega dela* (prvo je Mirko Rupel) in devetemu zvezku dodal desetega in enajstega (1982, 1984), ki sta zaokrožila Jurčičev opus. Zadnja zvezka vsebujeta Jurčičeve literarne članke, neliterarne podlistke, dolgo vrsto političnih člankov in korespondence. Tako je urednik poskrbel, da je mogoče Jurčiča videti tudi z doslej manj razvidne plati.

Urednik je s pretanjenim občutkom za slog in posebnosti Jurčičevega pisanja ter ob upoštevanju dokumentacije uvrstil v *Zbrano delo* prenekateri Jurčičev sestavek, ki ga ta ni podpisal ali označil le s šifro, in tako izpopolnil podobo Jurčiča žurnalista in politika. O svojem uredniškem delu v zvezi z desetim in enajstim zvezkom Jurčičevega ZD je v *Opombah* zapisal: »Urednik Jurčičevih člankov se je moral ... kljub dosedanjim raziskovalcem Jurčičevega časnikarskega pisanja – tu mislim predvsem na Glaserja, Lončarja, Žigona, Prijatelja in D. Kermavnerja – sam ponovno prebijati skozi ogromno gradivo, tiskano in ro-

kopisno – in se odločiti« (JZD X, 485). Radi mu verjamemo, da se je znašel v premnogih težavah, ki jih je z vztrajnostjo in z znanjem dobro prebrodil. Logarjevemu sklepanju in odločanju lahko v polni meri zaupamo, pri tem mislim na sestavke, ki so v Jurčičevo ZD uvrščeni npr. s takole opombo: »Članek ni podpisan, a je Jurčičev po vsebini in jeziku. Temelji na Jurčičevem poznavanju mariborskih razmer in na podatkih, ki mu jih je poslal Vošnjak v pismu z dne . . .« (JZD XI, 347). Tako kot je sicer značilno za strokovno-znanstveno delo prof. Logarja, je tudi tu opazna velika skrbnost, natančnost, vztrajnost, razgledanost, obsežno znanje, smisel za sklepanje in združevanje dejstev itd., skratka, vidne so mnoge odlike, brez katerih *Zbrano delo* ne bi bilo takšno, kakršno je.

Poleg Zbranih del je prof. Logar uredil tudi več priložnostnih izdaj slovenskih literarnih ustvarjalcev, med drugim Gregorčiča, Trdino, Erjavca, Aškercia idr. in s spremnimi besedami in opombami poskrbel, da bi te avtorje čimbolj približali večjemu krogu slovenskih bralcev.

Vzpredno z uredniškim delom je prof. Logar pisal literarnozgodovinske razprave, zlasti o Trdini in Jurčiču. Med najpomembnejše spadajo: *Janez Trdina in Anton Aškerc* (Aškercčev zbor., 1957), *Trdinovo literarno delo v letih 1870–1880* (JiS 1957/58), *Janez Trdina in njegovo narodopisno delo* (zb. J. Trdina etnolog, 1980), *Josip Jurčič – časnikar* (Obdobja 3, 1982) itd. Obenem je napisal še celo vrsto krajših člankov o starejših piscih, Prešernu, realisti in tudi o Cankarju in Župančiču. Ob obravnavanju Logarjevega literarnozgodovinskega dela ni mogoče mimo številnih sestavkov v Slovenskem biografskem leksikonu, med katerimi je vreden prav posebne pozornosti tisti o *Janezu Trdini* (SBL, 12. zv.). K temu je treba dodati še vrsto gesel v Enciklopediji Jugoslavije, v Leksikonu pisaca Jugoslavije itd.

V prvem zvezku Enciklopedije Slovenije (1987) je objavljeno njegovo geslo *Bibliografija*. Gotovo ni naključje, da je to geslo obdelal prav prof. Logar, zakaj poleg literarne zgodovine je bila bibliografija področje, ki mu je žrtvoval veliko svojih moči in znanja. V tem okviru je njegovo delo dvojno: teoretično – sistemsko in praktično. Pomemben rezultat prvega je slovenske meje presegajoči *Uvod v bibliografijo* (1970), drugo pa je uresničeval z zasnovo in urednikovanjem velike edicije *Slovenska bibliografija*, z bibliografijami posameznih avtorjev (C. Kosmača, J. Kozaka, A. Gradnika itd.) in z bibliografijami specialnih področij (npr. bibliogr. pregledi slovenske literarne zgodovine in jezikoslovja). Z zasnovo in ureditvijo *Slovenske bibliografije* od 5. do 20. zv. (za leta 1951–1966) in bibliogr. člankov in leposlovja 1945–1950 si je pridobil trajne zasluge na bibliografskem področju in pokazal pot mlajšim rodovom. Zelo pomemben je tudi Logarjev delež pri začetkih projekta retrospektivne slovenske bibliografije, ki je na žalost ostala na sredi poti, in pri organiziranju bibliogr. dela za Bibliografijo razprav, člankov in književnih del zagrebškega Jugoslovanskega leksikografskega zavoda.

Profesor Logar si je nepozabne zasluge pridobil tudi pri vzgoji mladega knjižničarskega rodu, saj je od leta 1964 do 1969 predaval o bibliografiji na knjižničarski predmetni skupini Pedagoške akademije v Ljubljani.

Mogoče ne bo odveč, če se spomnimo, da je imel profesor tudi »konjička«, in sicer ekslibris, ob čemer se je sproščal in razvedril. Med drugim je napisal tudi knjižici *Ekslibris pri Slovencih* (1972) in *Slovenski ekslibris* (1974).

Življenje akademika Janeza Logarja se je izteklo, ostal pa bo neizbrisen spomin nanj v vseh strokah, s katerimi se je ukvarjal, in ostal bo živ v zavesti številnih prijateljev, so-delavcev in premnogih slavistov. Ne bo mogoče pozabiti niti na njegov lik -strokovnjaka, znanstvenika niti na njegovo človeško podobo: podobo pokončnega, poštenega, delavnega, z resnično humanostjo prežetega človeka, ki zna čutiti s sočlovekom in mu pomagati.

Gregor Kocijan
Pedagoška akademija v Ljubljani

OB ŽIVLJENJSKEM JUBILEJU PROF. DR. BREDE POGORELEC

Biti sredi dogajanja, sredi temeljnih konstant svojega naroda in prek njega sredi vsega, kar določa slovenistiko, je delo, ki se mu v primeru profesorice Brede Pogorelec reče tudi življenje. Zato se mi zdi o takšnem delu težko pisati, saj bi pisanje moralo zajeti na časovni premici tisto točko, ki v enaki meri odseva intenzivnost doseženega in intenzivnost snovanja, doseženo ni nikoli samo sebi dovolj, hkrati je vedno tudi spodbuda za novo iskanje.

Rojena Ljubljanka se je v samozavestno in kritično osebnost lahko oblikovala v družini, v katero je »/O/če prinesel dejavno kulturo vzdušje /.../. Učitelj po izobrazbi, vendar igralec, umetnik po srcu«, kakor ga sama označuje v svoji esejistični avtobiografiji Črni optimizem (Ljubljana 1984, 226), je znal besedi dati tudi umetnostno razsežnost. Neka intimna zavezanost lepi, govorjeni ali pisani besedi ostaja bistvena sestavina življenja profesorice Brede Pogorelec. Kaže, da je bila pomembna oblikovalka njenega osebnostnega zorenja tudi šola, nekdanja ljubljanska klasična gimnazija, v kateri je bil njen učitelj slovenščine Ferdo Kozak, dokler ga Italijani konec leta 1941 niso konfinirali. Gimnazijska leta so bila hkrati tudi usodna medvojna leta. »Delo OF sem s trdno vero v zmago spremljala od tistega dne aprila 1941, ko smo doma na vratih našli listek o ustanovitvi OF /.../«, piše v svoji avtobiografiji (197); in še naprej: »Glede nekaterih zadev okrog tega /narodnega/ vprašanja nisem bila nikoli v dvomu, /.../ že nekako od otroških let sèm sem se glede tega jasno odločala in vedela smer.« (180) Tudi javno, v svojem »prvem govoru«, kot sama pravi, je pred sošolci odločno utemeljevala nujnost narodnoosvobodilnega boja. Posledice so bile usodne: petnajstletno odličnjakinjo so skupaj z več drugimi dijaki konec leta 1943 izključili iz klasične gimnazije. Ta dramatična izkušnja je že zelo zgodaj oblikovala spoznanje, ki se kot temeljna prvina kaže v delovanju profesorice Brede Pogorelec: vsako nasilje deluje v nasprotju s svojim ciljem, ali drugače, kar se skuša uveljaviti z nasiljem, je proti naravnemu redu in zato brezperspektivno. Morda je ta izkušnja, vsaj podzavestno, zajeta tudi v njeni oceni deleža, ki ji ga je dala klasična gimnazija, saj pravi, da je prav tu dobila »nekatera znanja in navade dobesedno za vse življenje.« (Črni optimizem, 195).

Slavistiko je vpisala takoj po maturi 1946. leta v Ljubljani in diplomirala iz izjemne skupine: slovenski jezik s starocerkvenoslovanskim jezikom in primerjalno slovnico slovanskih jezikov, kot stranski predmeti pa primerjalna slovnica indoevropskih jezikov in tudi latinščina ter narodna zgodovina. Njeni profesorji so bili osebnosti kot Rajko Nahtigal, Karel Oštir, Franca Kidrič, Anton Ocvirk in seveda Fran Ramovš, katerega predavanja iz morfologije slovenskega jezika je rekonstruirala še kot njegova študentka (skripta Historična gramatika, 3. del). Prav tako je še pred diplomo kot pomožna asistentka vodila nekatere Ramovševe tečaje za prve letnike (splošna fonetika, konzonantizem, morfologija).

Kmalu po diplomi 1952. leta je odšla kot profesorica slovenščine v Brežice in ostala tam dobri dve leti in pol. Verjetno je že ta prva izkušnja s šolo, z delom in položajem slavista v njej in sploh v širši družbi pomembno prispevala k njenemu izjemno dejavnemu razmerju do vseh teh vprašanj.

Dveletni sistematični podiplomski študij v Krakovu (med leti 1956–1958) pri profesorjih Klemensiewiczu in Kuryłowiczu pa tudi spoznavanje dela slavističnih centrov na Češkem in v Sovjetski zvezi ji je razširil strokovna obzorja v smislu strukturalistične jezikoslovne teorije, ki jo je vsaj deloma lahko zaslučila že pri Ramovšu; utrdil jo je tudi v spoznanju, da mora postati slovenski knjižni jezik prav na podlagi teorije modernega evropskega jezikoslovja predmet

samostojnega znanstvenega raziskovanja. Še kot asistentka za slovenski jezik – na to mesto je bila izvoljena jeseni 1955. leta – je ob reformi univerzitetnega študija v štud. letu 1959/60 oblikovala načrt za vsebinsko razširitev študija slovenskega knjižnega jezika in zahtevala njegovo uvrstitev med diplomske predmete. Pomembnejše objave s konca petdesetih in začetka šestdesetih let, npr. O pluskvamperfektu v knjižni slovenščini (JiS 1960/61), Začetni problemi raziskovanja slovenske sintakse (Jezik 1959/60), njeni kritični nastopi ob Slovenskem pravopisu 1962 (JiS 1963/64) ter ob poskusnem snopiču Slovarja slovenskega knjižnega jezika (Problemi I, 1963) kažejo na nova teoretična jezikovnostrukturna stališča. Lahko rečemo, da izbira teme za doktorsko disertacijo Veznik v slovenščini, ki jo je obranila 1964. leta, nikakor ni bila naključna. Zlasti skladnja je področje, ki profesorica Pogorelčeva vedno znova priteguje in kamor sodijo razprave kot Dopolnilnik (povedkov prilastek) v slovenski skladnji (Linguistica 1972), Vloga dativa v stavku (JiS 1968), Brezpomemben : nepomemben. Izpeljanke in sestavljenke (JiS 1970/71), Skladnja pri Dalmatinu in Bohoriču (SSJLK 1984).

Za profesorico Bredo Pogorelec pa je jezikoslovje tudi tista stroka, ki ji omogoča vzpostaviti kritično razmerje med jezikovnim izrazom in kakovostjo vsega, kar njegove nosilce narodno določa, čeprav »/0/ lastnem razmerju do slovenskega narodnega vprašanja čudno težko spregovorim. Nekam sram me je čustev, na splošno obotavljivo sporočam spoznanja, ki so v meni jasna in trdna /.../« (Črni optimizem, 177). Nič čudnega torej, da je leta 1975 tudi kot predsednica Slavističnega društva Slovenije bila pobudnik akcije za ureditev razmerja do slovenske javne besede skupaj z Benom Zupančičem, predstavnikom RK SZDL; tedaj se je v okviru RK SZDL oblikovala sekcija za jezik pri Svetu za kulturo, kasneje preimenovana v Svet za jezik, in profesorica Pogorelčeva je od vsega začetka član sekretariata ter vodja delovne skupine Slovenski jezik v znanosti. Med drugim je bila v tej svoji funkciji pobudnik in vsaj v začetku oblikovalec raziskave z enakim naslovom. Že leta 1975 pa so se začele tudi vsebinske priprave na znameniti portoroški posvet o jeziku, ki je bil maja 1979. leta; pod njenim vodstvom je bil oblikovan tudi zbornik prispevkov s tega posveta z naslovom Slovenščina v javnosti, v katerem je bila avtor ali soavtor šestih prispevkov. V uvodnem poročilu, kjer podaja zgodovinski pregled družbene vloge slovenščine, med drugim pravi: »Prva napoved akcije /v zvezi s slovenščino v javnosti/ je bilo Pismo o jeziku leta 1965. Vendar vse kaže, da je bilo potrebno še veliko let, /.../ da so tudi razmere v naši družbi dozorele do te mere, da je mogoče razpravljati o slovenskem jeziku v javnosti kot o družbenem in političnem vprašanju Slovencev, pomembnem za njihov obstoj in prihodnost.« (Slovenščina v javnosti 1983, 17). Vprašanjem slovenske javne besede je bilo posvečeno tudi strokovno posvetovanje slavistov na Bledu, ki ga je profesorica Pogorelčeva organizirala leta 1977. Gradivu s tega posvetovanja je namenila obsežno 6. št. Jezika in slovstva v letu 1977/78 kot njegova takratna urednica.

Temeljni vpliv na »kulturno raven ljudstva« ima šola, saj mora biti »zmeraj naravnana naprej, zato njen delež ni toliko v količini znanja, kolikor v prizadevanjih naučiti misliti, spoznati logiko družbenega razvoja /.../« (Črni optimizem, 198). Tako je profesorica Pogorelčeva že leta 1975 izdelala predlog začasni predmetnik in učni načrt prvih dveh stopenj usmerjenega izobraževanja. Leta 1979 je kot članica komisije za izdelavo učnih programov sodelovala pri prenovitvi in posodobitvi programov za pouk slovenščine v usmerjenem izobraževanju. Leta 1983 je postala koordinator novega vzgojno-izobraževalnega programa za slovenščino na univerzi. Ob uveljavljanju jezikovnega pouka v usmerjenem izobraževanju je bila pobudnica, konzultantka in recenzentka pri kolektivni pripravi delovnih zvezkov; bila je tudi soavtor in urednik prvega in drugega zvezka (1981, 1983) ter recenzentka četrtega zvezka učbenika Slovenski jezik za usmerjeno izobraževanje.

Izhajajoč iz spoznanja, da je šola neposredni in hkrati občutljiv kazalec narodne suverenosti, je bilo stališče profesorice Pogorelčeve do vseh nasilnih, nekonstruktivnih posegov v šolo in

v njeno temeljno narodnoreprezentativno in narodnovzgojno vlogo odločno odklonilno. Slovenski pa tudi širši jugoslovanski javnosti je znana njena argumentirana zavrnitev t. i. skupnih jugoslovanskih programskih jeder: »Slovenci moramo imeti svojo vizijo šole, če hočemo, da bomo lahko dali jugoslovanski skupnosti /.../ svoj samostojni delež.« (Črni optimizem, 222). V razpravi Izhodišče in teoretske osnove slovenskega jezika (JiS 1984/85), kjer razčlenjuje vlogo maternega jezika v vzgoji in izobraževanju in utemeljuje zavrnitev skupnih programskih jeder, pravi: »V SR Sloveniji /.../ je bila sodobna vloga slovenskega jezika določena z dokumenti in delovanjem nove ljudske oblasti, potrjena z avnojskimi določbami in natančneje urejena po osvoboditvi. Enakopravnost slovenskega jezika z jeziki drugih narodov in narodnosti SFRJ je ustavno zagotovljena /.../«.

Pomembno področje strokovnega zanimanja profesorice Pogorelčeve je tudi jezikovna zvrstna in stilna razslojenost. Že v šestdesetih letih piše o vprašanih govorjenega jezika (Jezikovni pogovori, 1965), omeniti je treba še razpravo iz zadnjega časa z naslovom Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog (zb. Slovenski jezik v znanosti 1, 1986). Njena pomembna raziskovalna tema v tem okviru pa so slogovna vprašanja zlasti literature slovenske moderne, pa tudi drugih literarnih obdobj. V štud. letu 1975/76 je začela z dolgoročno raziskavo Cankarjev jezik in slog, kasneje preimenovano v Jezik in slog slovenske moderne. Razmišljanja o teh vprašanih posegajo prav tako še v šestdeseta leta, npr. Cankarjevo delo – prelomnica v oblikovanju slovenske knjižne besede (Problemi 1967), Jezik izhodiščnega slovenskega ekspresionizma (SSJLK 1968), Zgradba stavka v prozi Ivana Cankarja (SSJLK 1969), Ivan Cankar – vozlišče slovenskega razvoja (JiS 1976), Metodologija jezikovnostilistične raziskave Cankarjeve proze (JiS 1974/75), Jezik novejšje slovenske proze (SSJLK 1971), Okvirna tipologija metafore v slovenski prozi 20. stoletja (SSJLK 1986), Vloga izrazov humorja v Cankarjevi prozi (SSJLK 1982).

Z enako intenzivnostjo kot sodobnih jezikovnih, zlasti sociolingvističnih pojavov pa se profesorica Breda Pogorelec loteva tudi zgodovine slovenskega jezika. Spoznanje, da je slovensčina konstitutivna sestavina naroda, ji raziskovanje njene zgodovine prinaša odgovore tudi na širša družbena vprašanja. Povsem razumljiva je njena odločitev za tezo, da jezika v njej govori knjižnozvrstni vlogi, se pravi kot narodnozdrževalnega in s tem narodnoreprezentativnega ne moremo vezati šele na leto 1550; ta letnica ji pomeni bolj čas, ko so se oblikovale takšne zgodovinske okoliščine, ki so omogočile predstavi v knjižni obliki že utrjen jezikovni sistem. O teh vprašanih je imela že od leta 1964 vrsto radijskih in televizijskih oddaj, nekaj jih je izšlo v Jezikovnih pogovorih 2, 1967, pod naslovom Nastajanje slovenskega knjižnega jezika. Od začetkov do konca 18. stoletja I–V. Na to področje sodijo še razprave: Razvoj slovenskega knjižnega jezika (SSJLK 1974), Politični in socialni dejavniki pri izoblikovanju slovenskega knjižnega jezika v 19. stoletju (SSJLK 1975). Zgodovinsko različnost družbene zrelosti slovenskega jezika dokazuje profesorica Pogorelčeva z izpostavitvijo njegovih različnih družbenih in sporočilnih vlog npr. v razpravah kot Razvoj funkcionalnih zvrsti slovenskega knjižnega jezika (SSJLK 1974), Dalmatinovo besedilo med skladnjo in retorično figuro in Bohoričeva gramatična norma (16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, 1986), Slovenski knjižni jezik, zgodovina slovenskega knjižnega jezika in stilistika (Anthropos, 1979).

Strokovno delo profesorice Pogorelčeve je vezano tudi na različna uredništva: od letnika 1973/74 do 1981/82 je bila sourednica Jezika in slovstva (za jezikoslovje); uredila je dva zbornika Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture (1972 ter 1979) ter jubilejni 6. zb. Obdobja – 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Od leta 1972 je v založniškem svetu založbe Partizanska knjiga – znanstveni tisk kot urednica zbirke Pogledi. Njena strokovna beseda se je slišala tudi na mnogih posvetovanjih, kongresih, simpozijih doma in v tujini. Skoraj redno predava tujim slavistom v poletnem seminarju tako v Ljubljani kot drugod po Jugoslaviji, redno je predavala za domače in zamejske učitelje, imela več predavanj na Koroškem, v Trstu, Benečiji. Leta 1973 je imela predavanje na Karlovi univerzi v Pragi, 1982.

leta na Humboldtovi univerzi v Berlinu, bila dvakrat po en semester gostujoči profesor celovške univerze (leta 1977 in 1983) itd.

Profesorica dr. Breda Pogorelec je predstojnica Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani, opravlja pa tudi mnoge druge pomembne strokovne in družbene funkcije. Omenimo naj jih nekaj. Od leta 1973 je članica pravopisne komisije SAZU; sodelovala je tudi v javni razpravi o načrtu pravil za novi slovenski pravopis. Je nosilka raziskave o jeziku v NOV, vodja programskega sklopa Raziskovanje slovenskega jezika, drugih slovanskih in neslovanskih jezikov, primerjalne jezikoslovne raziskave. Sodelovala je pri oblikovanju programa za organizirano raziskovanje na Filozofski fakulteti v okviru Znanstvenega inštituta. Od leta 1974 do 1979 je bila dve mandatni dobi predsednica Slavističnega društva Slovenije, od leta 1975 do 1979 podpredsednica Zveze slavističnih društev Jugoslavije. Sedaj je že tretjič v funkciji predsednice Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture; bila je vodja jubilejnega mednarodnega simpozija Obdobja z naslovom 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Od leta 1986 je predsednica komisije za vprašanja slovenskih zamejcev in izseljencev. Pomembne so njene funkcije v okviru Raziskovalne skupnosti Slovenije; omenimo naj samo, da je bila od leta 1980 do 1984 predsednica Skupščine Posebne raziskovalne skupnosti za družbeno dejavnost, od leta 1981 do 1985 članica Programskega sveta za jezikoslovje, leta 1986 pa je postala član Znanstvenega sveta za humanistiko. Pri RK SZDL je bila med leti 1976–1980 član sveta za znanost, od leta 1984 član Strokovnega sveta SRS za šolstvo, od leta 1986 je predstavnik univerze v Republiškem komiteju za kulturo. Priznanje njenemu družbenemu delovanju je bilo izkazano leta 1980, ko je prejela zlato značko Osvobodilne fronte.

Seveda pa so šle skozi njen seminar mnoge generacije študentov, tudi moja je bila pred davnimi leti med njimi: upajmo, da so sprejeli temeljno načelo profesorice Brede Pogorelec: pristajanje na povprečnost je v bistvu pristajanje na poraz.

Ada Vidovič-Muha
Filozofska fakulteta v Ljubljani

OB ŽIVLJENJSKEM JUBILEJU NAŠEGA IVA GRAULA

Revija Jezik in slovstvo je že osemindvajset let zvezana z imenom in delom Iva Graula, ki je 8. decembra 1987 praznoval svoj 60. rojstni dan. Za njegovo delovanje pri Jeziku in slovstvu je zelo posrečeno, da se prepletata njegov smisel za urejanje in grafična razgledanost s slavistiko, stroko, ki jo je Ivo študiral na ljubljanski filozofski fakulteti in študij tudi uspešno končal. Po nekajletnem poučevanju in nato novinarjenju pri Komunistu se je leta 1960 »zapletel« z Bančnim vestnikom, revijo za denarništvu in bančništvu, in od tedaj dalje ga ureja kot glavni in odgovorni urednik. To je za Jezik in slovstvo kar dobro, saj pri iskanju na primer optimalnih tiskarskih možnosti za Bančni vestnik tudi Jezik in slovstvo ne ostane praznih rok. Z gotovostjo lahko trdimo:

da Jezik in slovstvo po ureditvi in grafični podobi ne bi bil tak, kot je, če ne bi bilo Iva Graula, da list brez Iva Graula ne bi tako redno izhajal, kot izhaja, in

da ne bi uspešno splaval čez prenekatero finančno težavo, če Ivo ne bi tako spretno krmaril med Scilo in Karibdo.

Pa pojdemo po vrst!

Po toliko letih bi človek pričakoval, da bo Ivo za tehnično plat posamezne številke poskrbel rutinsko, na hitro, brez posebnega zanimanja, tako rekoč neosebno, toda kdor tako misli, se močno moti. Ivo se vsake številke loti enako prizadevno, skrbno in z mnogimi zamislimi, kako bi bilo bolje. Nič ni »zmetano skupaj«, vsak sestavek mora biti po njegovem vtikan v celoto smiselno, mora zaživeti samostojno in obenem »dihati« z vsem, kar je v številki. Tudi postavljen mora biti tako, da že s tem zbuja zanimanje. Racionalno, funkcionalno, estetsko – to so Graulova načela. Ivo na podlagi pripravljenega gradiva, ki ga dobro preštudira, predvidi več možnosti in nato uresniči tisto, ki nam je najbolj všeč.

Redno izhajati je dandanes težko, sicer pa nikoli ni bilo preveč lahko. Avtorji zamujajo, tiskarna ima vrsto opravil, ki so po njeni logiki nujnejša kot na primer tisk Jezika in slovstva, sicer pa nasploh ni malo ljudi, ki so prepričani, da redno izhajanje revije sploh ni pomembno. V uredništvu Jezika in slovstva smo drugačnega mnenja in Ivo je pri tem še posebej »zagret«, zato je pri rokih oddajanja gradiva strog, tiskarske zvižaje in izgovore pa kot »star maček« na tem področju dobro pozna in jih zna spretno zaobiti. Da je za vse to potrebno veliko truda, potrpljenja in časa, zagotovo ni treba posebej poudarjati.

Da je Jezik in slovstvo kar majhno »podjetje«, ki pa v naših razmerah nima tako malo upravnno-finančnih poslov, je povsem jasno. Glavni in drugi uredniki te stvari prepuščamo Ivu, ki vse to opravi vestno, natančno, brezhibno. V globalu že vemo, koliko je financer reviji namenil denarja, toda da se vse ujema, da ni težav, da so honorarji (žal dokaj skromni) izplačani in stroški pravočasno poravnani itd., itd. – pa skrbi Ivo in nanj se lahko popolnoma zanesemo. In ne samo to: Ivo si prizadeva za vsakega naročnika in naročnino posebej. Listu v prid zbere praktično ves denar od naročnine in tako poskrbi, da pred financerjem lahko nastopamo z mirno vestjo, saj je naročnina in celoti zagotovljena. Presenetljivo je, kako Ivo dobro pozna naročnike Jezika in slovstva, in če kdo odpove, vedno to sprejme z obžalovanjem in išče vzroke, zakaj se je to zgodilo. Skrbno urejena kartoteka ne bi bila popolna, če ne bi bilo Ivovega poznavanja in spomina. Podobno velja za sodelavce, ki jih ima Ivo »v malem prstu«, namreč njihove navade in potrebne podatke, tako da urednikom na to ni treba prav nič misliti.

Po vsem tem, kar smo zapisali, je razumljivo, kako nepogrešljiv je Ivo pri Jeziku in slovstvu in brez njega revija ne bi bila taka, kot je. Ivu smo za to resnično hvaležni.

Pri Jeziku in slovstvu so se v osemindvajsetih letih zvrstili številni glavni in področni uredniki, toda Ivo je ostal. In njegova vnema za list se ni niti malo zmanjšala; vsake številke se loteva tako, kot bi bila prva, ob vsaki se posebej veseli, če mu uspe in če je vsebinsko dobra, prija mu pohvala in žalosti se ob napakah in spodrseljajih, ki jih pač prinaša delo. Lahko bi rekli, da imata revija in Ivo usklajen utrip, da bi ga težko pogrേശali in da je več kot dragocen.

Ob življenjskem jubileju Ivu želimo vse dobro in še mnogo uspešnih let (tudi ob Jeziku in slovstvu).

Hermína Jug-Kranjec

Gregor Kocijan

Aleksander Skaza

France Žagar

Metodične izkušnje

RAZPRAVLJANJE V OSNOVNI ŠOLI

Na prvi pogled se zdi, da je razpravljanje prezahtevna oblika sporočanja za osnovnošolske učence, češ da še niso sposobni samostojno zbirati podatke, razmišljati in braniti svoje mnenje. Toda stvar bo manj sporna, če najprej določimo, kaj si pod razpravljanjem predstavljamo. Če si pod tem predstavljamo krajšo študijo ali strokovno diskusijo, je res, da tega osnovnošolski učenci niso zmožni. Če pa si predstavljamo razmišljanje ob vsakdanji odločitvi, je drugače. Na primer: »Ali hočeš imeti modro ali zeleno jopico?« »Modro.« »Zakaj?« »Ker zeleno in sivo že imam. Tale modra pa se bo lepo ujemala s kavbojkami.« S takim razpravljanjem je prepleteno vse človeško življenje, tudi otroško.

V naši osnovni šoli vse preveč pripovedujemo zgodbe in pišemo obnove ali doživljajske spise. Lahko bi igrali in pisali tudi dialoge, v katerih pride razmišljanje in utemeljevanje močnejše do izraza. V nižjih razredih učenci z nekaj usmerjanja in spodbujanja radi igrarajo prizorček o prošnji in prepričevanju iz vsakdanjega življenja, nato pa ga tudi zapisejo, na primer kaj takegale:

Ali grem lahko s kolesom?

A: Mamica, ali se lahko peljem danes na trening s kolesom?

B: Ne, Matej, saj te lahko povozi avto.

A: Mamica, vozil bom previdno. Ali grem lahko?

B: Ne. Saj imaš čisto blizu do igrišča.

A: Utrujen sem, pusti me s kolesom. Saj bom discipliniran. Ne bo me povozil avto.

B: Prav, ampak peljal se boš s starim kolesom.

A: Ne, šel bom z novim, ker je staremu počila guma.

B: No, naj bo po tvojem.

Matej, 3. r.

V tem dialogu je polno utemeljitev, izraženih z vezniki *ker*, *saj* ali tudi brezvezniško; nekatere so prepričljive, druge privlečene za lase. Presenetljiva pa je zlasti vztrajnost, s katero si otrok prizadeva uveljaviti svojo voljo.

Razume se, da je utemeljevanje lahko boljše, če je podano v obliki pisma ali spisa. Iz agitacije za krajevni samoprispevek za gradnjo šolske telovadnice sem si izpisal naslednji primer:

Glasujte za samoprispevek

Spoštovani občani!

Prav nič z veseljem ne čakam zime. Zakaj? Ker nimamo telovadnice. Pozimi večinoma telovadimo kar v razredu. V njem se tlačimo in prepiramo med seboj, ker nimamo prostora. Kadar imamo gimnastične vaje, se nimaš kam postaviti. Nujno bi rabili telovadnico, kjer bi si nabirali novih telesnih moči. Ali se bodo naše želje in sanje uresničile? Lahko se bodo, če boste v nedeljo glasovali za samoprispevek.

Urša, 4. r.

Morda tole propagandno pismo ni čisto otroško, ampak je plod sodelovanja otroka in učitelja. Vsekakor pa je v njem utemeljitev potrebnosti krajevnega samoprispevka podana nazorno in z vidika otroka. Medtem ko so v govoru utemeljitve nametane, kakor se jih človek spomni, so tu razvrščene premišljeno. Na koncu je močna poanta, kako od občanov zavisi, ali bodo šolarski problemi rešeni ali ne. Pisni izdelek omogoča torej bolj logično in retorično organizacijo besedila kot prosto govorjenje.

V višjih razredih osnovne šole je možnosti za prepričevanje, razmišljanje in razpravljanje še veliko več, tako v spisju kot tudi v okviru pionirske organizacije ali šolarskega samoupravljanja. Pojavljajo pa se pri tem tudi ovire, ki spravljajo učitelja v slabo voljo.

Pri ustnem razpravljanju učenci dostikrat namesto stvarnih dokazov uporabljajo besedne napade na nasprotnika, npr. »Samo kakšen štrebar si more izmisliti kaj takšnega.« »Saj se ve, da punce niso za nobeno rabo.« »To je vsakemu pametnemu človeku jasno, samo tebi ni.« Marsikdaj se debate pretrgajo z grožnjami: »Če ne boš nehal, te bom na gobec!« V pisnih izdelkih pa moti zlasti postavljanje trditev brez dokazov, kopicenje podatkov brez miselnih prijemov ali podajanje tujih idej brez navajanja njihovega avtorja (»pavje perje«).

Zaradi te šolarske nezrelosti učitelji odrivamo razpravljanje iz osnovne šole v srednjo ali visoko. Izkaže pa se tudi v kasnejših šolah, da so učenci nezainteresirani za samostojno razmišljanje in razpravljanje. Ko ugotavljamo, zakaj je tako, pa pravimo, da je krivda v tem, da ni učencev nihče že prej učil zbirati informacije in diskutirati. Tako se zdi, da je vendar v višjih razredih osnovne šole treba kultivirati razpravljanje. Ne smemo pa preveč pričakovati naenkrat od učencev, potrebna je postopnost: najprej naj bodo vaje v zbiranju gradiva in citiranja, nato pa razprave o spornih vprašanjih.

Na ravnanje s tujimi mislimi navajamo učence tako, da jih učimo komentirati pregovore ali citate. Oglejmo si odlomek iz takšne šolarske naloge:

Pregovori o delu

Pregovor trdi: LAŽE JE GOVORITI KOT DELATI. Tako lahko delo išče pri nas veliko ljudi. Imamo ogromno uradnikov, ki posedajo po pisarnah, berejo časopise in pijejo kavo. Te ljudi bi morali spametovati, da ne bi delali družbi škode.

PO DELU JE POČITEK SLADAK. Ta pregovor pravi, da občutiš zadovoljstvo, če si dobro delal. Mnogi ljudje ga razumejo preveč dobessedno. Kar sami si določajo svoj delovni čas in čas odhoda domov. Potem pa mislijo, da uživajo zasluženi počitek po trdem delu.

Neki slaven rek pravi: ČLOVEK UMRE, NJEGOVO DELO PA OSTANE. S tem je rečeno, da imajo pomembna dela trajno vrednost. Žal pa tale spis ni tak, da bi zanj veljal ta rek.

Blaž, 7. r.

Kako duhovito je učenec aktualiziral pregovore! Pri takih vajah se učenci naučijo pošteno citirati, čigava je ideja, ter razumevati in kritično vrednotiti misli naših predhodnikov.

V osnovni šoli učenci večinoma izjave ali spise stresajo kar iz rokava, nanje se nič ne pripravljajo. Tako je njihovo govorjenje največkrat samo obnavljanje splošno znanih resnic ali učiteljevih besed. Prav pa bi bilo, da bi jih v šoli tudi učili, kako se samostojno zbira, ureja in izbira gradivo za določeno odločitev ali spoznanje. Zlasti kulturni dnevi, obiski knjižnic in podobne priložnosti nudijo veliko možnosti, da se učenci na to navajajo. Učenci ene od ljubljanskih osnovnih šol so po kulturnem dnevu napisali takele spise:

Hiša pesnice Lili Novy

Hiša pesnice Lily Novy je na Starem trgu v Ljubljani. Tja vozi avtobus številka 3 (v smeri proti Rudniku). Pripelješ se do šentjakobske cerkve oziroma Bolšjega trga. Na postaji prečkaš cesto, nato Bolšji trg. Kreneš na levo, proti magistratu. Na desni strani zagledaš rdečkasto hišo. Kako jo spoznaš? Na levi strani temnih vhodnih vrat je spominska plošča z glavo pesnice, nad vrati pa je zanimiv kip moža, ki drži prst na ustih.

Človek bi pričakoval, da je ta hiša nekaj nadvse zanimivega, urejenega, lepega. Vendar te ob vstopu skozi temna vrata stisne pri srcu, ko zagledaš umazane stene, s katerih pada omet.

Gordana in Urša, 7. r.

Svežina tega spisa je v tem, da je stvaren, brez leporečja. Ni odmev učiteljeve razlage, ampak so ga učenci oblikovali sami. Opis poti je tako natančen, da se po njem brez težav pride do pesnične hiše; v opisu stavbe pa je pogumno izrečeno osebno mnenje. Po obliki sporočanja je to informativni spis.

Do zdaj smo obravnavali nekakšne predvaje za razpravljanje, zdaj pa preidimo k prave-mu razpravljanju. To nastaja zlasti na tistih področjih, kjer se križajo različni interesi ali kjer so zamegljene vzročno-posledične zveze. Oglejmo si primer razpravljanja učencev v višjih razredih osnovne šole o temi, ki jim je človeško blizu:

Šola brez ocenjevanja (Pričkanje)

A: Ali ne bi bilo dobro, če bi ne imeli ocenjevanja?

B: Bedasta misel. Potem bi vsi lenarili in bi bilo vse brez veze.

A: Saj je vseeno! Važno je, da bi se vsaj nekaj naučili.

B: Nobeden se ne bi nič učil. Bili bi leni kot fuksi.

A: Kaj ga kronaš? Ali si nataknen? Jaz mislim, da bi bilo to ful špica.

B: Dosti te imam. Ti in tvoje . . . Ah, saj se je brez veze pričkati s tabo. V glavnem bi bil nered in vsak butelj bi se usajal na direktorja.

A: Ma, dobro, saj si frajer. Jaz se tudi ne mislim več kregati s tabo. Ampak prepričal me ne boš, če se na glavo postaviš.

B: Dosti te imam. Solit se pojdi.

Andrej in Andrej, 8. r.

Ta dialog je nastal kot plod dela v dvojicah. Bilo je vnaprej dogovorjeno, da en učenec zagovarja šolo brez ocenjevanja, drugi pa ji nasprotuje. Tako en učenec meni, da bi bila taka šola prijetnejša, drugi pa, da bi to pomenilo propad obstoječega družbenega reda.

Čim ostrejša je diskusija, tem več je v njej neknjižnih besed. Lahko bi rekli, da pri mladostnikih pogosto prevladuje besedno dokazovanje nad stvarnim.

Poleg dialoga o šoli brez ocenjevanja so učenci pisali tudi spis na isto temo, v katerem je posamezen pisec z več vidikov razmišljal o takšni šoli:

Šola brez ocenjevanja
(Razmišljanje)

Če bi v šoli ne bilo ocenjevanja, je učenci ne bi jemali resno. Vladal bi nered in neznanje v naših glavah. Učili bi se le tisti, ki jih kaj veseli ali imajo zanimanje za kaj.

Ocenjevanje pa ima tudi svoje slabosti. Marsikdo je imel veselje do kakšnega predmeta, pa je staknil slabo oceno, izgubil veselje in vnoemo ter predmet zasovražil. Ta se predmeta nikdar več ne bo učil z veseljem, ampak samo pod prisilo. Z ocenjevanjem je sicer odstranjeno neznanje, vendar to še ne pomeni, da je ocenjevanje popolnoma dobra ideja.

Matjaž 8. r.

Pisna razprava je večinoma bolj hladna in stvarna kot dialog, v njej so bolj knjižne in preiščljene izbrane besede. En sam pisec navaja razloge za in proti in išče resnico. Večina učencev je v svojih spisih pristajala na obstoječe navade v šolah, nekateri učenci pa so tako kot učenec, ki je napisal zgornji sestavek, uvideli dobre in slabe strani ocenjevanja. Kvaliteta spisa je odvisna od razporeditve besedila in prepričljivosti dokazov. Posebno zadane žebelj na glavo tisti, ki konča spis z uspelo poanto.

Na podoben način se da razpravljati še o mnogih drugih temah: *Kako bi organizirali zabavno življenje na šoli, Ali raje potuješ s starši ali z vrstniki, Koristnost in nekoristnost naših domačih nalog, Izbiramo antološko pesem iz pesniške zbirke Temna vrata, Ali se piše Kranjska gora ali Kranjska Gora, Razdelitev gospodinjkega dela v slovenskih družinah, Ali naj bo kajenje prepovedano z zakonom, Katere naloge ima miličnik (uradnik, učitelj, sodnik, zdravnik), Kaj razumem pod skupnim kulturnim prostorom, Kaj razumem pod varovanjem okolja.*

Razpravljanje, tako v obliki dialoga kot tudi pisma ali spisa, ni zadosti uveljavljeno v naših osnovnih šolah. Čedalje bolj predstavlja oviro to, da je učna snov v programih zelo natančno fiksirana in da je slovenščini odmerjeno minimalno število ur na teden, tako da se učitelj slovenskega jezika ukvarja samo z ozko strokovnimi temami, drugo pa se mu zdi nepotrebno zapravljanje časa. Tudi učencev razpravljanje preveč ne zanima, zlasti ne akademske teme. Razpravljali bi kvečjemu o problemih, ki se tičejo njihovega življenja, toda pri tem so kljub razglašanju samoupravljanja vse prevečkrat izigrani. Dostikrat jim pustimo, da se prerekajo o svojih željah, nato pa namesto njih odločimo sami. Razpravljanje pa ni samo posebna oblika sporočanja, ampak predvsem način odločanja o svojem življenju, usklajevanje zasebnih interesov s skupnimi in sprejemanje odgovornosti za svoje odločitve. Čim bolj bomo učitelji dopuščali drugačnost mišljenja učencev in na čim več področjih jim bomo prepuščali soodločanje ali celo samostojno odločanje, tem bolj se bodo razvijale njihove razpravljalne sposobnosti.

France Žagar
Pedagoška akademija
v Ljubljani

Literatura:

T. Korošec, J. Dular: Razpravljanje. V: Slovenski jezik 4. Maribor, Obzorja 1985, str. 84-94.

J. Makarovič: Misel in sporočilo. Ljubljana, DDU Univerzum 1984, 159 str.

Raspravljanje u nastavi usmenog i pismenog izražavanja. Sarajevo, Svetlost 1978, 168 str.

J. Toporišič: Razprava. V: Slovenski knjižni jezik 3. Maribor, Obzorja 1967, str. 213-220.

PRISPEVEK K ANDRIČEVI BIOGRAFIJI

Kdor bi hotel pisati biografski roman o Ivu Andriću, bi ostal domala praznih rok, čeprav je na voljo čedalje več študij, doktorskih disertacij in knjig, ki razgrinjajo spomine nanj. Ivo Andrić je vseskozi molčal o sebi in o svojem delu, zvest lastnemu prepričanju, da je prava podoba umetnika njegovo delo. Ni maral ne intervjujev ne časopisnih izjav, tudi se ni odzival na številne napake, ki so se pojavljale v dnevnem, revialnem in celo znanstvenem tisku. Te napake se še vedno vztrajno ponavljajo, zato objavljamo nekatera pri nas še neznana dejstva.

Kdor hoče spoznati Andrićevo umetnost, mora spremljati tisto pot, ki ga je peljala iz Bosne v svet, in pot, po kateri se je vrnil. »Na začetku vseh steza in poti, v osnovi same misli o njih, leži ostro in neizbrisno vrezana pot, po kateri sem prvič svobodno stopil,« pripoveduje Andrić v noveli Pot. »To je bilo v Višegradu, na trdih, nepravilnih, kot izgledanih poteh, kjer je vse suho in pusto, brez lepote, brez radosti, brez upanja na radost, brez pravice do upanja, kjer neki grenak grizljaj, ki ga ni človek nikoli pojedel, poskakuje v grlu z vsakim korakom, kjer pripeka in veter in sneg in dež jedo zemljo in seme v zemlji, vse pa, kar vendar vzklije in se rodi, bičajo, zvijejo in upognejo, tako da bi vse to, ko bi mogli, z drugim krajem zatolkli v zemljo, samo da bi se vrnilo v brezobličje in temo, iz katere se je rešilo in poglalo.«

Na tem popotovanju, ki se je začelo 9. oktobra 1892 v Travniku, kot je zapisano v rojstni in krstni knjigi župne cerkve sv. Janeza Krstnika v Travniku, je spoznal, da ni popolnega človeka, ni definiranega človeka in da ni obrazca popolne človečnosti. Človek je zanj tisto, kar se mora graditi vedno znova. Da je prišel do tega dragocenega spoznanja, pa je minila vrsta let. Andrićevo družina je sicer živela v Sarajevu, toda mati Katarina, rojena Pejić, je bila tisto jesen na obisku pri botru Tadiji Antunoviću v Travniku in tam rodila Iva. Ko je bil star dve leti, mu je za tuberkulozo umrl oče Antun (1894). Ker je njegova mati ostala najbrž brez sredstev za preživljanje, je odnesla dveletnega Iva k moževi sestri Ani v Višegrad, kjer je bil njen mož Ivan Matkovšik, po rodu Poljak, avstrijski orožniški narednik, komandir obmejne postojanke. Tako je postalo mestece ob Drini okolje njegovega otroštva in zgodnje mladosti. V Višegradu je končal tudi osnovno šolo (1903). Gimnazijo je obiskoval v Sarajevu (1903–1912); stanoval je skupaj z materjo, ki je takrat delala v tovarni preprog kot tkalka. Andrić se je s posebnim zanimanjem učil klasične in moderne evropske jezike, v šoli in sam. Učil se je tudi slovenščino; odkril mu jo je Dimitrije Mitrinović, eden od ideologov Mlade Bosne, tako da je konec srednje šole že prevajal slovensko poezijo in kasneje prebiral slovensko literaturo v izvirmiku. Le z matematiko je imel v šoli vseskozi težave; v 2. in 5. razredu je imel popravni izpit, medtem ko je moral 6. razred zaradi nezadostne ocene iz matematike celo ponavljati. V tem razredu sta se srečala s profesorjem maternega jezika Tugomirom Alaupovičem, ki je opazil Andričev bujni literarni talent. Jeseni 1912 je začel študirati na zagrebški filozofski fakulteti (Mudroslovni fakultet Kraljevskog sveučilišta Franja Josipa I.); najprej se je vpisal na matematično-naravoslovni oddelek, kasneje so ga pritegnile slovanske književnosti in zgodovina. Študijska pot ga je do začetka prve svetovne vojne vodila še na Dunaj (1913) in v Krakov (1914). Takoj po izbruhu vojne ga je avstrijska oblast zaprla, in sicer v Splitu (29. 7. 1914), kjer je bil na zdravljenju, z obtožbo, da je sodeloval v tajni nacionalistični organizaciji Mlada Bosna. Potem je bil v zaporu še v Šibeniku in v Mariboru (1914–1915), nato pa v

konfinaciji v Ovčarevu (vas pri Travniku) in Zenici. V tem času je spoznal več bližnjih samostanov, se srečaval z bosenskiimi fratri, kasnejšimi literarnimi modeli (npr. s fra Petrom, fra Markom, fra Serafinom) in prijateljeval z župnikom fra Perčinlićem. 2. julija 1917 ga je doletela amnestija političnih obsojencev in preganjancev, sprejeta po osebni odločitvi habsburškega cesarja Karla I. Odšel je k teti Ani v Višegrad, kamor je odhajal na počitnice vse do njene smrti (1927). Tam ga je ujela mobilizacija, vendar vojakov ni služil, ker je zbolel. Zdravil se je v Sarajevu, Zenici in Zagrebu, kjer se je družil s pesnikom in dramatikom Ivom Vojnovićem. Kmalu ga srečamo med ustanovitelji, uredniki (še B. Mašić, N. Bartulović in V. Čorović) in sodelavci jugoslovansko usmerjene revije Književni jug, katere prva številka je izšla 1. januarja 1918. Po vojni je Andrić promoviral na graški univerzi (13. 6. 1924) za doktorja filozofije z disertacijo Razvoj duhovnega življenja v Bosni pod vplivom turške vladavine (Die Entwicklung des geistigen Lebens in Bosnien unter der Einwirkung der türkischen Herrschaft). Že pred tem (1919) se je po posredovanju ministra dr. Tugomira Alaupovića, nekdanjega Andrićevega profesorja v sarajevski gimnaziji, zaposlil v ministrstvu v Beogradu, leta 1920 pa je vstopil v diplomatsko službo. Andrić je kot »mladobosanec« videl v Srbiji oz. Jugoslaviji temelj za združitev jugoslovanskih narodov v veliko in močno državo. Veroval je, da je v Kraljevini SHS, kasneje Kraljevini Jugoslaviji, uresničena država, o kateri je sanjal s svojimi somišljeniki; zato jo je branil in ji služil po svojem prepričanju. Mesta njegovega službovanja so bila številna: Rim (Vatikan), Bukarešta, Trst, Gradec, Marseille, Pariz, Madrid, Bruselj in Ženeva (sekretar stalne delegacije Kraljevine Jugoslavije pri Društvu narodov). Ko je bil premeščen v ministrstvo za zunanje zadeve v Beograd (1933), je opravljal tudi delo načelnika političnega oddelka, med leti 1937 in 1939 pa je bil pomočnik ministra. Med bivanjem v Jugoslaviji je Andrić sodeloval tudi na kongresu PEN klubov v Dubrovniku (25. do 28. 5. 1933); po kongresu je s pesnikom Otonom Župančičem potoval v Slovenijo, kjer je obiskal Ljubljano, Bled in Bohinj. 1. aprila 1939 je bil imenovan za opolnomočenega ministra in izrednega poslanika Kraljevine Jugoslavije v Berlinu, kjer je bil do napada Hitlerjeve Nemčije na Jugoslavijo (6. aprila 1941). Jeseni 1939, ko je Nemčija napadla Poljsko, je Andrić po diplomatski poti pomagal mnogim preganjancem, med drugim tudi slovenskemu umetnostnemu zgodovinarju dr. Vojeslavu Moletu, ki je bil takrat profesor na Jagelonski univerzi v Krakovu. Andrić je tik pred nacističnim napadom na Jugoslavijo (20. 3. 1941) prosil zunanjega ministra, da ga razreši dolžnosti kraljevega poslanika, vendar njegova prošnja ni bila sprejeta, tako da je moral 25. marca 1941 prisostvovati na Dunaju (v dvorcu Belvedere) podpisovanju pristopa kraljevine Jugoslavije k t. i. trojnemu paktu (tj. k »osi« Rim–Berlin–Tokio). Andrić je z osebjem poslaništva zapustil Berlin 7. aprila 1941 in se z vlakom odpeljal v Constanco, na nemško-švicarsko mejo. Tam so mu Nemci ponudili odhod v Švico, vendar je odklonil in se z drugimi vrnil v Beograd.

Med drugo svetovno vojno je Andrić živel v Beogradu in pisateljeval. Odbil je ponudbo komisarske uprave Srpske književne zadruge (18. 9. 1942), da bi s svojimi deli sodeloval v Antologiji savremene srpske pripovetke; podpisal tudi ni t. i. Apela srbskemu narodu, ki je obsojal sleherno akcijo proti okupatorju, posebej oborožene akcije narodnoosvobodilnega gibanja. O medvojnem času Andrić ni rad govoril; nekoč, po vojni, je rekel: »Med okupacijo sem imel samo dva cilja: da ostanem živ in da ostanem človek. Mislim, da sem oba uresničil.«

Po osvoboditvi je Andrić stopil v sredino družbenega življenja, sledil je novi poti in novim zahtevam časa. Več let je bil predsednik Zveze književnikov Jugoslavije in Združenja književnikov Srbije, nato še poslanec v ljudski skupščini Bosne in Hercegovine ter zvezni poslanec. Bil je član mnogih državnih delegacij, večkrat slavnostni govornik in občasno predaval na univerzah v Beogradu in Novem Sadu. Manj je znano, da je bil Andrić velik ljubitelj košarke, član-prijatelj in celo častni predsednik Košarkarskega kluba Crvena zvezda ter zvest obiskovalec košarkarskih tekem »rdeče-belih«.

Portretirala ga je tudi vrsta slikarjev, med njimi Ismet Mujezinović, Pjer Križanić, Zuko Džumhur in Božidar Jakac; že leta 1925 je napravil linorez Miha Maleš. Leta 1954 je bil sprejet v članstvo ZK. Leta 1956 je prejel literarno nagrado za življenjsko delo, ki sta mu jo podelila Zveza književnikov in Združenje jugoslovanskih založb. Ivo Andrić je postal leta 1926 dopisni, leta 1939 pa redni član Srbske kraljevske akademije v Beogradu, poleg tega je bil tudi dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu (1951) in Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani (1953) ter častni član Akademije znanosti in umetnosti Bosne in Hercegovine (1970). V svoji življenjski jeseni je postal tudi častni doktor univerz v Sarajevu, Krakovu in Beogradu, prejel več pomembnih nagrad (nagrada AVNOJ 1969, Vukova nagrada 1972) in visokih državnih odlikovanj, tujih in jugoslovanskih, zadnje ob svoji 80-letnici – red junaka socialističnega dela.

Andrić ni bil nikdar trdnega zdravja. Vse življenje je bolehal. Po letu 1970 je bil še pogosteje na zdravljenju, tako da se je moral odpovedati številnim vabilom in potovanjem, npr. v Turčijo in na Japonsko. Decembra 1974 se mu je bolezen tako poslabšala, da so ga morali prepeljati na Vojnomedicinsko akademijo v Beogradu, kjer je 13. marca 1975 umrl. Sorodstva ni imel več; tudi žena – Milica Babić, kostumografinja Narodnega pozorišta v Beogradu, s katero se je poročil 1958. leta – je umrla pred njim (1968). Od Andrića se je v Drevoredu velikanov na Novem pokopališču v Beogradu poslovila desettisočglava množica. Na svoj način so se od njega poslavljali stanovski tovariši. Tudi slovenski pisatelji so tedaj sporočili o Andriću nekaj spominskih misli, ki osvetlujejo njegovo podobo (Delo, 14. marca 1975).

Matej Bor: **Rojen pripovednik**

Iva Andrića sem prvič videl že med vojno v Beogradu. Bila sva v eni prvih delegacij jugoslovanskih književnikov. Potovali smo v Bolgarijo. Kasneje sva se srečala na raznih poteh in krajih, doma in po svetu. Srečanje z njim je bilo vselej doživetje svoje vrste. Njegova zbranost je prehajala v ljudi, ki so se zbirali okoli njega.

Kot rojen pripovednik je svoje zgodbe rad tudi pripovedoval, ne samo pisal. Nekoč v Črni gori mi je pravil, kako je knez Dolgoruki, ki je prišel s širnih polj Rusije, gledajoč po kamnitem črnogorskem svetu rekel: »Ovo nije zemlja za življenje.« Šćepan Mali pa mu je odgovoril: »Ako nije za življenje, ona jeste za pričanje. Pričanje je duši poslastica.« Tudi za Andrića je bila in za nas vselej, kadar smo ga poslušali. Ne bomo ga več, a brali ga bomo še dolgo.

Beno Zupančič: **Globok in razumljiv**

Iva Andrića sem prvokrat srečal kot mlad pisatelj – na enem izmed srečanj takratne jugoslovanske pisateljske organizacije. Pozneje še dostikrat ob najrazličnejših priložnostih. Zmeraj znova se mi je zdelo, da sem srečal modreca – človeka, ki zna z višin zrelega duha pogledati na vsakdanjost, in ob svetovljanskem razgledu ostati zvest svojemu, svoji ožji in širši domovini, svojim ljudem. Redkokdaj se zgodi, da se vtisi, ki ga dobiš ob živem človeku, tako celovito ujame v vtisi, ki si jih nabereš, ko prebiraš njegova dela. Ni naključje, da je doživel toliko priznanj – doma in v svetu, in ni naključje, da je z vsem značilno svojim in globokim postal razumljiv vsakomur, kdor želi doživljati neko življenje in usodo tudi kot svoja, napajajoč se iz najglobljih studencev človeškega duha in visoke pisateljske zvestobe ljudem, iz katerih je zrasel. Izjemen duh nam je zapustil izjemna dela in visok zgled skromnosti in plemenite povezanosti včerajšnjega, današnjega in jutrišnjega.

Andrićeva pisateljska in človeška – naj rečem – človečanska podoba se mi je razkrila, ko smo v nekem sončnem popoldnevu – bilo je enkrat med zasedanjem glavnega odbora pisateljskega društva – odšli z njim po Sarajevu, po Baščaršiji in zatem odšli med hiše v zgornjih predelih mesta, koder so največ muslimanski domovi. Živo se spominjam, s kakšno mirno in toplo besedo nam je pripovedoval o muslimanskem umikanju pred avstroogrsko okupacijo – ali tisto, kar se mi je za vselej vtisnilo v spomin, rekel bi da v srce in kri, pa je bilo, s kakšnim globokim spoštovanjem je pisatelj »Mosta na Drini« pripovedoval o turškem življu, kako se je ta z ženami in otroki umikal iz svoje bosanske domovine, in zatem, s kakšno toplino in s spoštovanjem do vsega nam je govoril in nam razgrinjal kulturne in človečanske vrednote bosanskega muslimanskega sveta. To človečanstvo, ta njegov globoko človeški odnos do človeka, ki je zavel iz vsakega pogovora z njim, iz vsakega njegovega pripovedovanja o človeku ali o sočloveku, in ki znova in znova zaveje ter bo za vselej vel iz njegovih književnih junakov, je bilo in bo ostalo pri Andriću tisto, kar osvaja in bo osvajalo bralca in kar mu je tudi prineslo visoka književna priznanja, naši literaturi pa Nobelovega nagrajenca. Takšno Andrićevo pisateljsko pričevanje ni napisalo samo »Mostu na Drini«, gradilo je in gradi in bo gradilo mostove med našimi narodi in narodnostmi. To je veliko in neminljivo poslanstvo njegovega pisateljskega peresa, more nam ostati – posebej pa še vsem jugoslovanskim pisateljem – svetel vzor in velika obveza.

...

Šele po Andrićevo smrti smo zvedeli, da je vse življenje pisal lirske pesmi, zadnja je znana iz leta 1973, in da je vseskozi pisal Znamenja ob poti. To so razmišljanja o življenju, smrti, družbi, kulturi, umetnosti, književnosti in ustvarjanju sploh, nekakšen ključ v avtorjev osebni in umetniški svet. Zvezki, ki nosijo imena, kot so črni, zeleni, modri, sivi, pisani itd., kažejo na Andrićev način dela in nas uvajajo v pisateljevo umetniško delavnico. Napisani so v srbohrvaščini, francoščini, nemščini in latinščini. V njih najdemo citate iz knjig, revij, dnevnikov, pisem, beležke o pogovorih in vtisih na srečanjih z ljudmi vseh socialnih slojev, nadalje zapise o iskrivih mislih, ki jih je slišal ali pa so se mu utrnile na nogometnih ali košarkarskih stadionih, trgih, v gostilnah. Andrić je vse življenje potoval, poslušal, beležil, komentiral, izpisoval citate, skratka, zbiral je gradivo, iz katerega so rasla njegova dela – pesmi v prozi, novele, romani, eseji, kritike, predavanja in priložnostni govori. To so znamenja ob njegovi življenjski poti. Težko bi rekli, katera so najbolj značilna, vsako zase ima svojo vrednost, celo zgodovino, vsako »znamenje« govori o njegovem ustvarjalcu, npr.:

Kar ne boli – ni življenje, kar ne mineva – ni sreča.

Gorje človeku, ki ne pozna šale, in družbi, ki se ne zna, ne upa ali se ne more prostodušno smejati.

Če kdo reče »revolucija«, reče veliko več, kakor je mislil in kar je hotel reči, ali pa veliko manj, kakor more slutiti. Odvisno je od tega, na kateri strani barikad je tisti, ki izgovori to besedo.

Kdor ljudem vse verjame, se mu slabo godi; kdor nič ne verjame, še slabše.

Naš človek se ne more in ne zna zlahkoma in o pravem času ustaviti ne pri vzponu ne pri padcu.

Navsezadnje je vsak slog dober in vsaka oblika sprejemljiva, če sta v službi česa, kar ni samo slog in oblika.

Če naj po pravici povem, sem zmeraj najbolj želel nekaj: da bi mogel vse, kar vidim, opisati in da bi mogel vse, kar občutim, izraziti.

Pri pisanju se – v srečnih trenutkih seveda! – besede vrstijo same od sebe, povezujejo in odbijajo, premikajo in prestavljajo ali popolnoma brišejo, dokler se vse ne zloži v pravo in edino mogočo sliko tistega, kar človek želi povedati.

Kaj je slog? Obstaja sto in sto odgovorov, vsak je videti točen, vprašanje se pa vendarle ponavlja. Kaj je slog? Kakor hitro kdo sprevidi ali občuti kakšno dejstvo kot resnično in stvarno, ko mu po svojem notranjem občutku najde obliko, ki ga natančneje podaja in razlaga drugim in ko to pove ali napiše na najpreprostejši in najpopolnejši mogoči način – je to stil, ki ga ta človek uporablja in s katerim je ta določena stvarnost najbolj povedana.

Kosil sem z nekim našim človekom in nekim Švicarjem. Oba sta kadila pipo. Po načinu, kako sta kadila, kako sta polnila in prižgala pipo, kako jima je ugasnila, se je dala videti vsa razlika med temperamentom in vzgojo dveh raznih in različnih narodov. Bolj kakor po tistem, kar sta govorila.

Med strahom, da se bo kaj zgodilo, in upanjem, da se mogoče le ne bo, je več prostora, kakor mislimo. Na tesnem, trdem, golem in temnem prostoru marsikdo od nas preživi vse življenje.

»Marko Markoviču s prijateljskim sporočilom: 1. vse Drine tega sveta so krive; 2. nikoli se ne bodo mogle ne deloma ne popolnoma poravnati; 3. nikoli jih ne smemo nehati izravnovati.« (Posvetilo bosenskemu pripovedniku, avtorju zbirke novel »Kriva Drina«, v knjigi »Most na Drini«.)

Na vsako knjigo, ki pomeni dobro umetniško delo, bi lahko zapisali: »Iztrgano iz življenja, mojega in vašega.«

Stanko Šimenc
Zavod SR Slovenije za šolstvo
v Ljubljani

SLOVENISTIKA V LETU 1986

Bibliografski pregled

BIBLIOGRAFIJA

Brecelj, Marijan: Pregled samostojnih izdaj Gregorčičevega dela. – Primorska srečanja 10 (1986), 322–327.

Logar-Pleško, Alenka: Bibliografija univ. prof. akad. Tineta Logarja. (Ob njegovi sedemdesetletnici.) – SR 34 (1986), 215–232.

Lokar, Slavka, Sonja Stergaršek: Slovenska dramska besedila v časopisju in zbornikih 1945–1973 in 1974–1984. – Maske 1986, št. 3, 103–116.

M. R.: Bibliografija. – V: Rožanc, Marjan: Ljubenzen. Lj. 1986, 234–247.

Munda, Jože: Bibliografija Borisa Paternuja. (Ob šestdesetletnici.) – SR 34 (1986), 329–339.

Sedej, Danijela: Bibliografija. – V: Cankar, Izidor: S poti. Lj. 1986, 235–252.

– Bibliografija. – V: Smole, Dominik: Črni dnevi in beli dan. Lj. 1986, 304–315.

– Bibliografija. – V: Zupančič, Bento: Grmada, Lj. 1986, 399–452.

Toporišič, Jože: Bibliografija Jožeta Toporišiča. (Ob šestdesetletnici.) – SR 34 (1986), 451–490.

JEZIKOSLOVJE
IN LITERARNA ZGODOVINA

Družbena in kulturna podoba slovenske reformacije. Gl. uredn. Darko Dolinar. Lj., SAZU 1986. 206 str.

Vsebuje mdr.: Vinko Rajšp, Družbeni nazor slovenskih protestantov in luči Trubarjeve slovenske Cerkovne ordninge; Jože Rajhman, Pomen Kreljevega Christlich benedcken in Dalmatinove De catholica et catholicis disputatio za teološki razvoj slovenske reformacije; Janko Kos, Slovenska protestantska književnost v primerjalnotipološki perspektivi; Stefan Barbarič, Slovenska reformacijska književnost v srednjeevropskem kontekstu; Pavle Merkù, Osebnostna imena v družini Bonomo; Franc Jakopin, Jezikovna in pisna adaptacija imen v slovenskih besedilih 16. stoletja; Francka Premk, Leksikološka vprašanja v Davidovem Psaltru pri Primožu Trubarju in Juriju Dalmatinu v odnosu do izvirnika; Majda Merše, Predpanska glagolska tvorba in njen vpliv na skladenjsko okolje v jeziku Dalmatinove Biblije; France

Novak, Vprašanje pomenske skupine v besedišču pri slovenskih protestantih; Janez Keber, Vzročni vezniki v Trubarjevih delih; Majda Stanovnik, Luthrov in Trubarjev pogled na prevod; Darko Dolinar, Reformacija kot prelom starejše slovenske literarne vede; Marjan Dolgan, Literarne upodobitve slovenske reformacije; Marijan Smolik, Začetki slovenskega lekcionarja v delu naših protestantov; Marija Startonik, Prelom med ustno in tiskano jezikovno komunikacijo v obeh slovenskih protestantov.

Lencek, Rado L.: Slovene language and literature at Columbia university. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 8 (1986), n. 2, 101–103.

[Šestnajsto] 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Mednarodni simpozij v Ljubljani od 27. do 29. junija 1984. Ur. Breda Pogorelec (jezik) s sodel. Jožeta Koruze (književnost in kultura). Lj., Filozofska fakulteta 1986. 607 str. (Obdobja. 6.)

Vsebuje mdr.: Franc Zdravec, Cankarjeva in Pregljeva ocena slovenskega protestantizma; Boris Paternu, Protestantizem in konstituiranje slovenske književnosti; Vekoslav Grmič, Korenine Trubarjeve teološke misli; Oskar Sakrauský, Primus Trubers deutsche Widmungsreden zum slovenischen und kroatischen Reformationsschrittum; Jože Rajhman, Analiza dveh predgovorov (1557–1684); Zmago Šmitek, Trubar in Turki; Peter Scherber, Primož Trubar, der Protestantismus und die Türken. Zum politischen und theologischen Hintergrund von Trubars letzter Reise in die Heimat; Gerhard Giesemann, Der »Feind« im protestantischen Kirchenlied – reformatorisches Bekenntnis bei Trubar aus der Perspektive des geistlichen Liedes; Jaro Dolar, Duhovna podoba Jurija Dalmatina; Rolf-Dieter Kluge, Frühe Tübinger Beiträge zum Verlauf und zur Erforschung der slovenischen Reformation (Andreae, Nast, Weber und Schnurrer); István Lókös, Tipološki paralelizem recepcije Erazma Rotterdamskog u slovenačkoj i madžarskoj književnosti; Karel Hádek, K počátkům slovinského spisovného jazyka; Nina Mečkovska, Grammatika kak fenomen kul'tury (Adam Bohorič i Meletij Smotrickij); Jože Toporišič, Bohoričeva 16. stoletja; Gerhard Neweklowsky, Zur Paradigmatik in Trubars Katechismus 1550; Aleksandra Derganc, O morebitnem vplivu Bohoričeve slovnice na cerkvenoslovansko slovnico Meletija Smotrickega; Hanna Orzechowska, Warianty gramaticzne (morfologiczne i składniowe) w Biblii J. Dalmatina. Imperativus; Ada Vidovič-Muha, Neglagolske tvorjenke v Trubarjevi Cerkovni ordningi; Majda Merše, Konkurenčna razmerja glagolov v Dalmatinovi Bibliji; France Novak, Razvojne tendence v besedišču slovenskih protestantskih piscev; Martina Orožen, Pomenska in stilistična izraba »Registrae« v sobesedilu Dalmatinove Biblije; Anton Janko, Raba in pogostnost iz nemščine prevzetih besed v Trubarjevem Katekizmu (1550); Erika Kržišnik-Kolšek, Poskus razvrstitve stalnih besednih zvez v Trubarjevi Cerkovni ordningi; Velemir Gjurin, Pisma podoba besed v prvih dveh Trubarjevih knjigah, ki so danes žive le v nekonvencionalni slovensčini; Breda Pogorelec, Dalmatinovo besedilo med skladnjo in retorično figuro in Bohoričeva gramatična norma; Tomaž Savjic, Retoričnost in besedilnost Trubarjeve pridige; Klaus Detlef Olof, Mittelalterliches und neuzeitliches Sprachverständnis am Beispiel der Übersetzer Luther und Trubar; Francka Premk, Primerjava med Trubarjevimi in Dalmatinovim prevodom Davidovega psaltra v razmerju do hebrejskega izvirnika, latinske Vulgate in nemške Luthrove predloge; Matej Rode, Slovenski protestantizem in prevajanje; Kajetan Gantar, Nekaj misli o slovenskem protestantizmu in prevajanju; Tone Pretnar, Med gramatičnim paralelizmom in zvočno figuro: o rimi v slovenski protestantski pesmi;

Marijan Smolik, Psalmične pesmi v pesmaricah 16. stoletja; Alojz Jembrih, Konvergentni odnosi medu gradiščansko-hrvatskim i slovenskim protestantskim pjesmaricama.

Devetak, Silvo: Aspects of linguistic equality in Slovenia. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 8 (1986), n. 2, 53–63.

[Dolenc, Jože] -nc: Prof. dr. Anton Bajc [Bajec]. – Mohorjevo koledar 1986, 104–106.

Doncsecz, Ibolya: Madžarske besede v romanu Miška Kranjca: Strici so mi povedali. – Nemzetközi szlavisztikai napok II. Szombathely 1986, 111–113.

Dular, Janez: Lektoriranje in jezikovna kultura. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 61–78.

– Ohranjanje maternega jezika pri slovenski manjšini v Porabju. – SR 34 (1986), 121–134.

– Prof. dr. Jože Toporišič – šestdesetletnik. – JiS 32 (1986/87), 13–16.

Flego, Stanko: Podreychan. (Sled oglejskega patriarha v krajevnem imenu Padriče.) – Jadranski koledar 1986, 150–154.

Francescato, Giuseppe: Bilingualism of young people in the Slovenian minority in Italy. – Razprave in gradivo (Inštitut za narodnostna vprašanja) 18 (1986), 347–350.

Gams, Ivan: Za kvantitativno razmejitev med pojmi gričevje, hribovje in gorovje. – Geografski vestnik 58 (1986), 77–81.

Gjurin, Velemir: K začetkom slovenskega slovaropisja. – SR 34 (1986), 365–392.

– Kolikostna premena v slovenskih naselijskih imenih. – SR 34 (1986), 165–196.

Gradišnik, Janez: Mišljenje in mnenje. – JiS 31 (1985/86), 174.

– Naš jezik. Trst, ZTT; Celovec, Drava 1986. 211 str. (Slovenica.)

– Povedati, praviti in reči. – JiS 32 (1986/87), 25–27.

– Proti napačni zadolženosti in zadolžitvam. – JiS 31 (1985/86), 174–176.

Gradivo za tehniški slovar lesarstva. Področje: Iverne plošče. Pripr. Terminološka komisija pri ZIT GL SRS. – Les 1986, 354–356.

Hajos, Ferenc, Vladimir Klemenčič: Dvojezičnost v SR Sloveniji (na narodnostno mešanem ozemlju v Prekmurju). – Geografski obzornik 33 (1986), št. 2/3, 86–95.

Jakopin, Franc: Nekaj jezikovnih zanimivosti. – Rodna gruda 33 (1986), št. 1, 1.

Slovensko besedoslovje.

JEZIKOSLOVJE

Angleško-slovenski-srbohrvaški-ruski, slovensko-angleški-srbohrvaški-ruski slovar tehniških izrazov s področja telekomunikacij in računalništva. (Samo za interno uporabo.) Kranj, Iskra Tematika 1986. 111 str.

Banič, Stanko: O pravilnem naglaševanju grških tujk, ki se v latinizirani obliki končujejo na -ia. – Zdravstveni vestnik 55 (1986), 530.

Barbarič, Štefan: Ledava in Lendava. – JiS 32 (1986/87), 80–81.

Bennett, David C.: Towards an explanation of word-order differences between Slovene and Serbo-Croat. – The Slavonic and East European review (London) 64 (1986), 1–24.

Bešter, Marija: Jezik v narodnoosvobodilnem boju. (Poročilo o raziskavah.) – JiS 31 (1985/86), 282–288.

Blaznik, Pavle: Slovenska Štajerska in jugoslovanski del Koroške do leta 1500. 1. A–M. Maribor, Obzorja 1986. 574 str. (Historična topografija Slovenije. 2.)

Bolta, Marija: Slovenski glagoli z nedoločniškim dopolnilom v tvorbeno-pretvorbenem pristopu. – SR 34 (1986), 419–432.

Bonazza, Sergio: F. Miklosichs wissenschaftliche Anfänge und Kopitars Erbe. – Pontes Slavici. Graz 1986, 59–70.

Cvetko Orešnik, Varja: Etymologisches zu einigen slovenischen Dialekt-Wörtern. – Linguistica 26 (1986), 149–157.

Čar, Janko: Slovenščina v javnosti – problemi kulture ustnega in pisnega izražanja v povojnem obdobju na Slovenskem (1945–1985). – Nemzetközi szlavisztikai napok II. Szombathely 1986, 43–48.

Čop, Breda: Latinske tujke med mladimi. – Vestnik (Društvo za tuje jez. in knjiž. SRS) 20 (1986), 88–116.

Čop, Dušan: Zapisovanje krajevnih in gorskih imen v strokovnih publikacijah (nekaj kritičnih opomb). – JiS 31 (1985/86), 228–236.

Derganc, Aleksandra: Prve cerkvenoslovanske in Bohoričeva slovnica. – SR 34 (1986), 67–76.

- Stilne oznake (kvalifikatorji) v slovenskem in drugih slovanskih slovarjih knjižnega jezika. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 21–26.
- Jaksche, Harald: Vokalschwund und Morphologie: Zur Deklination in der Mundart von Ebriach/Obirso. – Pontes Slavici. Graz 1986, 157–171.
- Janša, Janez: Vprašanje slovenskega jezika v JLA. – Problemi 24 (1986), št. 1 (Literatura), 62–70.
- Jurančič, Janko: Ne spoznaš svojega, če ti je sosedovo tuje. Akademik Janko Jurančič, sestavlja srbskohrvatsko-slovenskih in slovensko-srbskohrvatskih slovarjev: tolikšno delo ponekod opravlja po dvesto ljudi. – NRazgl 35 (1986), 236, 227.
- O sintaktičkim razlikama u slovenačkom i srpskohrvatskom jeziku. – Naučni sastanak slavista u Vukove dane 15/1 (1985). – Bgd 1986, 5–10.
- Keber, Janez: Slovenska imena mesecev iz imen svetnikov. – Mohorjev koledar 1986, 160–162.
- Kenda, Karmen: Gombrowicz po slovensko. – Sovretov zbornik, Lj. 1986, 159–164.
- Klemenčič, Vladimir: Funkcija položaja jezika Slovencev v zamejstvu ter narodnosti v SR Sloveniji. – Geografski obzornik 33 (1986), št. 2/3, 101–104.
- Klemše, Vlado: Slovenska krajevna in ledinska imena v Furlaniji in Karniji iz seznama v slovarju Il Nuovo Pirona. – Jadranski koledar 1986, 155–165.
- Korošec, Tomo: Dogodek in vest. (K teoriji časopisne vesti in jezikovnostilistični analizi poročevalskih žanrov.) – SR 34 (1986), 147–158.
- K besedilni soveznosti časopisnega sporočila. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 49–59.
- Pretvorbeni modeli. (K teoriji pretvorb pisnost – govornost, govornost – pisnost.) – SR 34 (1986), 393–402.
- Kotnik, Bertrand: Ta hiša je moja... – Družina in dom 37 (1986), št. 1, 8, št. 2, 8, št. 4, 12, št. 5, 12, št. 6, 12, št. 7, 8, št. 8, 8, št. 9, 8, št. 10, 12.
- O hišnih imenih na Koroškem.
- Kozar-Mukič, Marija: Jezik urbarjev Slovenske okrogline (Tótság) v 18. stoletju. – Nemzetközi szlav. napok II. Szombathely 1986, 115–120.
- Kraigher, Hojka: O slovenski gozdarski terminologiji. – Mostovi 21 (1986), št. 1, 19–23.
- Krajczár, Károly: Glagolski koreni in glagolski spregatveni vzorci štefanovskega govora. – Nemzetközi szlavisztikai napok II. Szombathely 1986, 101–110.
- Slovenska slovnica = Leiró szlovén nyelvtan. Budapest, Tankönyvkiadó 1986. 340 str.
- Kreft, Bratko: Jezik in stil v Kranjskih komedijantih. – Gled. list SNG Drama 1986/87, uprizor. 1, 36–37.
- Kržišnik-Kolšek, Erika: Proteus – med poljudnostjo in znanostjo. 1. Zgradba poljudnoznanstvenega besedila. – Proteus 48 (1985/86), 297–299.
- Zgoščevalno lektoriranje teletekstov. – JiS 32 (1986/87), 18–23.
- Kunst-Gnamuš, Olga: Med pomenom, obliko in normo. – JiS 32 (1986/87), 8–12.
- Od oblike prek pomena do smisla besedila. – JiS 31 (1985/86), 267–274.
- Kurkina, Ljubov V.: K rekonstrukciji sestava praslavljanjskega leksičeskoga fonda slovenskega jezika. – Etimologija 1984. Moskva 1986, 107–115.
- Lencek, Rado L.: Edino pismo M. Majarja J. Baudouinu de Courtenayu in Baudouinovu odnos do Majarjevega vzajemnega jezika. – Pontes Slavici. Graz 1986, 223–236.
- Jakob Rigler, 1929–1985. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 8 (1986), n. 1, 99–101.
- Lipovec, Albinca: Trije časovno oddaljeni slovenski prevodi Nerudovih Malostranskih povesti. – Sovretov zbornik. Lj. 1986, 153–157.
- Mahnič, Mirko: Kako pa govoriš. Lj., »Knjižice« 1986. 64 str. (Knjižice. 91.)
- O jezikovni kulturi.
- Makovec-Černe, Jasna: Bravec oder bralec? Einige Bemerkungen über Erfahrungen und Ergebnisse einer Rechtschreibungsreformversuches im Slovenischen. – Sprache und Literatur (Paderborn) 58 (1986), 68–70.
- Mazi, France: Sedlo ali preval? – Planinski vestnik 86 (1986), 576.
- Merkù, Pavle: Enkratnost Rezije. Navezanost na kulturne korenine in shizoglosija. – JiS 31 (1985/86), 101–107.
- Imena naših krajev. – Mladika 30 (1986), 8, 27, 45, 69, 101, 115–116.
- Šempolaj in (Šem)palaj, Potoka Sranè in v Valce, Padriče, Čukišče, Páljkišče, Rešeni imenoslovni rukopis F. Borgia Sedeja.

- Mirt, Vinko: Za naša domača, slovenska imena mesecev! – Glas Korotana (Dunaj) 1986, št. 11, 90–107.
- Moder, Janko: Materinščina. – Rodna gruda 33 (1986), št. 1–12.
- Sovretov prevajalski skok od Shawa do Poeja. – Sovretov zbornik. Lj. 1986, 41–84.
- Novak, Vilko: Še o paberkovanju po prekmurščini. – JiS 31 (1985/86), 94–96.
- K članku Marije Petrov-Slodnjak, prav tam, str. 94–96.
- Ondruš, Šimon: Genetične zveze slovenske besedne družine res, resen, resnota, resnica, uredniti ... – SR 34 (1986), 101–108.
- Orešnik, Janez: O naslonskem nizu v knjižni slovenščini. – JiS 31 (1985/86), 213–215.
- Orožen, Martina: Janez Nepomuk Primic in njegovi nazori o normiranju skupnega slovenskega knjižnega jezika. – Pontes Slavici. Graz 1986, 293–305.
- Jubilej slovenske dialektologije. – SR 34 (1986), 111–119.
- Sedemdesetletnica prof. dr. Tineta Logarja.
- Molitveni obrazci starejših obdobj v osrednjeslovenskem in vzhodnoslovenskem knjižnem jeziku. – SR 34 (1986), 35–57.
- Primož Trubar in razvoj slovenskega knjižnega besedišča v jeziku protestantskih piscev. – JiS 32 (1986/87), 36–47.
- Profesor dr. Tine Logar – sedemdesetletnik. – JiS 31 (1985/86), 205–207.
- Sledovi starocerkvenoslovanske liturgične terminologije v razvoju slovenskega (knjižnega) jezika. – Jugoslovanski seminar za strane slaviste 36. Novi Sad 1986, 7–17.
- Stilni problemi Trubarjevega jezika. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 27–47.
- Ostromęcka-Fraęczak, Bożena, Tone Pretnar: Słownik słoweńsko-polski. Zeszyt próbny (A–C). Lj., Znanstv. inšt. FF 1986. 73 str.
- Pogorelec, Breda: Okvirna tipologija metafore v slovenski prozi 20. stoletja. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 7–20.
- Pretnar, Tone: Sa otruek delu, sa volu persege. (Dva stila in njun prevod.) – JiS 32 (1986/87), 27–28.
- V Perdonovem pismu iz leta 1615.
- Stanislavovska in mickiewiczowska kitica v slovenskih prevodih. – Sovretov zbornik. Lj. 1986, 145–152.
- Priestly, Tom: A sound-change in progress: generational, spatial and lexical diffusion in the Šele Dialect of Carinthian Slovene. – Pontes Slavici. Graz 1986, 329–341.
- Prunč, Erich: Der »Thesaurus der slowenischen Volkssprache in Kärnten« als Informationsquelle und Forschungsinstrument. – Anzeiger für slavische Philologie (Graz) 17 (1986), 101–123.
- Puhar, Jože: Tehniška pisana beseda. – Strojniški vestnik 32 (1986), 17.
- O čistosti tehniškega jezika.
- Puhar, J[oz]e], V[elimir], Gjurin: Strojniški slovar. – Prav tam, 173–174.
- Zgled slovarskega gesla.
- Rigler, Jakob: Karakteristika glasoslovja v govoru Ribnice na Dolenjskem. – SR 34 (1986), 341–363.
- Razprave o slovenskem jeziku. Izbr. in ur. Franc Jakopin. Lj., SM 1986, 240 str. (Razprave in eseji. 30.)
- Str. 9–16: Jana Hafner, Bibliografija Jakoba Riglerja.
- Rode, Matej: Elipsata vo slovenečkite i vo made-donskite poslovice. (Nekoi sogledovanja.) – Literaturen zbor 33 (1986), kn. 1, 89–92.
- Rupel, Dimitrij: The maintenance of national language in a socialist setting: Slovene in Yugoslavia. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 8 (1986), n. 2, 43–52.
- Rybař, Miloř: Usoda slovenščine v cerkvi na slov. Štajerskem v letih 1941–1945. – Mohorjev koledar 1986, 143–146.
- Sajovic, Tomaž: Proteus – med poljudnostjo in znanostjo. 2. Oblikovanje znanstvenih in poljudnoznanstvenih besedil. – Proteus 48 (1985/86), 347–352.
- Salnikow, Nikolai: Aspekt und Aktionalität im Slovenischen. Zur Aktionsartbildung und -interpretation. – Pontes Slavici. Graz 1986, 363–376.
- Savenc, Franci: Himalajsko imenoslovje: nekaj prakse pri pisanju himalajskih imen že imamo, kazalo bi pri nas uporabljati le osnovna imena gora. – Planinski vestnik 86 (1986), 535–538.
- Simpozij Slovenski jezik v znanosti 1. Zbornik prispevkov. Lj., Filozofska fakulteta 1986. 226 str.
- Vsebuje: Breda Pogorelec, Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne vrvine in slog; Ada Vidovič-Muha, Tipološki pregled nekaterih vplivov na slovenski znanstveni jezik; Janez Dular, Stilistika ponazarjanja v znanstvenih besedilih; Tomaž Sajovic, Razmerje med poljudnoznanstvenim in znanstvenim jezikom; Erika Kržišnik-Kolšek, Revijalni tip poljudnoznanstvenega be-

sedila; Franc Jakopin, Jezikovna oznaka slovenskih medicinskih odlomkov; Nada Šumi, Prikaz strokovnega diskurza o slovenskem odrskem jeziku; Tone Pretnar, Kako prevesti retoriko znanstvenega besedila; France Novak, Iz zgodovine slovenskega znanstvenega jezika: Pohllova računica; Marta Pirnat, Znanstveni jezik v Vodnikovi slovnici; Jože Toporišič, Izrazje-tvorje. Ob primeru slovenskega jezikoslovnega izrazja; Martina Orožen, Oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja; Velemir Giurin, Načela sodobnega izrazijskega slovarja; Tomo Korošec, Problemi slovenskega vojaškega izrazoslovja; Zvonka Leder-Mancini, O terminologizaciji jezikovnega znaka; Razprava.

Skubic, Mitja: Interferenze linguistiche slavo-romanze: la lingua di »Novi Matajur«. – *Linguistica* 26 (1986), 59–68.

Slataper, Franco: Vocabolario per alpinisti = Slovarček za planince = Wörterbuch für Bergsteiger. [Italija], Delegatione regionale del C. A. I. del Friuli-Venezia Giulia; [Ljubljana], Planinska zveza Slovenije; [Avstrija], C.A.V. – Sektionenverband Kärnten 1986. 3. zv. (70, 70, 71 str.)

Slovenska medicinska beseda. XV. jubilejni memorialni sestanek profesorja Janeza Plečnika. III. del. Lj. 1984. 809–999 str. (Medicinski razgledi. Letn. 23, supl. 8)

Izšlo 1986. – Vsebuje: L. Bokal, Mirko Černič o slovenskem medicinskem izrazju v Partizanskem zdravstvenem vestniku; F. Smerdu, Zdravstvene publikacije pri Slovenski matici s posebnim pogledom na medicinsko terminologijo; M. Benedik, Netočno citiranje latinskih izrazov v del Cottovem medicinskem terminološkem slovarju; L. Milčinski: Povzetek referata in razpravljalni prispevek dne 6. 12. 1984 na XV. jubilejnem memorialnem sestanku prof. Janeza Plečnika; A. Vidovič-Muha, Nekaj misli o medicinskem jeziku; F. Smerdu: Nepravšnja raba medicinskih terminov in nepravilno prevajanje tujih strokovnih izrazov v slovenščino; M. Tomc-Jekovec, O pouku slovenščine na srednji stopnji zdravstvene šole; F. Smerdu, Vloga Slovenskega zdravniškega društva pri oblikovanju slovenske zdravstvene besede; R. Sedej, Strokovno izrazje v Zobozdravstvenem vestniku; D. Repovš, L. Bonač, Slovenska poljudnoznanstvena beseda v reviji »Priroda, človek, zdravje«; D. Repovš, Nekaj misli o do sedaj še ne omenjenih poljudnih in strokovnih revijah, ki obravnavajo najširše preventivno področje; S. Banič, O pravilnem naglaševanju latinskih in iz grščine latiniziranih medicinskih izrazov; Razprava

Smolej, Viktor: Med ugovori in odgovori 14. Guštanj – Ravne. – *JiS* 31 (1985/86), 179–180.

O nastanku krajevne imena. – Dopolnilo prav tam, str. 255.

Sršen, Janez: Birokratski jezik zbuja pasivnost in odpor. – *NRzgl* 35 (1986), 640.

Stankiewicz, Edward: The common Slavic prosodic pattern and its evolution in Slovenian. – V: Stankiewicz, E.: The Slavic languages. Unity in diversity. Berlin [itd.] 1986, 35–45.

– The dialect of Resia and the »Common Slovenian« accentual pattern. – Prav tam, 93–103.

– The fate of the neuter in the Slovene dialects. – Prav tam, 143–152.

– The vocalic system of modern standard Slovenian. – Prav tam, 85–91.

Starc-Križman, Slava: Sovretovi prevodi Kralja Ojdipa in Iliade. – *Sovretov zbornik*. Lj. 1986, 33–39.

Stefanija, Dragi: Vatroslav Oblak (prek neobjavljenih korespondentov). – *Seminar slov. jezika, lit. in kulture* 22 (1986), 93–108.

Suhadolnik, Stane: Še o mišljenju in mnenju. – *JiS* 32 (1986/87), 23–25.

K članku J. Građišnika, *JiS* 1985/86, 174.

Šimundič, Mate: Slovensko-čakavsko-kajkavski samostalniki saja, saje tudi na štokavskem področju. – *JiS* 31 (1985/86), 274–275.

Škerlak, Vladimir: Dnevi ali zbori pravnikov. – *Pravna praksa* 5 (1986), št. 23, 14.

– Napake v današnji rabi slovenščine. – Prav tam, št. 1–6, št. 8–14, št. 17–20.

– Predlogi v pravniškem jeziku. – Prav tam, št. 21, 14.

– Zadrege v praksi. – Prav tam, št. 22, 13.

Šumi, Nada: Jezikovno-dramaturške vzporednice med Kreftovo in Linhartovo komedijo. – *Gled. list SNG Drama* 1986/87, uprizor. 1, 43–44.

– Prostor jezikovne ustvarjalnosti pri prevajanju za gledališče. – *JiS* 32 (1986/87), 73–76.

Toporišič, Jože: Anton Bajec. – *SR* 34 (1986), 447–450.

– Morfo(no)loška obremenitev šumevcev in zlitnika c. – *SR* 34 (1986), 209–214.

– Stanislav Škrabec v boju za slovenski bogoslužni jezik ob tisočletnici Metodove smrti. – *SR* 34 (1986), 1–24.

– Zur morpho(n)ologischen Belastung der Nichtsonanten im Slowenischen. – *Pontes Slavici*. Graz 1986, 393–408.

Vidovič-Muha, Ada: Besedni pomen in njegova stilistika. – *Seminar slov. jezika, lit. in kulture* 22 (1986), 79–91.

– Slovnične in pomenske lastnosti nekaterih količinskih izrazov. – *SR* 34 (1986), 403–417.

– Zloženke z določujočo sestavino sam-. – *SR* 34 (1986), 197–207.

Vrišer, Igor: Slovar strokovnih terminov iz družbenega in prostorskega planiranja. – *Geografski obzornik* 33 (1986), št. 1, 42–56.

Z orumenelih listov. (Perdonovo pismo iz l. 1615 z omembo Celovca.) – *Celovski zvon* 4 (1986), št. 10, 74–77.

Faksimile pisma s transliteracijo. – Na str. 78: Valentin Inzko, Doslej najstarejša navedba krajevnega imena Celovec.

Zdovc, Pavel: Šenti in svetniki na Koroškem. O nekem obrobem pravopisnem vprašanju. – Koroško mladje 1986, št. 64, 39–47.

O pisavi krajevnih imen tipa Šentvid.

Zobec, Metka: Pogovarjajmo se. Učbenik za slovenski jezik, začetna in nadaljevalna stopnja. V Lj., Fil. fak. 1986. 67 str.

– Umetnostni jezik v sodobni poeziji. – Mentor 7 (1986), št. 1, 17–23.

Zorko, Zinka: Leksikalne razlike v severovzhodnih dialektih. Nemzetközi szlavisztikai napok II. Szombathely 1986, 49–54.

Žakelj, Vladimir: Pretirani purizem je škodljiv. – Zdravstveni vestnik 55 (1986), 192.

Ob Toporišičevih predlogih za slovenjenje nekaterih medicinskih izrazov na simpoziju Slovenska medicinska beseda.

LITERARNA ZGODOVINA

Benhart, František: Bralnica '85. – Sodobnost 34 (1986), 304–323.

O novih slovenskih (in čeških) knjigah.

Bernik, France: Med zgodovinpisjem in književnostjo. – Borec 38 (1986), 482–485.

Rubrika Romansirana zgodovina – da ali ne?

– Slogovni pluralizem v književnosti slovenske moderne. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 167–180.

Dobrovoljc, Francé: Antologije slovenske književnosti. – Obzornik 34 (1986), 59–63, 145–149, 214–218, 289–296.

Dolgan, Marjan: Slovenski »literarni salon v zelenem«. – JiS 31 (1985/86), 257–267.

Ferk, Janko: Položaj slovenskih pisateljev na Koroškem. – NRazgl 35 (1986), 292–293.

Ferluga-Petronio, Fedora: Lika apostolov Cirila in Metoda v slovenski literaturi. – SR 34 (1986), 93–100.

Gallos, Orsolya: Some characteristic works of contemporary Slovene prose. – Acta litteraria Academiae scientiarum Hungaricae 26 (1984), 403–410.

Gliha, Nadja: Sodobna koroška lirika med ljubljanskimi študenti. – Koroško mladje 1986, št. 64, 17–24.

Seminar o sodobni koroški liriki pri prof. B. Paternuju.

Goljevšček, Alenka: Vrednostne konstante v pravljičah. (Odlomek iz raziskave Mit in sloven-

ska ljudska proza.) – Sodobnost 34 (1986), 672–688, 824–835.

Gregorič, Jože: Prispevek duhovnikov k slovenski kulturi. – Glasnik Slov. duh. društva 16 (1986), 136–147.

Haderlap, Maja: O iskanju in izgubi centra. Koroško slovenska literatura mladih in osrednji slovenski kulturni prostor. Tri poti v svet. – Sodobnost 34 (1986), 995–1000.

Janko, Anton: Die Rezeption Rilkes in Slowenien. – Acta neophilologica 19 (1986), 75–87.

Javoršek, Jože: Literarni sprehod. – Velike Lašče. Zbornik. Lj. 1986, 84–110.

Jevnikar, Martin: Zamejska in zdomska literatura. – Mladika 30 (1986), 16–18, 38–39, 58, 80–81, 101–104, 123, 141–142, 160–161.

Kavčič, Vladimir: Dokumentarna podlaga književnosti. – Borec 38 (1986), 226–229.

Rubrika: Romansirana zgodovina – da ali ne?

Kermauner, Taras: Današnja slovenska dramatika. (Sociološko-politološko-historična analiza.) – Maske 1986, št. 3, 26–40, št. 4, 64–85.

– Iz zgodovine slovenske kulturne revialistike. – Nova revija 5 (1986), št. 48/49, 627–638, št. 50/51, 1010–1018, št. 52/53, 1338–1344; št. 54/56, 1700/1720.

– Med hlapčevstvom in samobitnostjo. Sociološko politološka analiza slovenstva v slovenski dramatik. Trst, ZTT 1986. 270 str.

– O literarnem upodabljanju zgodovine. – Borec 38 (1986), 386–394.

Koren, Evald: Antigona v slovenski literaturi: situacija ali junakinja? – Primerjalna književnost 9 (1986), št. 1, 27–31.

Kos, Janko: Die slowenische historische Avantgarde. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avant-garde. Lj. 1986, 73–84.

– Slovenska literatura in zgodovinska avantgarda. – SR 34 (1986), 247–257.

Kralj, Lado: Slovenski ekspresionizem. – V: Kralj, L.: Ekspresionizem. Lj. 1986, 118–187. (Literarni leksikon. 30.)

Kumer, Zmaga: Izročilo ljudske otroške pesmi na Slovenskem. – Otroci in knjiga 23/24 (1986), 5–19.

– Ljudske pesmi Živčkove Katre. – Traditiones 15 (1986), 165–179.

- Kuret, Niko: Slovenska koledniška dramatika. Napeve uredil Julijan Strajnar. – Ljubljana, SM 1986. 277 str.
- Ludvik, Dušan: Še o »škopniku«. (Ad Traditiones 1, 53 sl. in 14, 105). – Traditiones 15 (1986), 239–241.
- Mahníč, Joža: Kultura prek prostora in časov. Lj., Kulturna skupnost Ljubljana–Šiška 1986. 71 str.
Literarno – in kulturnozgodovinski sprehodi po občini Šiška.
- Martinovič, Juraj: U kosoj projekciji. Ogledi i rasprave iz slovenačke književnosti. Sarajevo, Svjetlost 1986. 382 str. (Biblioteka Savremenici.)
- Matičeto, Milko: Zlatorog. – Glasnik Slov. etnogr. društva 26 (1986), 130–133.
- Mevlja, Dušan: Ob Kermaunerjevi razlagi mita. – Borec 38 (1986), 623–624.
Kermaunerjev članek prav tam, str. 386–394.
- Nartnik, Vlado: K izvoru in razvoju povedke »Zlatorog«. – Nemzetközi szlavisztikai napok II. Szombathely 1986, 77–83.
- N[ovak], V[ilko]: Naše starinske božične pesmi. – Stopinje 1986, 23–27.
- Novak-Popov, Irena: Slovenska taboriščna poezija. – JiS 31 (1985/86), 198–204.
– Verzno oblikovanje v neznanem pesništvu NOB in slovensko pesniško izročilo. – Borec 38 (1986), 441–446.
- Oswald, Jani: Koroška slovenska literatura in avstrijski literarni prostor. – Sodobnost 34 (1986), 1000–1005.
Isto v: Koroško mladje 1986, št. 63, 12–17.
- Paternu, Boris: Metaforizacija in demetaforizacija v sodobni slovenski liriki. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 111–131.
- Peršak, Tone: Svest o sopstveni vrednosti (svest o sebi) i samosvest. – Književnost 41 (1986), br. 1/2, 141–146.
O zgodovini kot resnici v slovenski književnosti.
- Petrov-Slodnjak, Maria: Trinklieder aus den Slovenske Gorice. – Die slawischen Sprachen (Salzburg) 10 (1986), 57–60.
- Pogačnik, Jože: Med zgodovino in poezijo. – Borec 38 (1986), 296–300.
Rubrika: Romansirana zgodovina – da ali ne?
- Poniž, Denis: Besede na povrhnji spomina. – Koroško mladje 1986, št. 62, 85–91.
O mladi zamejski poeziji.
– Molc in pisava. (Poskusi s slovenskimi poezijami.) V Lj., CZ 1986. 254 str.
- Slovenski roman sedemdesetih in osemdesetih let. – Mentor 7 (1986), št. 1, 1–8.
- Tipologija slovenskega povojnega romana. – Mentor 7 (1986), št. 4/5, 13–25.
- Prunč, Erich: Zwei Beschwörungsformeln aus dem Jauntal. – Fontes Slavici. Graz 1986, 343–358.
- Ryžova, Majja I: Periodizacija rusko-slovenskih literarnih svjazej i nekotorye osobennosti ih razvitija. – Sovetskoe slavianovedenie (Moskva) 22 (1986), n. 1, 35–47.
- Schmidt-Snoj, Malina: Intelektualec in revolucija v povojni slovenski drami. – Nova revija 5 (1986), št. 54/56, 1677–1699.
- Silvester, Martin: Še o stikih med srbskim pesnikom Milanom Rakičem in Slovenci. – Dialogi 22 (1986), št. 8/9, 176–181.
- Slovenska literarna polemika jeseni 1968. Izbor člankov je pripravil Matjaž Hanžek. – Dialogi 22 (1986), št. 1/2, 159–177, št. 3/5, 184–197.
- Strutz, Johann: »Das Dorf an der Grenze«. Ein historisch-ästhetischer Versuch über Interferenzen zwischen der neueren slowenischen und deutschsprachigen Literatur in Österreich. – Jugoslawien-Österreich. Literarische Nachbarschaft. Innsbruck 1986, 49–76.
- Šlibar, Neva: Zur Rezeption der österreichischen Literatur in Slowenien nach 1945, ausgehend von der Aufnahme der Werke Ilse Aichingers, Ingeborg Bachmanns und Paul Celans. – Prav tam, 129–137.
- Šmitek, Zmago: Neevropski motivi in vplivi v slovenskem ljudskem izročilo. – V: Šmitek, Z.: Klic daljnih svetov. Lj. 1986, 11–31.
– Neevropski svet in slovenska književnost. – Prav tam, 257–286.
- Štih, Bojan: Odgovor na anketo. – Borec 38 (1986), 395.
Rubrika: Romansirana zgodovina – da ali ne?
- Terseglav, Marko: »Podeželske« pesmi v mestu. – Narodno stvaralaštvo – folklor 25 (1986), št. 1/4, 41–50.
- Trinkaus, Vinko: Romansiranje zgodovine ne more roditi dobre književnosti. – Borec 38 (1986), 619–622.
Rubrika: Romansirana zgodovina – da ali ne?
- Trstenjak, Anton: Grafološko karakterološka oznaka slovenskih književnikov. – SR 34 (1986), 279–314.

Vrečko, Janez: Die slowenische historische Avantgarde. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avant-garde. Lj. 1986, 160–172.

Vugrinec, Jože: Slovenska književnost v Prekmurju v letih med 1945 in 1985. – Obzornik 34 (1986), 649–652, 729–734, 816–824.

Zagorski, Cvetko: Odmevi socialističnih idej v leposlovju samoukov v prvih obdobjih delavskega gibanja na Slovenskem. – Borec 38 (1986), 528–537.

Zlobec, Ciril: Muka literature, muka identiteta. – Letopis Matice srpske 162 (1986), knj. 437, 246–252.

O sodobni slovenski književnosti.

– Slovenska samobitnost in pisatelj. – Glasnik Slov. duhovn. društva 16 (1986), 128–135.

Zlobec, Jaša: La giovane poesia slovena. – La Battana (Rijeka) 23 (1986), n. 81, 5–11.

Zupančič, Metka: Reizem, »OHO« in poskus celostne umetnosti. – Primerjalna književnost 9 (1986), št. 1, 33–37.

Zwitter, Franci ml.: Slovenska literatura v medvojnem obdobju in po vojni – kontinuiteta ali zarez? Koroško mladje 1986, št. 62, 11–20.

Na avstrijskem Koroškem.

AŠKERC ANTON

Poljanec, Radoslav: Tri srečanja. – JiS 31 (1985/86), 126–127.

Aškerc, Cankar, Župančič.

BALANTIČ FRANCE

Pibernik, France: Zgodnji Balantič. – Nova revija 5 (1986), št. 52/53, 1488–1494, št. 54/56, 1825–1835.

BARTOL VLADIMIR

Bressan, Arnaldo: Beleške o vplivu psihoanalize med mladim slovenskim razumništvom v dvajsetih letih in še posebej v delu tržaškega pisatelja Vladimira Bartola. – Sodobnost 34 (1986), 1045–1051.

BRENK KRISTINA

Brenk, Kristina: Pogled na svoje delo. – Otrok in knjiga 23/24 (1986), 131–133.

CANKAR IVAN

Cankar, Ivan: Drami. Izbor Aleksandar Spasov. Prevod od slovenečki Tome Arsovski. Skopje, Kultura 1986. 335 str. (Stranski i jugoslovenski avtor).

Str. 317–334: Blagoja Ivanov, Ivan Cankar.

– Pesmi. Izbr., ur., spremno besedo in opombe napis. France Bernik. Lj., MK 1986. (Kondor. 232.)

Str. 119–145: France Bernik, Cankar med pesništvom in pripovedno prozo.

Filo, Jože: Prva knjižna izdaja Cankarja v madžarščini. (Ob 100-letnici rojstva prevajalca dr. Avgusta Pavla.) – Dialogi 22 (1986), št. 6/7, 111–116.

Hladnik, Miran, Tone Pretnar: Bravničarjevi posegi v besedilo Cankarjevega Pohujšanja. – SR 34 (1986), 315–319.

Kocijan, Gregor: Cankarjeva in Matoševa kratka pripovedna proza ob prehodu iz 19. v 20. stoletje. – JiS 31 (1985/86), 108–114.

Poniž, Denis: Cankar, zapisovalec naše krize? – NRazgl 35 (1986), 637.

– Jaz še nisem videl Hrvata, ki bi prišel ponujati k nam svojo hrvaščino. (Ob 110-letnici rojstva Ivana Cankarja.) – Celovski zvon 4 (1986), št. 12, 27–35.

Glej tudi pri Aškerc Anton!

CANKAR IZIDOR

Krečič, Tadeja: Izidor Cankar – delo in osebnost. Po znanstvenem simpoziju Društva za estetiko v Cankarjevem domu. – NRazgl 35 (1986), 10.

Ob stoletnici rojstva Izidorja Cankarja. – Sodobnost 34 (1986), 1–30, 169–200, 270–289.

Referati s simpozija Društva za estetiko 7. in 8. nov. 1985. – Vsebuje mdr.: Aleš Erjavec, Izidor Cankar – osebnost in delo; Anton Trstenjak, Izidor Cankar v očeh njegovih sodobnikov; Franc Zadravec, Cankarjeva poetiška in estetiška izhodišča za roman S poti; Denis Poniž, Današnje literarnoteoretično branje romana Izidorja Cankarja S poti; Franciška Buttolo, Motiv izgubljenega sina kot ključni motiv Cankarjevega romana S poti (1913) in Rilkejevega Zapiski M. L. Briggeja (1910); Marija Mitrović, Izidor Cankar kot ocenjevalec literature s srbohrvaškega jezikovnega območja; Marjan Dolgan, Roman S poti – roman dvojnika.

Poniž, Denis: Današnje literarnoteoretično branje romana Izidorja Cankarja S poti. – NRazgl 35 (1986), 10–11.

Zadravec, Franc: Esejistični roman S poti. – V: Cankar, I.: S poti. Lj. 1986, 159–229.

ČEBULAR ALBIN

Cesar, Emil: Glasnik grozot prve svetovne vojne Albin Čebular. – Obzornik 34 (1986), 571–574.

ČOP MATIJA

Čop, Matija: Pisma Matija Čopa. Lj., SAZU 1986. 2 knj. (SAZU. Razred za filološke in literarne vede. Korespondence pomembnih Slovencev. 6.) Knj. 1. Ur. Anton Slodnjak. Prev. Anton Slodnjak s sodel. Brede Slodnjakove. Uvod in opombe napis. Janko Kos. 364 str.; knj. 2. Literatura Slovencev. Ur. Anton Slodnjak. Prev. Anton Slodnjak s sodel. Brede Slodnjakove; opombe napis. Janko Kos. 180 str.

DEBELJAK ALEŠ

Juvan, Marko: Imenovanja odsotnosti – »Imena smrti« Debeljaka Aleša. – Problemi 24 (1986), št. 7 (Literatura), 81–88.

DESTOVNIK-KAJUH KAREL

Partljič, Tone: Moja pesem ni le moja pesem. – Borec 38 (1986), 305–307.

DEV FELIKS ANTON

Koruza, Jože: Prvi slovenski pesnik Feliks Anton Dev. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 181–193.

ELSNER-GROŠELJ MARKO

Kermauner, Taras: Predpalimpsesti. – Nova revija 5 (1986), št. 50/51, 957–963, št. 52/53, 1309–1324.

FINŽGAR FRAN SALEŠKI

Finžgar, Fran S.: Pismo, ki pričuje... F. S. Finžgar F. Ks. Mešku. – Celovski zvon 4 (1986), št. 10, 43–44.

Pismi z dne 3. 1. 1947 in 15. 6. 1947.

– Zbrano delo. Osmi knjiga. Mirna pota. Gostač Matevž. Zgodba o dekletu. Na dopustu. Besedilo pripravil in opombe napisal Jože Šifer. V Lj., DZS 1986. 514 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 148.)

FLISAR EVALD

Flisar, Evald: Intervju Sodobnosti. Evald Flisar. [Spravevala] Helena Grandovec. – Sodobnost 34 (1986), 113–123.

GAJŠEK VLADIMIR

Černič, Ivan: Vosek Ikarovega perja – pogovor z Vladimirom Gajškom o romanu Ikarovo perje. – Dialogi 22 (1986), št. 6/7, 81–90, št. 8/9, 129–139.

GLAZER ALENKA

Čar, Janko: Ob jubileju Alenke Glazer. – JiS 31 (1985/86), 251–253.

GRADNIK ALOJZ

Gradnik, Alojz: Zbrano delo. Druga knjiga. Pot bolesti (1922), De profundis (1926), Iz svetlih samot (1932), Nezbrane pesmi (1923–1932.) Besedilo pripravil in opombe napisal Miran Hladnik in Tone Pretnar. V Lj., DZS 1986. 442 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 150.)

GREGORČIČ SIMON

Brecelj, Marijan: Gregorčičeva podoba v delih slovenskih likovnih umetnikov. – Primorska srečanja 10 (1986), 319–321.

Mahnič, Joža: Gregorčičevo ustvarjanje, njega odmevi in obravnave. – JiS 32 (1986/87), 47–56.

Pavšič, Tomaž: Bil je pevec slovenskega ljudstva. Letos se bomo spominjali 80-letnice smrti Simo-

na Gregorčiča. – Rodna gruda 33 (1986), št. 7, 24–25.

GRUM SLAVKO

Galton, Herbert: Der Aspekt der Bühnenanweisungen in Slavko Grums »Dogodek v mestu Gogi«. – Pontes Slavici. Graz 1986, 115–122.

Koruza, Jože: Grumova vizija človeške ujetosti in nemoči. – Gled. list SNG Drama 1986/87, uprizor. 4, 58.

Poniž, Denis: Goga je veselo mesto... Poskus interpretacije. – Prav tam, 55–56.

– Goga je žalostno mesto. (Poskus interpretacije.) – Maske 1986, št. 4, 61–63.

GRÜN HERBERT

Barbarič, Štefan: Herbert Grün in Mitja Mejak. – NRazgl 35 (1986), 458–459.

HUDALES OSKAR

Cesar, Emil: Oskar Hudales in vprašanje dramatizacije romana Kako se je kalilo jeklo v osvobojenem Užicu 1941. leta. – Borec 38 (1986), 231–246.

JARC MIRAN

Gedrih, Igor: Iz ljubezenske lirike Mirana Jarca. – NRazgl 35 (1986), 518–519.

Kermauner, Taras: Miran Jarc – Ognjeni zmaj. – Dialogi 22 (1986), št. 6/7, 100–111.

JESIH MILAN

Jesih, Milan: Pesniški jezik je čakajoča eksplozija. Pogovor s Prešernovim nagrajencem Milanom Jesihom. [Spraveval] Ivan Cimerman. – Rodna gruda 33 (1986), št. 5, 16–17.

JURČIČ JOSIP

Barbarič, Štefan: Josip Jurčič. Lj., Partizanska knjiga 1986. 214 str. (Znameniti Slovenci.)

– Jurčičeva Muljava. – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 135–143.

Logar, Janez: Ob izdaji Jurčičevih člankov in pisem. – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 145–148.

KAVČIČ VLADIMIR

Kavčič, Vladimir: Pogovor s pisateljem Vladimирjem Kavčičem. [Spraveval] Janez Strehovec. – Borec 38 (1986), 66–74.

KERSNIK JANKO

Stojanović, Bojana: Proza Janka Kersnika izmedju poetskog realizma i nagoveštaja simbolizma. – Književna istorija 18 (1985), br. 69/70, 107–118.

KETTE DRAGOTIN

Ferluga-Petronio, Fedora: Dragotin Kette e Trieste: momenti religiosi nella sua lirica. – Trieste tra umanesimo e religiosità. Trieste 1986, 113–134.

Mevlja, Dušan: Dragotin Kette, ob 110-letnici rojstva. – Rodna gruda 33 (1986), št. 4, 1.

KLOPČIČ MILE

Vidmar, Josip: Obrazi – Mile Klopčič. – Rodna gruda 33 (1986), št. 1, 30–31.

KOCBEK EDVARD

Bernik, France: Etika in ideologija v Kocbekovi vojni prozi. – SR 34 (1986), 233–246.

Glušič, Helga: The prose and poetry of Edvard Kocbek (1904–1981). – Slovene studies (Columbus, Oh.) 8 (1986), n. 2, 65–71.

Hribar, Spomenka: Narodnoosvobodilni boj kot poesis. – Nova revija 5 (1986), št. 54/56, 1721–1730.

Jenšterle, Marko: Kocbekov odnos do zgodovine. – Nova revija 5 (1986), št. 54/56, 1731–1737.

Juvan, Marko: Alegoričnost v Vercorsovi in Kocbekovi novelistiki. – JiS 31 (1985/86), 158–166.

– »Strah in pogum« na evropskem ozadju: subjekt, smrt, akcija, ideologije. – Primerjalna književnost 9 (1986), št. 1, 15–25.

Kocbek, Edvard: Enaindvajset pisem Edvarda Kocbeka dr. Antonu Trstenjaku. – Sodobnost 34 (1986), 925–953.

Opombe napisal A. Trstenjak v sodel. z uredništvom.

Kreft, Lev: Kritika Kocbekovih novel »Strah in pogum« ob izidu. – NRazgl 35 (1986), 487–488.

Nikčević, Vojislav: Književno djelo Edvarda Kocbeka. – Stvaranje 41 (1986), 1163–1184.

Rupel, Dimitrij: Predgovor. – V: Kocbek, E.: Dnevnik 1951–1952. Zagreb 1986, 5–23.

S simpozija o Edvardu Kocbeku. – Sodobnost 34 (1986), 614–657, 711–728. Vsebuje: Janko Prunk, Edvard Kocbek (1904–1981). (Politični profil in delovanje); Marko Kerševan, Edvard Kocbek: Krščanstvo, družba, politika; France Zadavec, Kocbekova prednovelistična proza; Anton Trstenjak, Edvard Kocbek ekstatična osebnost, ne politik; Janko Kos, Edvard Kocbek in D. H. Lawrence.

KOPITAR JERNEJ

Lencek, Rado L.: Kopitar's »Letter to the editor« in the American journal The Biblical Repository. – Acta neophilologica 19 (1986), 59–63.

KOSMAČ CIRIL

Košir, Niko: Ciril Kosmač. (Iz Spominov na sodobnike.) – Sodobnost 34 (1986), 69–86.

KOSOVEL SREČKO

Bajt, Drago: Russian constructivism, the Slovenes and Srečko Kosovel. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avantgarde. Lj. 1986, 7–17.

Brazzoduro, Gino: O poetiki Integralov: onstran konstruktivizma. – Sodobnost 34 (1986), 783–797.

Flaker, Aleksandar: Malerei mit Worten. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avantgarde. Lj. 1986, 36–45.

Kralj, Lado: Kosovelov konstruktivizem: kritika pojma. – Primerjalna književnost 9 (1986), št. 2, 29–44.

Paternu, Boris: Kosovels Phase des slowenischen Modernismus. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avantgarde. Lj. 1986, 123–139.

Rebula, Alojz: Srečko Kosovel »minatore del mistero«. – Trieste tra umanesimo e religiosità. Trieste 1986, 95–112.

Vrečko, Janez: Srečko Kosovel in konstruktivizem. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 133–147.

– Srečko Kosovel, slovenska zgodovinska avantgarda in zenitizem. Maribor, Obzorja 1986. 261 str. (Znamenja. 89.)

Zadavec, Franc: Der Konstruktivismus und Srečko Kosovels »konstruktives Prinzip«. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avantgarde. Lj. 1986, 173–184.

– Srečko Kosovel. 1904–1926. Koper, Lipa: Trst, ZTT 1986. 486 str.

KOVAČIČ LOJZE

Paternu, Boris: Jezik v skupnem prostoru tesnobe. – JiS 31 (1985/86), 145–147.

Isto v: Plenum kulturnih delavcev Osvobodilne fronte 13. Skupni slovenski kulturni prostor. Lj. 1986, str. 133–135.

Poniž, Denis: Spomin kot romaneskna forma. – Nova revija 5 (1986), št. 52/53, 1305–1308.

Rupel, Dimitrij: Prišleki, še ena pripoved o jetništvu. – Prav tam, 1296–1300.

Trekman, Borut: Tujstvo in preobrazba. – Nova revija 5 (1986), št. 52/53, 1301–1304.

Zorn, Aleksander: Tiranija resničnosti in rezervat svobode. (Avtobiografski opus Lojzeta Kovačiča.) – Nova revija 5 (1986), št. 52/53, 1283–1295.

KOZAK JUŠ

Kozak, Juš: Iz zapuščine Juša Kozaka. – Nova revija 5 (1986), št. 48/49, 793–794.

Prva objava osnutka članka iz leta 1940–41.

KOZAR FRANCE

Cesar, Emil: Neznani zapis Franceta Kozarja iz zapora v Kikindi: še o sodelovanju slovenskih pesnikov pri Knjigi drugova. – Borec 38 (1986), 33–40.

KOZAR LOJZE

Kozar, Lojze: Kako lepo je biti dober. Pogovor s pisateljem Lojzeto Kozarjem. Ob njegovi 75-letnici življenja. – Stopinje 1986, 170–177.

Spraševal jz.

Zadravec, Jože: Ob 75-letnici pisatelja Lojzeta Kozarja. – Mohorjev koledar 1986, str. 94–97.

KRAIGHER LOJZ

Kraigher, Lojz: Zbrano delo. Šesta knjiga. Partizanska in taboriščna proza. Dodatek. Ur. in opombe napis. Dušan Moravec. Lj., DZS 1986. 475 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 147.)

KRAKAR LOJZE

Murn, Ante: Lojze Krakar. Uz pjesnikovu šezdesetgodišnjicu. – Zadarska revija 35 (1986), 255–258.

KRANJEC MIŠKO

Kavčič, Vladimir: Spomini na sodobnike: Miško Kranjec. – Prešernov koledar 1986, 176–180.

Zadravec, Franc: Miško Kranjec, Za svetlimi obzorji – da ali ne? – Borec 38 (1986), 138–142.

Rubrika: Romansirana zgodovina – da ali ne?

KREFT BRATKO

Dominkuš, Darja: »Kranjska revolucija«. – Gled. list SNG Drama 1986/87, uprizor. 1, 40–41.

Lukan, Blaž: O neki možnosti branja Kreftovih Krajskih komedijantov. – Prav tam, 45–46.

Poniž, Denis: Resničnost in pesnitev. – Prav tam, 38–40.

KREMPL ANTON

Klemenčič, Franci: Anton Kreml – zgodovinar, pripovednik, pesnik. – Stopinje 1986, 44–48.

LAVRIN JANKO

Lencek, Rado L.: From correspondence with Janko Lavrin. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 8 (1986), n. 2, 95–100.

Pisma iz let 1984–85 s komentarjem.

LEVSTIK VLADIMIR

Novak, Vlado: Tudi od rojstva Vladimira Levstika mineva že sto let. – Mohorjev koledar 1986, 113–114.

– Velikonočne in pomladne uganke Vladimira Levstika z ilustracijami Ivana Vavpotiča. – Mohorjev koledar 1986, 91–93.

Z objavo 19 uganak na str. 93–94.

LIPUŠ FLORJAN

Lipuš, Florjan: Pogovor s Florjanom Lipušem. Spraševala je Silvija Borovnik. – Nova revija 5 (1986), št. 46/47, 245–257.

Poniž, Denis: Proza Florjana Lipuša. – Koroško mladje 1986, št. 64, 32–38.

Glej tudi pri Kovačič Lojzel

MAISTER RUDOLF

Gorjan, Roman: General Rudolf Maister-Vojanov in Notranjska. – Notranjski listi III. Cerknica 1986, 493–495.

MAJCEN STANKO

Kermauner, Taras: Drama o lumpenrevoluciji. – Most 73/74 (1986), 60–92.

O drami Revolucija. – Str. 93–107: povzetek v italijanščini.

MEJAK MITJA

Glej pri Grün Herbert!

MENCINGER JANEZ

Pogačnik, Jože: Branje in umevanje Abadona. – V: Mencinger, J.: Abadon. Lj. 1986, 329–370.

– Mencingerjev Abadon ali moderni Don Kihot. – Pontes Slavici. Graz 1986, 315–320.

– Moderni (»znanstveni«) Don Kihot. – Godišnjak Instituta za književnost (Sarajevo) 15 (1986), 247–252.

O Abadonu.

MESSNER JANKO

Messner, Janko: Pogovor z Jankom Messnerjem. [Spraševala] Vida Obid. – Nova revija 5 (1986), št. 54/56, 1820–1824.

MIHELČ MIRA

Mihelič, Mira: Dela. Izbr. Branko Hofman in Tone Pavček. V Lj., CZ 1986. 5 knj.

Spremnne besede Denis Poniž, Andrej Inkret, Branko Hofman.

MIKELN MILOŠ

Mikeln, Miloš: Vrtnice ne rastejo v puščavi. Pogovor z Milošem Mikelnom o njegovi knjigi o Stalinu. [Spraševala] Zdenka Aćin. – NRazgl 35 (1986), 722–724.

MRAK IVAN

Kermauner, Taras: Ivan Mrak – Obločnica, ki se rojeva. – Dialogi 22 (1986), št. 3/5, 160–169.

– Vprašanja Ivanu Mraku o njegovi dramatiki. – Maske 1986, št. 4, 3–5.

Odgovor I. M. na str. 5–20.

MRZEL LUDVIK

Mevlja, Dušan: Srečanje z Ludvikom Mrzelom. – Dialogi 22 (1986), št. 8/9, 203–207.

MURKO MATIJA

Kreft, Bratko: Osebnost Matije Murka. (Ob sto-petindvajsetletnici rojstva.) – SR 34 (1986), 321–328.

NOVAČAN ANTON

Hartman, Bruno: Veliko kolo brez osi. (Spremna beseda.) – V: Novačan, A.: Jeruzalem – Kairo. Spomini 1942–1945. Lj. 1986, 351–370.

NOVAK STANE

Mahnič, Joža: Človeška in ustvarjalna podoba Staneta Novaka. Nagovor na Vidmu v Dobrepol-jah 1. VI. 1985. – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 149–154.

NOVY LILI

Grosman, Meta: Neznana Lili Novy. – NRazgl 35 (1986), 78–79.

Ob knjigi J. Javorška Lili Novy.

PATERNU BORIS

Kocijan, Gregor: Ob življenjskem jubileju akade-mika Borisa Paternuja. – JiS 31 (1985/86), 276–281.

PAVEL AVGUST

Kozar, Lojze: Pesmi Avgusta Pavla. – Stopinje 1986, 85–89.

Izbor Pavlovih pesmi na str. 89–108.

Novak, Vilko: Ob stoletnici Avgusta Pavla. – Prav tam, 79–84.

PETERLIN MAJDA – VIDA BREST

Brest, Vida: Teci, teci, soncu reci. Izbr. in ur. Niko Grafenauer. Lj., MK 1986. 131 str.

Str. 125–129: Denis Poniž, Pesniški svet Vide Brest.

POLANŠEK VALENTIN

Kokot, Andrej: Valentin Polanšek. 1928–1985. – Koroški koledar 1986, 189–191.

POTOKAR TONE

Moder, Janko: Nekaj spominov na Toneta Poto-karja. – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 185–188.

– Umrli je Tone Potokar (1907–1985). – Prav tam, 183–184.

Rode, Matej: Tone Potokar in bolgarska književ-nost. – Prav tam, 188–191.

Smolej, Viktor: Za Tonetom Potokarjem. – Prav tam, 192–194.

Žganjer, Branimir: Zmeraj delaven in na teko-čem. – Prav tam, 191–192.

PREŠEREN FRANCE

Gedrih, Igor: Prešeren v krogu romantikov. – Rodna gruda 33 (1986), št. 3, 24–25.

Grafenauer, Niko: Znosnost labodjega speva. – Nova revija 5 (1986), št. 48/49, 547–559.

Hribar, Tine: Hölderlinov ubožni čas in Prešer-nova Zgubljena vera. – Nova revija 5 (1986), št. 48/49, 527–546.

Kermauner, Taras: Poezija, Prešeren in Bog. – Tretji dan 15 (1985/86), št. 9, 2–4, št. 10, 2–3.

Makarovič, Jan: »Storite to Juliji!« Ob Orwello-vem romanu in filmu »1984« in Prešernovem Kr-stu pri Savici. – NRazgl 35 (1986), 551.

Glej še: Milan Knep, Vprašljiva primerjava, prav tam, 638–639, in Borut Petrovič-Vernikov, Antihumanizem, prav tam, 679.

Ostromečka-Fračzak, Božena: Iz našega književ-nega izročila: poljski izgnanec Emil Korytko in slovenski pesnik Francé Prešeren. – Celovski zvon 4 (1986), št. 11, 30–36.

Sila spomina. Dr. France Prešeren v spominih svojih sodobnikov. Izbr. in ur. Janez Mušič. Lj., MK 1986. 352 str.

PREŽIHOV VORANC

Bernjak, Elizabeta: Možnost komparativne ob-delave dveh tekstov o prvi svetovni vojni. Preži-hov Voranc: Doberdob. Zalka Máté: Doberdo. – Nemzetközi szlavisztikai napok II. Szombathely 1986, 95–99.

Mitrović, Marija: Folklorno nasleđe u pripovet-kama Prežihova Voranca. – Naučni sastanak slavista u Vukove dane. Referati i saopštenja. 15/2 (1985). Bgd 1986, 187–195.

Šalamun-Biedrzycka, Katarina: Prežihov Vo-ranc in njegov načrt »predstavitve junaka«. – SR 34 (1986), 259–271.

RAIČ BOŽIDAR

Rajšp, Vinko: Božidar Raič. – Mohorjev koledar 1986, 117–120.

REMEC MIHA

Remec, Miha: Pogovor z Miho Remcem. – Knjiga 34 (1986), 33–39.

Spraševal Jože Horvat.

RIBIČIČ JOSIP

Šircelj, Martina: Josip Ribičič. Lj., MK 1986. 36 str. (Obrazi.)

ROŽANČ MARJAN

Zorn, Aleksander: Biti in ljubiti. (Avtobiografski opus Marjana Rožanca.) – V: Rožanč, M.: Ljube-zen. Lj. 1986, 201–223.

SLOMŠEK ANTON MARTIN

Andoljšek, Ivan: Šolanje A. M. Slomška pod si-tom. – Mohorjev koledar 1986, 152–159.

SMOLE DOMINIK

Berger, Aleš: V črnem in belem. – V: Smole, D.: Črni dnevi in beli dan. Lj. 1986, 269–299.

– V črnem in belem. Roman Dominika Smoleta Črni dnevi in beli dan. – NRazgl 35 (1986), 264–265.

STRITAR JOSIP

Bogataj-Gradišnik, Katarina: Stritarjev Gospod Mirodolski: mladoslovenski roman na ozadju evropskega izročila. – JiS 31 (1985/86), 181–197, 236–250.

– Dolenc, Jože: Pred 150 leti se je rodil Josip Stritar. – Mohorjev koledar 1986, 124–127.

Kmecl, Matjaž: Pogled na Stritarja, še posebej kot pripovednika. Ob 150-letnici njegovega rojstva. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 22 (1986), 149–159.

Kocijan, Gregor: Stritarjevi literarnokritični pogledi v praksi. – JiS 32 (1986/87), 57–64.

Kotnik, Stanko: Drobna reminiscenca v Stritarjevem Zorinu. – JiS 31 (1985/86), 288–289.

Pogačnik, Jože: Josip Stritar kot utemeljitelj in urednik Zvona. – Celovski zvon 4 (1986), št. 13, 7–14.

ŠELIGO RUDI

Inkret, Andrej: Apokrifi s presežno vrednostjo. – V: Šeligo, R.: Molčanja. Lj. 1986, 151–173.

ŠTIH BOJAN

Partljič, Tone: Zdravo, tovariš Bojan Štih! – Borec 38 (1986), 555–557.

ŠVAJNCER JANEZ

Švajncer, Janez: Zakaj pišem za mlade? – Otrok in knjiga 23/24 (1986), 134–140.

TAVČAR IVAN

Čar, Janko: Holekova Nežika – nova kvaliteta v Tavčarjevi novelistiki. – SR 34 (1986), 433–439.

Kmecl, Matjaž: Tavčarjeve novelete in slike. – Pontes Slavici. Graz 1986, 189–200.

Kreft, Lev: Blossoms in autumn and the Novo mesto spring. – Slowenische historische Avantgarde = Slovenian historical avant-garde. Lj. 1986, 97–109.

TEMLIN FRANC

Mali katechismus, touje tou krátky návuk vöre kerschánske ... Murska Sobota, Pom. založba 1986.

Reprint. Izvirna izd.: Halle 1715. – Str. V–XIII: Mihael Kuzmič, Franc Temlin in Luthrov Mali katekizem.

TRDINA JANEZ

Štabi, Snežana, Igor Kramberger: »Zapisne knjižice« Janeza Trdine in izdelava »tematskih kazal« za njihovo knjižno objavo. – Glasnik Slov. etnografskega društva 26 (1986), 142–144.

TRINKO IVAN

Ricerche su Ivan Trinko. A cura di Pietro Zovatto. Udine, Amministrazione provinciale 1986. 159 str.

Vsebuje mdr.: Martin Jevnikar, Ivan Trinko traduttore e mediatore della cultura slovena tra gli italiani; Fedora Ferluga Petronio, Considerazioni sulla lingua di Ivan Trinko Zamejski.

TRUBAR PRIMOŽ

Benedik, Metod: Izhodišča in nameni Trubarjevega delovanja. – Bogoslovni vestnik 46 (1986), 217–225.

Cavazza, Silvano: Primož Trubar in začetki luteranstva v goriški grofiji (1563–1565). – Primorska srečanja 10 (1986), 189–197.

Iz: Studi Goriziani 61 (1985), 7–25.

Gedrih, Igor: Primož Trubar – oče slovenske književnosti. – Rodna gruda 33 (1986), št. 7, 26–27.

Humar, Jožko: Trubarjev boj proti praznovanju. – Obzornik 34 (1986), 432–437.

Javoršek, Jože: Primož Trubar. 2. dop. izd. ob štiristoletnici Trubarjeve smrti. Lj., Part. knjiga 1986. 249 str. (Znameniti Slovenci.)

– Trubarjeva domačija. – Obzornik 34 (1986), 426–432.

Koruza, Jože: Kar v bukvah je natisnjen'ga – priča od jezika lepотиje. (Ob štiristoletnici smrti začetnika slovenske književnosti Primoža Trubarja.) – Prešernov koledar 1986, 46–65.

– Trubarjev življenjepis iz časa pred štiristo leti. Iz pridige Jakoba Andreaeja na dan Trubarjevega pogreba 29. junija 1586 v Derendingenu. – NRazgl 35 (1986), 403–404.

– Začetnik samobitnosti in kulture. – Komunist 1986, št. 24, 18–19.

Kos, Janko: Trubarjeva utemeljitev slovenskega slovstva in metafizični preobrat Luthrove teologije. – Sodobnost 34 (1986), 972–980.

Moder, Janko: Trubarjevo življenje in delo. – Rodna gruda 33 (1986), št. 10, 1, 29.

Orožen, Božena: »Mi, Primož Trubar, župnik v Loki, ta čas vikar v Laškem...« (Primož Trubar in celjsko področje.) – Obrazci 16 (1986), 57–59.

Peklaj, Marijan: Pomen Trubarjevega prevajanja Svetega pisma. – Bogoslovni vestnik 46 (1986), 241–245.

Pogačnik, Jože: Primož Trubar i južnoslavenski kulturni prostor. – Književnost i jezik (Bgd) 33 (1986), br. 1/2, 1–12.

– Primož Trubar v besedi in sliki. Lj., MK 1986. 36 str. (Obrazi.)

Rajhman, Jože: Novo Trubarjevo pismo. – Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 22 (1986), 171–176.

– Ozadje Trubarjeve Cerkovne ordninge. – Bogoslovni vestnik 46 (1986), 271–278.

– Pomen Primoža Trubarja za Slovence. (Moji lubi Slovenci.) – Znamenje 16 (1986), 105–109.

– Primož Trubar in njegov pomen za slovensko kulturo. – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 127–133.

– Primož Trubar – prvi slovenski teolog. – Znamenje 16 (1986), 419–424.

– Slovenskih 400 let po Primožu Trubarju (in z njim). Trubar 16. stoletja je bil edina alternativa in »Trubar 20. stoletja« mora nadaljevati svoj slovenski program na podobnih izhodiščih. – NRazgl 35 (1986), 317–318.

– 400 let od Trubarjeve smrti. – Mohorjev kalendar 1986, 115–117.

– Teološka govorica Primoža Trubarja. – Znamenje 16 (1986), 488–495.

– Trubarjev svet. Trst, ZTT 1986. 206 str. (Eseji. 12.)

– Trubarjeva Ena dolga predgovor. V Lj., CZ 1986. 136 str.

Izšlo hkrati z reprintom Trubarjeve Ene dolge predgovori.

– Trubarjeva skrb za knjigo. – Otroci in knjiga 23/24 (1986), 20–24.

– Trubarjevo potovanje iz Ljubljane v Urach (od 3. do 20. septembra 1561). – Planinski vestnik 86 (1986), 263–267.

– V spomin na Primoža Trubarja. – Glasnik Slov. duhovn. društva 16 (1986), 49–58.

Rotar, Janez: Delo Primoža Trubarja za glagolsko in cirilsko knjigo. – Glasnik SM 10 (1986), 23–42.

– Evangeoska moč protiv Turaka. O četiristogodišnjici smrti Primoža Trubara. – Oko 13 (1986), br. 378, 16–17.

– K vprašanju o Trubarju in južnih Slovanih. – Seminar slov. jezika. lit. in kulture 22 (1986), 161–166.

Rozman, Franc: Kako je Trubar prevajal Sveto pismo Nove zaveze? – Bogoslovni vestnik 46 (1986), 227–249.

Rus, Vida: Primož Trubar – întemeietorul limbii slovene literare (1508–1586). – Romanoslavica (București) 24 (1986), 219–226.

Trubar, Primož: Pisma Primoža Trubarja. Ur. Jože Rajhman. Lj., SAZU 1986. 370 str. (SAZU. Razred za filološke in literarne vede. Korespondence pomembnih Slovencev. 7.)

Trubarjevo berilo. Sestavil Jože Javoršek. Trubarjeva nemška besedila prev. Jože Rajhman in Mirko Rupel. Trst, ZTT; Celovec, Drava 1986. 149 str. (Slovenica.)

UDOVIČ JOŽE

Kreft, Bratko: »Pesem hoče biti luč...« (V spomin Jožeta Udoviča). – Sodobnost 34 (1986), 1081–1085.

Pavček, Tone: Pojoča tišina Udovičeve pesmi. Ob pesnikovi smrti. – NRazgl 35 (1986), 636.

VIDMAR JOSIP

Erjavec, Aleš: Vidmar in Ziherl. Nekateri teoretski vidiki polemike iz leta 1956. – NRazgl 35 (1986), 410–411.

Kovač, Miha: Umetnost in miselnost – Vidmar in Ziherl. – Dialogi 22 (1986), št. 1/2, 130–131.

Kramberger, Igor: Prispevek k razpravi o polemiki med Vidmarjem in Ziherlom. – Prav tam, 139–140.

Kreft, Lev: Avtonomija umetnosti. – Prav tam, 137–139.

Lokar, Sonja: Za reteoretizacijo analize spora Ziherl – Vidmar; umetnost in miselnost. – Prav tam, 135–137.

Zadravec, Franc: Beseda o Josipu Vidmarju ob njegovi 90-letnici. Predavanje na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti 17. oktobra 1985. – Obzornik 34 (1986), 2–6.

VODNIK ANTON

Buttolo, Franca: Anton Vodnik in povojna literarna kritika. – JiS 31 (1985/86), 152–158.

VODNIK FRANCE

Mahnič, Joža: »Bil je pokonci mož...« Profesorju Francetu Vodniku v spomin. – NRazgl 35 (1986), 489.

VOKAČ ZLATA

Vokač, Zlata: Spomenik mariborski slavi. Pogovor z Zlato Vokačevo, avtorico knjige Marpurgi. [Spraševala] Darka Zvonar. – Rodna gruda 33 (1986), št. 1, 11.

VUK STANKO

Košuta, Miran: Vstajenje srca. Esej o Stanku Vuku in njegovih pismih. – V: Vuk, Stanko: Ljubezenska pisma. Trst 1986, 257–298.

ZADRAVEC FRANC

Koruza, Jože: Franc Zadavec – šestdesetletnik. – JiS 31 (1985/86), 167–173.

ZAGORIČNIK IFIGENIJA

Simonovič, Ifigenija: Pogovor z Ifigenijo Simonovič. Spraševala je Manca Košir. – Nova revija 5 (1986), št. 54/56, 1620–1643.

Ifigenija Simonovič je novo ime Ifigenije Zagoričnik.

ZIHERL BORIS

Glej pri Vidmar Josip!

ZOREC IVAN

Kozlevčar-Čermelič, Ivana: Ivan Zorec. – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 165–174.

ZORMAN IVAN

Gobec, Edvard: Slovenski ameriški slavček Ivan Zorman (1889–1957). – Zbornik občine Grosuplje 14 (1986), 155–164.

ZUPAN VITOMIL

Žabot, Vlado: Estetski vidiki v Zupanovem Levitanu. – Mentor 7 (1986), št. 6, 1–9, št. 7/8, 7–20.

ZUPANČIČ BENO

Inkret, Andrej: Po poti avtorfleksije. – V: Zupančič, Beno: Grmada. Lj. 1986, 351–393.

ŽUPANČIČ OTON

Glavan, Mihael: Kaj nam je dal in kaj nam daje Oton Župančič? Župančičeva rokopisna zapuščina v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. – Slovenski koledar 1986, 43–46.

Mahnič, Joža: Župančičeva kandidatura za tajnika SM. – Glasnik SM 10 (1986), št. 1, 44–50.

– Župančičeva spominska zbirka v Ljubljani. – JiS 31 (1985/86), 123–125.

Župančič, Oton: Pesmi. Izbr., ur. in spremno besedo napis. Janez Mušič. Lj., MK 1986. 191 str. (Pesmi.)

Str. 162–178: Janez Mušič, O pesništvu Otona Župančiča.

– Zbrano delo. Deseta knjiga. Pisma I. Besedilo priprav. in opombe napis. Joža Mahnič. Lj., DZS 1986. 748 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 149.)

Glej tudi pri Aškerc Anton!

ANTOLOGIJE

Mailly, Anton von: Leggende del Friuli e delle Alpi Giulie. Pubblicate con la collaborazione di

Johannes Bolte. Edizione critica a cura di Milko Matičetov. Gorizia, Editrice goriziana 1986. 253 str.

Slovenske in furlanske pripovedke.

Poesia eslovena contemporánea. Selección de Ciril Zlobec. Traducción de Juan Octavio Prenz. Madrid; Concepción, LAR – Ediciones Literatura Americana Reunida 1986. 124 str. (Isla Negra.)

Slovenske ljudske pesmi Koroške. 2. knj. Ziljska dolina. Ur. in za tisk priprav. Zmaga Kumer. Izdal Inštitut za slovensko narodopisje ZRC pri SAZU. Lj.; Trst, ZTT; Celovec, Drava 1986. 654 str.

Z notami.

Tristo ljubezenskih. Slovenska ljubezenska lirika. Izbr. Tone Pavček. V Lj., CZ 1986. 349 str.

Vrezi. Iz sodobne slovenske poezije. Ur. Vladislav Stres. V Lj., samozaložba 1986. 82 str.

Zeichen und Wege. Slowenische Erzähler der Gegenwart. Nach einer Auswahl von Helga Glušič hrsg. und redigiert von Rudolf Neuhäuser und Klaus Detlef Olof. Klagenfurt, Drava; Trieste, EST 1986. 229 str.

METODIKA

Dolenc, Janez: Vodnik za literarne ekskurzije po Tolminski. – JiS 31 (1985/86), 128–137.

Fatur, Bogomil: Pred 400 leti pogum, dandanes malodušje. – Prosvetni delavec 37 (1986), št. 17, 9.

Golob, Berta: Jezikovni prepiv v osnovni šoli. – Prav tam, št. 16, 5.

Kirn, Rafka: Učitelj slovenskega jezika – mentor raziskovalnega dela srednješolcev. – Prav tam, št. 19, 13.

Kunst-Gnamuš, Olga: Kako učenci četrtega razreda osnovne šole obvladajo elementarna besedilotvorna pravila. – Sodobna pedagogika 37 (1986, 124–134.

– Obravnava ubeseditvenih postopkov v osnovni in srednji šoli. – Vzgoja in izobraževanje 17 (1986), št. 2, 25–30.

Lipnik, Jože: Nekateri primeri in problemi interpretacije in sinteze umetnostnega besedila v osnovni šoli. – JiS 31 (1985/86), 290–295.

Mohor, Miha: Naša šolska glasila. – Prosvetni delavec 37 (1986), št. 18, 11.

Orožen, Božena: Slovanski svet v naših najstarejših gimnazijskih berilih. – JiS 32 (1986/87), 77–80.

Stražar, Borut: Jezikovna vzgoja v vzgojno-varstveni organizaciji. – Prosvetni delavec 37 (1986), št. 15, 9.

Šimenc, Stanko: Slovenščina – učni jezik, učni predmet in učno načelo. – Prav tam, št. 14, 9.

Štuhec, Miran: Računalnik in pouk slovenske književnosti v srednji šoli. – JiS 31 (1985/86), 208–213.

– Srednje usmerjeno izobraževanje in sodobna slovenska književnost. – JiS 32 (1986/87), 82–88.

Žagar, Franc: Obravnavanje in prepoznavanje besednih vrst v osnovni šoli. – JiS 31 (1985/86), 115–119.

DODATEK ZA LETI 1984 IN 1985 BIBLIOGRAFIJA

Kobe, Marjana, Majda Učič, Andra Žnidar: Izbor knjig iz slovenske književne produkcije za mladino v letih 1983 in 1984. – Otrok in knjiga 22 (1985), 127–143.

JEZIKOSLOVJE

Bolta, Marija: The subject-to subject raising rule in Slovene. – Linguistica 25 (1985), 95–109.

Lencek, Rado L.: The modern Slovene language question: an essay in sociolinguistic interpretation. – Aspects of the Slavic language question. Vol. I. Church Slavonic – South Slavic – West Slavic. New Haven 1984, 297–317.

Novak, Vilko: Über die Phonetik des Dialekts von Prekmurje in der Volks- und Schriftsprache. – Linguistica 25 (1985), 111–131.

Ogris, Alfred: Matthias Perdon – ein Lebensbild aus der Zeit der Gegenreformation, zugleich ein Beitrag zu zwei Kärntner Ortsnamen. – Carinthia I (Celovec) 174 (1984), 303–347.

Toponima Celovec, Tultschnig.

Orzechowska, Hanna: Czterechsetlecie pierwszej gramatyki języka słoweńskiego i słoweńskiego przekładu »Biblij«. (O języku słoweńskim, jego współczesnych problemach, historii i dialektach – dzisiaj.) – Przegląd humanistyczny (Warszawa) 28 (1984), n 5/6, 153–165.

Paternost, Joseph: A sociolinguistic tug of war between language value and language reality in contemporary Slovenian. – International journal of the sociology of language (New York) 52 (1985), 9–29.

– Aspects of stylistic written bilingualism and the social meaning of language among American

Slovenes. – Folia Slavica (Columbus, Oh.) 6 (1984), n. 3, 359–371.

Petaros, Robert: Trinkovo spoznavanje knjižnega jezika. Vita vitae meae in Gospod Mirodolski, prva slovenska preveda v italijanščino? – Izvestje srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem za šol. l. 1983/84. Trst 1985, 9–14.

Plotnikova, Olga: Nekotorye osobennosti funkcionirovanija perfektnyh form soveršenno govida v slovenskom jazyke. – Issledovanija po glagolu v slavjanskih jazykah. Struktura, semantika i funkcionirovanie. Varšava 1985, 231–243.

Skubic, Mitja: Interferenze linguistiche sintattico-semantiche slavo-romanze sui territori limitrofi. La lingua di Alojz Rebula. – Incontri linguistici (Trieste) 10 (1985), 89–103.

Toporišič, Jože: Soziolinguistische Probleme der slowenischen Schrift(Sprache). – Linguistica 25 (1985), 133–156.

LITERARNA ZGODOVINA

Dular, Jože: Poltretje leto Literarnega kluba 1939–1941. – Dolenjski zbornik 1985, 231–251.

Godini, Neva: Nabrežinska himna. – Izvestje srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem za šol. l. 1983/84. Trst 1985, 5–8.

Kermauner, Taras: Aristofan in politična drama. Nekaj polemične analize. – Problemi 23 (1985), št. 8, 135–152, št. 12, 78–94.

O vplivu Aristofana na slovensko dramsko ustvarjanje.

Prosnik, France: Slovenska mladinska književnost s klinično-psihološkega vidika (glede na odklone in motnje). – Otrok in knjiga 22 (1985), 45–57.

AGUSTIČ IMRE

Barbarič, Štefan: Slovensko-madžarski publicist Imre Agustič. – Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 21 (1985), 212–221.

CERKOVNIK ANGELO

Kotnik, Stanko: Utrinki iz srečanj s pisateljem Cerkvnikom. – Otrok in knjiga 22 (1985), 71–75.

GRABELJŠEK KAREL

Zorman, Ivo: V spomin Karlu Grabeljšku. – Otrok in knjiga 22 (1985), 65–67.

JANČAR DRAGO

Novak, Luka: Zakaj se Veliki briljantni valček ne imenuje Apocalipsis cum figuris? – Problemi 23 (1985), št. 8, 130–134.

KERSNIK JANKO

Stojanovič, Bojana: Proza Janka Kersnika izmedu poetskog realizma i nagoveštaja simbolizma. – Književna istorija 18 (1985), br. 69/70, 107–118.

MAURER NEŽA

Maurer, Neža: Pesmi in otrok. – Otrok in knjiga 22 (1985), 59–63.

Pogled na svoje delo.

NOVY LILI

Poniž, Denis: Otroška poezija Lili Novy. – Otrok in knjiga 22 (1985), 26–30.

PETERLIN MAJDA–VIDA BREST

Glazer, Alenka: Vidi Brest v spomin. – Otrok in knjiga 22 (1985), 68–70.

SLODNJAK ANTON

Jurančič, Janko: Akademik dr. Anton Slodnjak in njegov kraj. – Ptujski zbornik 5 (1985), 293–300.

ZIDAR PAVLE

Zidar, Pavle: Apotekarija. – Otrok in knjiga 22 (1985), 58–59.

Pogled na svoje delo.

Marko Kranjec
s sodelovanjem

Alenke Logar-Pleško in

Anke Sollner-Perdih

Filozofska fakulteta v Ljubljani

Ocene in poročila

PUBLIKACIJE EVROPSKEGA LINGVISTIČNEGA ATLASA

Pred leti sem bralce Jezika in slovstva na kratko seznanila z doslej največjim lingvističnim dialektološkim projektom na svetu, z Evropskim lingvističnim atlasom (Atlas linguarum Europae – ALE),¹ in orisala slovensko udeležbo pri delu zanj. Takrat zapisana domneva, da njegovo izhajanje verjetno ne bo doživelo večjih zastojev, se je za sedaj izkazala kot pravilna, saj je že konec 1983 izšel prvi zvezek kart² s knjigo komentarjev,³ drugi zvezek kart⁴ s komentarji⁵ pa že tri leta pozneje, 1986.⁶ Knjige so izšle v redakciji preko 30-članske skupine jezikoslovcev, ki ji predseduje na Nizozemskem delujoči italijanski lingvist Mario Alinei. Dva zvezka kart, skupaj 28, s komentarji je dober rezultat, še posebej, če ga primerjamo z razmerami pri Mediteranskem lingvističnem atlasu – ALM, ki je po izidu poskusnega snopiča leta 1971 obstal v pripravah na prvi zvezek. Nekoliko boljši se zdi položaj pri Slovanskem lingvističnem atlasu – OLA, kjer npr. letos z vnemo pripravljajo člani jugoslovanske komisije za OLA prvi zvezek fonetičnih kart, ki bi pomenil začetek izhajanja atlasa.⁷

Že primerjava prvih strani obeh zvezkov kart ALE kaže nekaj sprememb v ekipi, saj so nekatera imena iz prvega zvezka zamenjana z drugimi, deloma zaradi končanih življenjskih poti nekaterih sodelavcev, deloma zaradi sprememb v organizaciji. Glavni finanser

¹ S. Horvat, Evropski lingvistični atlas – ALE, JIS 1980/81, 5, 150–151.

² Atlas Linguarum Europae – cartes, Volume I – premier fascicule, Van Gorcum, Assen 1983, Pays-Bas.

³ Atlas Linguarum Europae – commentaires, Volume I – premier fascicule, Van Gorcum, Assen 1983, Pays-Bas.

⁴ Atlas Linguarum Europae – cartes, Volume I – deuxième fascicule, Van Gorcum, Assen 1986, Pays-Bas.

⁵ Atlas Linguarum Europae – commentaires, Volume I – deuxième fascicule, Van Gorcum, Assen 1986, Pays-Bas.

⁶ Vse štiri tiske sem dobila v temeljitejši ogled šele letos.

⁷ M. Alinei v uvodu v prvo knjigo komentarjev ALE zelo poudarja pomen dolgoletnega dela za OLA, ki je zaradi sistematičnega obravnavanja onomaziologije cele jezikovne družine spodbudilo vrsto dobrih študij. Pripominja, da je postal nepogrešljiv pri načrtovanju ALE.

je ostal isti, UNESCO. Na uvodnih straneh obeh zvezkov sledi še natančen seznam članov nacionalnih komisij; med njimi je tudi bolgarska.⁸ Pridružuje se jim še mednarodna komisija za jezike Romov, s polno oznako: indien, langues tziganes – Tz, ki po prvotnem načrtu niso bili vključeni v ta atlas. Nacionalne komisije so povezane glede na jezikovno sorodnost v odseke; teh je v 1. zvezku ALE osem, v drugem pa samo sedem (keltski, romanski, germanski, baltoslovanski, uralski – prej ugrofinski – odsek, odsek za druge vzhodne jezike in odsek za druge zahodne jezike), ker sta se centralnogermanski in severnogermanski odsek združila v germanskega. V slovanske in tako tudi v jugoslovansko komisijo za ALE so avtomatično vključeni vsi člani komisij za Slovanski lingvistični atlas, ki so bili njeni člani večinoma že pred letom 1984.⁹ Za slovanske jezike je v ALE uporabljena mreža Slovanskega lingvističnega atlasa in s tem gradivo, ki so ga v preteklih desetletjih zbrali člani komisij OLA. Izjema je Bolgarija, ki je za ALE pripravila novo, od OLA različno mrežo in prispevala gradivo iz Bolgarskega nacionalnega atlasa.¹⁰ Od imen, ki sestavljajo jugoslovansko komisijo ALE, izstopata v tu obravnavanih publikacijah zlasti dve, P. Ivić in D. Brozović kot člana redakcije in istočasno člana koordinacijske komisije za ALE. Poleg tega je P. Ivić predsednik jugoslovanske komisije za ALE in istočasno predsednik oddelka za baltoslovanske jezike. D. Brozović je avtor ene od kart v prvem zvezku (lune, I,2, Q I-005 »luna, mesec«).¹¹

Oba zvezka ALE prinašata skupno 28 kart v merilu 1 : 10 000 000 ter dve osnovni karti, do katerih je prišlo zaradi sprememb v mreži točk. Število italijanskih točk je bilo npr. v drugem zvezku več kot podvojeno (od 77 na 176), do manjših sprememb pa je prišlo še v zvezi z nekaterimi drugimi jeziki. Pripravno tehnično dopolnilo v drugem zvezku kart je popoln seznam doslej objavljenih kart; to se bo verjetno obdržalo tudi za naprej. V prvem zvezku so karte spete, legende so na levem robu karte ali na hrbtni strani prejšnje karte. Drugi zvezek je v tem pogledu pripravnejši, ker karte niso spete, legende so večinoma dodane na posebnih listih v velikosti kart in branje kart je s tem bolj urejeno. Karte so tiskane v štirih barvah. Politične meje, glavna mesta, velike reke in morja ter napisu so sivi, gore nad 1000 metrov so rumene, številke krajev oziroma točk so rdeče, kartografski znaki in naslovi kart so črni. Na samostojnem listu je dodana v obeh zvezkih črnobela osnovna karta, tj. karta z mrežo točk (okoli 2500) in jezikovno družino oziroma skupino, ki ji dana točka pripada in ki sledi številki točke, npr. 101G pomeni točko 101, ki pripada germanskim jezikom, ali 201S pomeni točko 201, ki je slovanska. Drugemu zvezku kart je priložena še karta, ki v šestih različnih barvah kaže razporeditev šestih evropskih jezikovnih družin: altajske, baskovske, kavkaške, indoevropske, uralske in semitske. Pri zadnji gre samo za arabščino na Malti in ne morda za jidiš, ki v ALE ni vključen. Jezikovne skupine znotraj teh šestih družin so prikazane z enaindvajsetimi različnimi oblikovnimi simboli. Iz uvoda v drugo knjigo komentarjev ALE se še poučimo, da karta nima namena informirati o številu pripadnikov dane jezikovne skupine.

Zanimivo je, kako je v teh publikacijah ALE rešeno vprašanje glavnega jezika. Naslov atlasa je, kot je bilo že razvidno, latinski, glavni jezik posameznih kart je francoski (naslovi kart, legende, tehnične opombe). Glavni naslov kart, francoski, je na vsaki karti preveden še v ruščino, angleščino, nemščino in španščino v zaporedju, kot ga navajam. – Na kartah in v knjigah komentarjev naletimo dalje na krajšave, ki niso enosistemske. ALE

⁸ Nasprotno pa Bolgarija ni več udeležena v OLA.

⁹ V drugi knjigi komentarjev, pa tudi v drugem zvezku kart ALE, so navedena naslednja imena: P. Ivić, S. Remetić, F. Benedik, D. Brozović, D. Čupić, B. Finka, R. Flora, S. Horvat, O. Jašar-Nasteva, J. Lisac, T. Logar, M. Lončarić, M. Menac, L. Mulaku, A. Peco, K. Peev, O. Penavin, D. Petrović, J. Rigler +, A. Šojat, B. Vidoeski, D. Vujičić. – Omeniti pa je treba še dve sodelavki, V. Cvetko-Orešnik in A. Šivic-Dular, ki sicer nista članici jugoslovanskega komiteja za ALE, sta pa kljub temu prispevali precej etimoloških obdelav slovenskih dialektizmov.

¹⁰ Natančneje o vzrokih za tako stanje glej T. Logar, Slovanski lingvistični atlas, Jis 1986/87, 1, 1–8.

¹¹ Beri: luna, prvi zvezek kart z drugo karto, prva vprašalnica ALE, odgovor na peto vprašanje.

uporablja dva različna sistema krajšav. Prvič so to krajšave na osnovni karti, ki pozna 21 eno ali dvočrkovnih krajšav za že omenjenih 21 jezikovnih skupin. Drugič pa so to dosti številnejše krajšave, ki pomenijo v legendah in komentarjih posamezne jezike, narečne skupine in celo posamezna narečja znotraj jezikov. Te krajšave so v treh jezikih: francoskem, angleškem in nemškem. Tudi komentarji so lahko pisani v enem od teh treh jezikov. V legendah velja francoska varianta krajšav, ki jo mora uporabnik do določene mere upoštevati v angleško in nemško pisanih komentarjih, kjer sicer rabi ustrezne angleške in nemške krajšave. Vse te kombinacije dajo pravzaprav tri sisteme in prav temu mora bralec posvetiti kar precej pozornosti. V uvodu k prvi knjigi komentarjev razlaga M. Alinei to stanje kot posledico prevelikega števila sistemov krajšav, ki so bili rabljeni v začetnem obdobju dela za atlas. Razlage krajšav najdemo v obeh knjigah komentarjev. Tu je še splošen pregled mreže točk, v obeh se na prvih straneh ponovi seznam nacionalnih, v nekaterih primerih pravzaprav državnih, npr. Jugoslavija, komisij za ALE z imeni njihovih članov, dalje seznam jezikovnih skupin Evrope in v drugi knjigi seznam članov komisij, ki naj bi pripomogle k višji ravni prispevkov, npr. indoevropska komisija, ali boljši organizaciji, npr. koordinacijski komite. Vse to pravzaprav odraža živo prizadevanje redakcije za vse, kar bi atlas kakorkoli zboljšalo. – V obeh knjigah komentarjev najdemo še fonetično transkripcijo, ki je vdrugo nekoliko spremenjena, le da te spremembe ne zadenejo slovenskega gradiva, ter sistem transliteracij nelatinskih abeced, tj. cirilice slovanskih, kavkaških, iranskih, uralskih in romanskih jezikov, grške abecede in arabske klasične abecede. – Samo v prvi knjigi komentarjev W. Putschke in R. Neuman predstavi računalniško risanje kart in sploh vloge računalnika v tem projektu.

V obeh knjigah komentarjev niso pomembna samo navodila in komentarji h kartam, pač pa tudi oba uvoda, v katerih M. Alinei podaja poleg neizogibnih pojasnil v zvezi z izdajanjem atlasa na nek način še njegovo teoretično osnovo. Zanimiva je njegova uvrstitev ALE glede na podobna dialektološka dela. Alinei definira ALE kot interpretacijski atlas t. i. četrte generacije, s tem, da postavlja začetek uradne geolingvistike na začetek tega stoletja ob Gillieronov Lingvistični atlas Francije.¹² Pri klasifikaciji lingvističnih atlasov uporablja dva kriterija, teritorialnega in metodološkega. Po prvem loči atlase prve generacije, kadar gre za nacionalne atlase,¹³ dalje atlase druge generacije, med katere spadajo regionalni atlasi.¹⁴ Tretjo generacijo atlasov predstavlja s svojim mednarodnim značajem v okviru ene jezikovne družine Slovanski lingvistični atlas. Četrta generacija atlasov je zastopana na eni strani z načrtovanim Mediteranskim lingvističnim atlasom, zlasti pa z interpretacijskim ALE, ki je širše mednaroden in medjezikoven. Po metodološkem kriteriju deli M. Alinei jezikovne atlase na osnovne podatke posredujoče in na razlagalne, interpretacijske. Poudarja, da so v geolingvistiki različno obsežni atlasi prvega tipa navadno sprostili zahtevnejša razlagalna dela. Te misli mečejo določeno luč na položaj v slovenski dialektologiji, kjer kartotečno gradivo krajev, ki so bili zapisani za Slovenski lingvistični atlas, nadomešča atlas le do neke mere. Položaj je toliko bolj poseben, ker je do sedaj nastalo kar nekaj regionalnih raziskav,¹⁵ ki pa so večinoma samo glasoslovne in oblikoslovne, tako da do nedavnega Slovenci nismo premogli t. i. regionalnega atlasa.¹⁶

ALE kaže dva načina obdelave narečnega gradiva, onomaziološkega in semaziološkega, zato so na osnovi gradiva za posamezne karte nastale ponekod poleg onomazioloških tudi

¹² J. Gillieron et E. Edmont, *Atlas linguistique de la France*, Pariz 1900–1912.

¹³ V to vrsto atlasov spada npr. večina slovanskih atlasov, opisanih v članku S. Dergančeve, *O slovanskih lingvističnih atlasih*, SR 1976, 2–3, 325–341.

¹⁴ Po teh merilih bi bil regionalni atlas npr. tudi Atlas ruskih narečij vzhodno od Moskve (ARNG).

¹⁵ Mišljena so poleg starejših objavljenih študij še mlajša neobjavljena magistrska dela iz slovenske dialektologije.

¹⁶ Gre za regionalni atlas, ki ga je v okviru magistrske naloge izdelala Rada Cossuta. Gradivo je bilo zapisano po vprašalnici ASLEF – Furlanski historični in lingvistično-etnografski atlas v desetih vaseh Tržaške pokrajine. Atlas je letos izšel: Rada Cossuta, *SDLA Tržaške pokrajine*, Trst 1987, Slavica Tergestina 1.

t. i. motivacijske karte.¹⁷ Motivacijske karte definira Alinei kot karte primerjalne semaziologije. Na njih so kartografirane motivacije pomenov, če so ti dovolj razvidni, če niso, ostane samo pri onomaziološki karti.

Pred obdelavo je bilo gradivo razporejeno v tri ravnine, etimološko, morfološko in fonetično. Znaki s skupno etimologijo spadajo pod skupni osnovni znak (trikotnik, kvadrat ipd.) in tvorijo simbolno družino. Morfološka in fonetična ravnina sta prikazani z dodatnim preoblikovanjem osnovnega znaka ali pa z dodatnim diakritičnim znamenjem. Simbolnih družin je okrog štirideset. Oblikovanje legend je mogoče v več smereh: a) simbolni sistem obvladuje karto ne glede na jezikovno skupino (npr. večina onomazioloških kart v 1. zvezku), b) jezikovna skupina je nadrejena simbolnemu sistemu in leksikalna sorodnost gre v smeri od severozahoda proti jugovzhodu (nekaj onomazioloških kart v 1. zvezku), c) motivacijske karte imajo zgradbo glede na motivacijo, d) etimološko izolirane besede so kartografirane npr. s posebnim znakom ipd. Podobno kot pri krajšavah je treba tudi pri teh sistemih kartografskih znakov poudariti gledanje, da je obsežno tipologijo kart treba dopolniti z ustreznimi sistemi kartografskih znakov.

Slovensko gradivo iz sedmih točk znotraj državnih meja (Srednja vas v Bohinju, Valburga pri Smledniku, Spodnja Ložnica, Gomilice, Komen, Hrušica pri Podgradu, Ribnica na Dolenjskem) so na dosedanjih kartah¹⁸ kartografirane brez napake. S slovenskima točkama v Italiji (Solbica, ALE 14.601) in v Avstriji (Bilčovs, ALE 02.102) pa je nekoliko drugače. Na karti *lune, I.2, Q I-005*¹⁹ »luna, mesec« naletimo v Solbici na znak, za katerega je v legendi pojasnilo: *scr.* (tj. srbohrvaško) misačen, kar je v nasprotju z gradivom, odposlanim iz Ljubljane; to kaže odgovor *luna* za fr. *lune*. – Za slovensko točko v Avstriji, Bilčovs, za katero je sicer lahko razbrati, da je gradivo zapisala zanesljiva roka, pa je verjetno avstrijski nacionalni komite, ki je skrbel za odpošiljanje tega gradiva na Nizozemsko, dal napačne koordinate, saj najdemo to točko stisnjeno med več okoliških točk nad Prekmurjem, kljub zadostnemu prostoru na pravem mestu. Ta dislokacija se vleče skozi vse doslej objavljene karte Evropskega lingvističnega atlasa. Na kartah, ki bodo sledile, bi bilo treba to popraviti. Prostora kljub merilu na pravem mestu ne manjka, še zlasti od drugega zvezka kart naprej, v katerem ne najdemo več avstrijske (nemške) točke z oznako 02.045 um Völkermarkt, tj. v okolici Velikovca, in ki je na kartah prvega zvezka zarisana na naši severni državni meji prav nad Ljubljano. Zanimivo je še, da v celem zvezku kart ne najdemo za to točko kartografirane niti enega odgovora. Tudi komentarji nanjo posebej ne opozarjajo. Brez prej omenjenega popravka, tj. pravilne postavitve Bilčovsa na kartah Evropskega lingvističnega atlasa, bo ta atlas še naprej dajal napačno predstavo o slovenskem narodnostnem ozemlju, saj dobesedno briše s svojih kart Koroške Slovence v Avstriji.

Sonja Hrovat

Znanstvenoraziskovalni center SAZU
v Ljubljani

¹⁷ Onomaziološke karte ALE so: sonce, luna, megla, oblak, veter, mavrica, toča, sneg, luža, ribnik, jezero, morje, reka, kobilica, ledena sveča, cvet, veja, breza, trepetlika, hruška, brin, podlasica.

Tudi motivacijske karte najdemo pri odgovorih: mavrica, kobilica, ledena sveča, veja, podlasica.

¹⁸ Prim. op. 17.

¹⁹ Prim. op. 11.

VPRAŠANJE POIMENOVANJA NASELIJ IN ZASELKOV V IZOLSKI OBČINI

V prvo izdajo leksikona Slovenska krajevna imena (Cankarjeva založba, Ljubljana 1985) so se vrinile nekatere napake, ki bi jih bilo po mojem mnenju ob morebitnem ponatisu treba popraviti.

V predgovoru avtorji pojasnjujejo način zbiranja informacij in metodologijo dela: gradivo da so zbrali oz. posredovali informatorji, navedeni ob koncu knjige, drugi vir pa je bil Krajevni leksikon Slovenije (ta tudi – pred leti – na osnovi informatorjev). Ravno živa raba naj bi bila torej primarni vir informacij, potem še skladnost z normami slovenskega knjižnega jezika.

Ker je obalno področje z zaledjem (Slovenska Istra) glede na celotni slovenski (tudi kulturni) prostor izrazito periferno področje, je bilo v preteklosti in je še danes v tesnem stiku z drugo kulturo oz. jezikom, tj. romanskim svetom oz. italijanščino (Nekatera območja so uradno dvojezična, druga, tem stična področja, pa kažejo, sicer v manjši meri, a vendarle, vplive tudi romanskega sveta, kulture, ...). Posledice? Interferenca na vseh jezikoslovnih ravnanah, tako tudi v leksiki, toponomastiki. Jezikovni pojavi so pri nas ubrali svojo pot in ne take kot centralni govori in narečja, kar je v jeziku (socio-lingvistika!) povsem normalen pojav, ki ga je treba poznati, upoštevati, spoštovati. To je znano tudi v drugih perifernih narečjih, upoštevano pa tudi v Leksikonu (primer – glej str. 45 – Črešnjevci).

Menim, da so avtorji Leksikona premalo upoštevali specifičnosti tega področja, zlasti to velja za izolsko in piransko občino. Za koprsko je dosledneje upoštevana zlasti živa govorica oz. raba in ne toliko skladnost z normami SKJ – mimogrede: kje pa so te norme in *kdo* jih določa? Ker prebivalci občin Izola, Koper, Piran živimo v tesnem stiku (skupna so naslednja središča: kultura, srednje šolstvo, zdravstvo) in se zlasti vaščani gledamo s hriba na hrib, mi je nedoslednost in različnost kriterijev za občine oz. za poimenovanje prebivalcev toliko manj razumljiva.

Zakaj je do napak, ki sem jih opazila (omejila se bom na kraje v izolski občini), prišlo, ne vem. Vsekakor pa se mi zdi, da je, upošteva je zastavljene kriterije, napačno, nestrokovno in v nasprotju z znanstvenimi pristopi na podlagi nepopolnih informacij (netočni informatorji, popačene informacije na poti od Slov. Istre do Ljubljane ali že tam?), ne upošteva je dejanskega stanja in le po lastnem občutku za jezik (uredniška samovolja, pretirani purizem ali hiperkorekture?) tvoriti nova, odkolju neznanca imena za prebivalce ali za kraje same.

Ker je Leksikon namenjen širokemu krogu bralcev, naj bo čim bolj enoten v kriterijih do različnih govorov, dialektov, obenem pa dovolj demokratičen in tenkočuten tudi za vse, kar nas Slovence med seboj ločuje.

Pa še to: Narodi z mnogo bogatejšo jezikovno in jezikoslovno tradicijo (Italijane dobro poznam) so na specifičnosti v poimenovanju prebivalcev ponosni in jih upošteva, čeprav bi jim verjetno še bolj kot nam (večje število imen, poimenovanj – več verjetnih izpeljav) ustrežal kriterij ekonomičnosti (tj. sorodna imena – sorodne izpeljave). Zakaj bi morali Slovenci torej ubirati drugačne poti in vse prebivalce npr. Vinice enako poimenovati ne upošteva je kulturnega, družbenega, jezikovnega ozračja, iz katerega ime izvira?

V povojnem času (zlasti 1956–1960) so kraje z izrazitim romanskim imenom tudi brez podpore (ali vsaj ne množične) avtohtonega prebivalstva slovenili (* op. 1). To je bil čas dokazovanja slovenskega področja kot odgovor na italijanizacijo v času fašizma. Kakšni so bili argumenti za preimenovanje, se ne ve, ker do ustreznih dokumentov ni mogoče – arhiv izolske občinske skupščine do l. 1960 ni urejen! Čeprav bi slovenskost (predvsem podeželja – glej zgodovino področja) lahko dokazali že enostavno s podatki o narodnosti sestavi področja (mesto: vas!) in ne s preimenovanji! Kljub skoraj 30 letom se (tedaj) nova imena (* op. 2) niso vrasla. Zato je v Leksikonu torej *nujno* za to področje bolj upoštevati živo rabo – dejansko stanje.

Predlagam naslednje popravke:

– str. 15 BAREDI – ov. na Barédih, barédski, *Barédčan / Baredin; o. p. Izola (ne ležeči tisk, ker je ta oblika živa, analogna s Šaredin, Šavrin ..., zasledimo jo v pokrajinskem pog. jeziku, sicer se uporablja tudi opisno ime – prebivalec Baredov)*op. 4

– str. 72 DVORINAD IZOLO – ov v Dvórh, pogovorno Kórté, Kórt, v Kórtah, lokalno narečno *Kúrte*, *Kúrt*, v *Kúrtáh*, *dvórski / kortežánski / kurtežánjski, *Dvórcán / Kortežán / Kurtežán (le izrazito hiperkorektno in zelo poredko, navadno iz ust priseljencev, ki se ne menijo za avtohtono obliko, se rabi Dvórcán oz. še raje Dvorján. Pogosteje se sliši prebivalec Dvorov, kar kaže na negotovost in izogibanje rabi »sporne« oblike oz. izpeljanke.) *op. 4

– str. 110 IZOLA -e v Ízoli, ízolski / izolánski / lokalno jəzlánski, izlánski, Ízolčan/ Izolán/ lokalno izolčan; v krajevnem govoru okolice pa Jəzlán, ital. Isola, o. p. Izola. (Od kod se je v Leksikon vrnila oblika izoljanski, Izoljan? Ni izpričana ne v govoru ne v Krajevnem leksikonu in ne v javnih občilih. Tudi jezikovno razsodišče je ni omenilo v eni od svojih izjav! (* op. 3)

– str. 166 MALIJA (Nimam pripomb.) *op. 4

– str. 284 ŠARED -a v Šarədu, *šarədski / šaredínski, *Šarədcán / Šaredín, o. p. Izola

Od kod se je »vzela« oblika Šaredar? Med prebivalce je ni, niti je ni v Krajevnem leksikonu. Baredi, Šared – imeni sta sorodnega izvora. (Glej še: Loret, Šalet, Šared, Nožed, Gožed, Rašed, ipd. v okolici!). Zato bi morali oboje prebivalce izpeljavati na enak način, vendar tega niste storili, avtohtono prebivalstvo, ki se pomena zaveda, pa, četudi po interferenci z italijanščino: Baredin, Šaredin. Zakaj tega ne bi smeli privzeti? Smo že marsikaj, tudi slabšega, in na silo, iz drugih jezikovnih sistemov, ki niso v stiku tako tesno, kot v tem primeru! *op. 4

– str. 318 VINICA -e v Vinici, lokalno Cətre (Cətəre)/Cətore, Cətere, *viniški / cetəránski, Viničan, *Viničán / Cetorán.

V tem imenu se pojavlja polglasniški o, ki se ga lahko zapiše kot o, kot e ali se ga izpusti. Viničan se je uveljavil od zunaj (priseljenci), med prebivalci ta tvorba ne živi. V pogovornem jeziku se obema oblikama Cətorán, Viničán izognejo: narečni, ker je znamenje nižjega socialnega statusa, pogovorni z opisnim poimenovanjem, ker jim je tuja.

Dvori in Vinica sta bili l. 1957 preimenovani iz Kort in Cetor. Že nekaj let pa teče postopek za vrnitev starega imena. *op. 4

– str. 52 DOBRAVA, v redu

– str. 111 JAGODJE -a v Jágodju, *jágodski, *Jágodčan, o. p. Izola

Ker je to že del Izole, so prebivalci Izoláni ali pa opisno: prebivalci Jagodja! Torej ob Jagodčana sodi zvezdica!

– str. 150 LIVADE v redu.

– str. 213 POLJE – v redu.

*op. 1: Pričevanja o tem so še živa med generacijo sedanjih 50–60 letnikov.

*op. 2: Z uredbo o razglasitvi naselij, o združitvi naselij – preimenovanju (Ur. list LRS št. 40/57, 31. 10. 1957) so 46 zaselkov združili in preimenovali v 9 naselij. Zaselkov oz. sestavnih delov naselja tudi od l. 1960 (glej seznam naselij in njih sestavnih delov, Lj. 1960, Zavod SRS za statistiko) ni več!

Strnjena poselitev naselij oz. zaselkov zahteva natančnejše poimenovanje le-teh, kar je v govoru živo, izrazito, uradno pa ni tako.

Od novih, takrat osnovanih naselij so le tri ohranila prejšnje ime: Baredi, Malija, Šared.

*op. 3: objava Jezik. razsodišča

*op. 4: Imena Korte, Cetore, Šared, Baredi so že zelo stara. Prav tako Izola.

Glej N. Morato: Albučan in Korte, rokopis v pripravi za zgodovinski časopis Kronika.

N. Morato: Gradivo o Kortah za objavo v zbirki – turist. vodniku po podeželju Slovenske Istre, naslov knjige bo Slovenske istrske vasi – Korte.

Naj strnem ugotovitve: Kjer so l. 1957 krajem dali nova, popolnoma izmišljena imena, ki niso imela osnove ne v lokalni toponomastiki ne v značilnostih krajev (Vinica, Polje, Livade, Jagodje, Dobrava), se je nemogoče nasloniti na živo rabo pri izpeljankah za prebivalce. Kjer pa gre za nepokrivanje stare in »nove« oblike, je zmešnjava še večja.

Prav zato ponovno predlagam, da se živo rabo jemlje za temeljni zgled pri poimenovanju prebivalcev.

Naj ne bo odveč tudi misel, da je treba stare toponime iz okolice Izole ohraniti vsaj v poimenovanju novih mestnih delov v t. i. Jagodju in Livadah. Barbarizem (jezikovni in kulturni) je, če stoletja stara imena negiramo, razvrednotimo z Lepimi cestami, Sončnimi in Senčnimi potmi, Strmimi klanci in rebrimi ...

Jelka Morato-Vatovec
Dvori (Korte), Izola

Zapiski

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA SLOVENŠČINE IN SLAVISTOV V ŠOLAH

(sprejeti na rednem občnem zboru SDS 1. X. 1987 v Bohinjski Bistrici)

Dolgoletno nezadovoljstvo slavistov na osnovnih in srednjih šolah izvira iz dveh dejstev: iz premajhnega števila ur tedenskega pouka materinščine in iz nezadostne priznanosti in plačanosti slavistovega dela glede na obseg in zahtevnost. – Problemi niso od danes. Slavistično društvo Slovenije je s svojimi področnimi društvi analize položaja slovenščine v šolstvu že večkrat posredovalo ustreznim forumom, vendar se ti nanje niso odzivali. Menimo, da je od besed treba preiti k dejanjem.

1. Število ur pouka materinščine: Vztrajamo pri zahtevi, da naj bo tega pouka pet ur na teden v osnovni in srednji šoli. V šolah družboslovne in pedagoške smeri bi moralo biti število ur sedem. Za primerjavo: V Veliki Britaniji, ZDA, Franciji, na Poljskem in v drugih jugoslovanskih republikah imajo pouk materinščine vsak dan, v SZ pa celo devet ur na teden.

2. Tedenska obveznost slavista naj bo 18 ur neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v razredu, in to naj mu zagotavlja 42-urno delovno obveznost. (Na zadnjih kongresih Zveze slavističnih društev Jugoslavije v Sarajevu in Ohridu je bilo predlaganih celo 16 ur na teden.) Pri obremenitvah zunaj razreda, ki se navezujejo na vzgojno-izobraževalno delo v razredu, namreč ne gre le za popravljanje štirih pisnih šolskih nalog v vsakem razredu na leto; temveč še za popravljanje drugih obveznih pisnih izdelkov učencev: domačih nalog, poročil o obveznem domačem branju, referatov ...; ti izdelki zaradi vsebinsko-jezikovne zapletenosti niso primerljivi s pisnimi izdelki v tujem jeziku ali pri matematiki.

Poleg obveznega dela v razredu morajo prav slavisti prevzemati še druge obveznosti na šoli: organizirajo proslave, strokovno sodelujejo pri ekskurzijah in kulturnih dnevih, so mentorji šolskih glasil ter novinarskih, literarnih, dramskih, recitacijskih in filmskih krožkov, pripravljajo učence na tekmovanje za bralno značko in Cankarjevo priznanje ter (jim) pomagajo pri literarnih natečajih; povrh pa še lektorirajo šolsko dokumentacijo in skrbijo za jezikovno kulturo na šoli. – Vse to dodatno delo se mora vrednotiti kot povečan obseg dela in mora biti posebej plačano.

3. Za kakovostno pedagoško delo si mora vsak učitelj nenehoma izpopolnjevati znanje z branjem in študijem strokovnega tiska; specifično za učitelja slovenščine pa je, da mora obenem slediti tudi novostim v leposlovju in v mladinskem tisku, zato ima časovno in količinsko tega dela dosti več kakor učitelj kateregakoli drugega predmeta. – Zavzemamo se za splošno načelo: za študij je treba učitelju omogočiti študijski dopust. Omogočiti mu je treba udeležbo na seminarjih, strokovnih zborovanjih, predavanjih. Stalno izobraževanje naj slednjič postane praksa, univerzitetni kader naj v sodelovanju

z učitelji na šolah poskrbi za programe, ustrezne ustanove pa za izvedbe. Pri izobraževalni skupnosti naj se ustanovi poseben sklad za financiranje stalnega izobraževanja učiteljev. Samo stalno izobraževanje bo zmanjšalo sedanjo vrzel med znanostjo in šolsko prakso.

4. Učni načrti naj nastajajo demokratično, ob najširšem sodelovanju slavistov. Ker so avtorsko delo, naj bodo podpisani, da bo jasna odgovornost. Zahtevamo, naj bodo zasnovani tako, da bodo učitelju v danih tvarinskih enotah omogočali prosto metodološko delo. – Književnost naj bo v vseh štirih letih srednješolskega pouka razvrščena časovno, saj se je v praksi izkazalo, da obravnava po tematskih krogih zaradi neobvezne, preveč poljudne in esejistične ravni ni dobra. Literarna teorija naj bo tesneje povezana s poukom literarne zgodovine. – Prenovljeni učni načrti za pouk jezika v srednji šoli so premalo natančno določeni.

5. Učbeniki naj bodo usklajeni z (dogovorno prenovljenimi) učnimi načrti. Za pouk potrebujemo po en učbenik za slovnstvo in jezik, oboje seveda prilagojeno zmogljivostim učencev. Vaje naj bodo že v ustreznih učbenikih, ne v posebnih knjigah. Jezikoslovno izrazje srednješolskih učbenikov je treba uskladiti s tistim v osnovnošolskih. Zavzemamo se za antologijski tip čitanke, ki omogoča večjo izbiro med berili. Opombe k besedilom naj bodo celovite. Vprašanja k besedilom morajo upoštevati dojemljivost in predznanje učencev ter jih tudi spodbujati k samostojnemu učenju in spoznavanju. Za razne vrste šol so potrebni različni učbeniki. Pisci učbenikov naj bodo v zvezi z živo šolsko prakso ustreznih smeri in stopenj.

6. V primerjavi z naravoslovnimi in nekaterimi drugimi predmeti so kabineti za pouk slovenščine izredno skromno opremljeni, didaktična pomagala pa si mora učitelj slovenščine zdaj ustvarjati sam. Zato morajo šole poskrbeti za kabinetne učilnice z vso potrebno tehnično opremo in didaktičnimi pripomočki in še posebej za večji fond temeljnih in sodobnih del – v številni strokovno periodiko – v šolskih in priročnih knjižnicah.

7. Materinščina je jezik mišljenja, razumevanja in učenja pri vseh predmetih, zato naj se slovenščina kot poseben predmet poučuje na celotni slovenski univerzi (v Ljubljani in v Mariboru).

8. Nujno je na podlagi izdelane metodike in didaktike znanstvene dosežke slavistike povezati s praktičnim pedagoškim delom. Tovrstnih del je pri nas zelo malo; poskrbimo (Zavod za šolstvo?), da bo takih del več in dovolj. Pri tem si deloma lahko pomagamo tudi s prevodi.

Posamezniki na šolah si seveda ne bodo mogli izbojevati nobene od predlaganih sprememb, naj se še tako strinjajo z njimi. Zato Slavistično društvo Slovenije svoje predloge posreduje Zavodu SRS za šolstvo, Komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Izobraževalni skupnosti Slovenije, Socialistični zvezi delovnega ljudstva in od teh teles zahteva jasno opredeljen odziv.

Za Slavistično društvo Slovenije
dr. Jože Toporišič

Prejeli smo v oceno

Jug-Kranjec, Hermina: Slovenščina za tujce. 5., dopolnjena izdaja Ljubljana, Filozofska fakulteta 1987. 302 str.

Janko Kos: Predromantika. Literarni leksikon. Študije. Enaintrideseti zvezek. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1987, 96 str.

Marko Terseglav: Ljudsko pesništvo. Literarni leksikon. Študije. Dvaintrideseti zvezek. Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1987, 169 str.